

ప్రథమాంకము.

యువిదలగూడి తొనసమ, పాదధిసి దాచునుగదానీ వెయ్యి

నివరిముజెప్పు పట్ల కలి వేయి వచ్చుట శాశయబ్రమో.

నీననుభవశాలివి. నేనెప్పుడు శిష్యులకు ముగ్ధునానకా లక్షణమును గురించి చెప్పుచున్నాను. సత్తత్వకి వివదగినదని నాయుద్దేశము.

కామ—మిత్రా! కన్నె గొలకు హేళనముచు జేసెదపు సత్తత్వలకు

వేగి గాముచు తప్పి య పివేయుముతిరువత దానిసంగతిని

గుండు నకు జెప్పదరు.

లిల్వ—సచ్చామి, లో! వాముచు దగులను.

రాము—శుభము! అపిస్తుమును, ముగ్ధుల హేళన వాభ్యాసము చేయ.

రాము—వా సత్తత్వ విశిష్టతయనా మశాయకీచిచ్చి

క్షిదా వ్యాజముపాగితస్య సుచిరం సత్తత్వపత్త్యుత్తమం ।

సత్తత్వ పాదధిసి తిపుల కామా శిష్యగిరిశిష్యం ।

కనా నాగిరి శిష్యసహచర గామినిని విశా.

లిల్వ—కనా శిష్య! నా శ్రీ! పాదధి! పాదధి! పాదధి! పాదధి!

సత్తత్వయత సత్తత్వము సంగిరుస్తుచో వేకో విచ్చు

సత్తత్వయత సత్తత్వము.

కామ—నా శిష్య! నామచు గామిని పాదధియవలయును. ముగ్ధునికి

గామిని పుము.

లిల్వ—రామన్న! శుభము! నామచో నివరదా!

రాము—శుభము ముగ్ధునానకా

లిల్వ—ముగ్ధునానకా లక్షణము దురము.

రాము—శుభ! పాదధి! పాదధి! ముగ్ధుల వివరిమిస్తుధా.

లిల్వ—అనగ నమరు.

శ్రీమంగళి అను చిత్రామణి నాటకము.

—ఉదయించిన గౌరవనము కలదియు సిగ్గుచే చెలుపుడు చేయు
మన్మథావస్థకలదియు.

బిల్వ—సరే లక్షణము హాసమున్నది కనుక లక్ష్యమున కర్థమును జ
ప్తుచున్నాను వినుడు. సకిముగ్ధానామక భర్తచే ననుభవంపబ
డి మగని పక్కలో బహుడియు దనను భర్త లాలనసేయున
పుడు అయ్యెన్గివిడచి భర్తనొకసారి ముక్కుకొనలేకపోతిని
కదాయను చిత్రితే నెరురబట్టక తపోచుచు. వాసగృహం శూ
న్యం విలోక్య=ముట కెవ్వరులేరుకదాయని మెల్లగగన్నులు
విప్పించుచి. కించిచ్చనై =బహుకెమ్మదిగ. శయనాదుతాయ=
పక్కలోనుండిలేచి. సిద్ధావ్యాజముపాగితస్యశత్యః ముఖం
నుచిరం నిర్వర్ణ్య=అపుడు తనపక్కలో బరున్న భార్య మెల్ల
గలేచుటకు. హేతుకెయ్యదియని మును కిపట్ నిర్దుగ బోవు
చుండ వానిముఖమును మిక్కిలి శక్తి చేసి నిద్రించెనని తలం
చి. నిర్భయపరిచుంబ్య=తన కోర్కె కెరవేరునట్లు ముగ్ధులై
కొని. జాతపులకాం గిండ్లనీం ఆలోచ్య=తాను ముక్కుకొంటు
చే బులకా కురములచే నొప్పిన మగనిచెక్కిట్టుజూచి. లక్షణ
మన్మథ=యోగ నాగ్ధులు బయలుపడినదేయని సిగ్గుచేతదల
నచుకొన. బల=ఆముగ్ధ. ప్రియసహసాచుంబితా=బహు
ప్రియరాల నన్ను ముగ్ధులై కొంటివి సీయప్పతీర్పవల
దాయనెట్టి మగ చేత దిరిగి ముక్కుపట్టుకొనబడినదట. తెల్ల
నినదా.

రాము—చిత్తిము. పోలిసినది మహాత్మా.

బిల్వ—కాని యిట్లాకిమున నుత్పాదం, కించిచ్చనై సిద్ధావ్యాజ,
శత్యర్థము, నిర్వర్ణ్య=నీలముల మృద్యములగుటచే ఝ
యదోషములనియు నొక్కొక్క గవిత్వము లేదని జగన్నాథ

| పథమూకము.

పండితుడు దీని నాశ్చర్యజేసినాడు కాని తాను చెప్పి-
కము నింత రసపోషణగ జెప్పలేదు. కామశాస్త్రీ యీముగ్ధు-
నాయికాలక్ష్యము నీయరుధవమునకు సరిగనున్నదా.
కామ—మిత్రమా! నీశిష్యులు పాఠమును చాలించిన పిమ్మటగదా
మనమాచర్యసేయవలయును.

బిల్వ—సో అటులేచేయవచ్చును. శిష్యులార తరువాత పాఠమును
భోజనాచారమున జెప్పెదను పొండు.

శిష్యు—చిత్తిము (నిష్క్రమి చెదరు.)

కామ—చెలికాడా! నీవు నన్నడిగిన పశ్చిమున కిప్పుడు పశ్చిమ్యుత్తి-
రిమును చెప్పెద నాకొప్పుము.

శా. పూర్వారాలయ కావ్యసంతతుల గో కైలాస్ మీరవల్లి చి మై
పూర్వకగోర్కెలు కేళిదాట నది సుమో! యెట్టి యాచారా
భ్యాగి శీతలకుండునో యనుమి వే శ్యాతమున్ జోతల్
సాగాత-బున విద్యకి రతిశ్రేష్ఠి ముంబు లోకాచితిన్.

అరుభన శాలిని గనుక అనుభవమే మెచ్చునె ధృవంబుగ జె-
ప్పి చాహసె దుదున్నాను.

బిల్వ—యీ! నీవెల్ల కాకి మామెట్లు చెప్పెదను. నది యహమే.
సామగ్రవా!

శా. నలుగురు ఒండుల విడిచి నెచ్చెదరించు భయంబులేక
కులసేవి కిలుకరు కొలకు కల్వలెబారగి జేయునంచు లో
దలవకి శల్లిద-మోలను దిద్దియునుభము పాలుజేసి వే
శ్యులగనగూడు నీపు వెల నొండొరితంబులు మెచ్చకుండువే.
కామ—అవుదా! నీవావిషయమున నిందింపరాదు. యేమందువా!

సీ. స్వారాజ్యమలెడు గుగుకుండు రంభాది
కువలక్ష్యముల గవగూడలేదె

బిల్వమంగళ అను చింతామణి నాటకము.

సంయమిందుడు విశ్వామిత్రునంతటి

వాడు మేనకపాణి క బట్టలేదె

వరపూరవ చక్రి క వర్తి యూర్వశిసూడి

తిరుగడే మోహవా క్కినిమునుగుచు

భగవంతుడనిపేరు పరగినకృష్ణుడు

గోపికాబారుడై క గొరలలేదె

గీ. అట్టి మహాయులే క గుట్టుపట్టలేకి

తమకమున సంచరింప నా క తలనెబడెనె

కాముకిపు వృత్తిసగు క పాతకంబుసఖుడ

అనుభవించినదే స్వర్గ క మగునుజుమ్మి.

బిల్వ—కామశాస్త్రీ! శరనాశీ పరత్వము పాతకంబుచెప్పు గ్రంథ

ములన్నియు నిరర్థకములేనా.

కామ—తప్పుతప్పు. నే నట్లనను వేళ్ళలు శరసారులలో జేరకు. వారి

సాంగత్యము దూష్యముకాదు.

బిల్వ—ఓయీ! నీవట్ల నెదవేల.

సీ. వెలయు లివదనంబు క విటులెల్ల నమలిన

తమలమూసెడు పీకు క చానుకానె

వారికాంతల మోవి క బారులుక్లు

దొంగడు పాయకాదె పీ క క్షిప్రమదిని

రోనెలుతుకల యు క రోజముల్ విటులుగిల్లెన

సంతసారకాయలే క యగుగడ

గణికాయురస్థలి క కాముకాగ్రణులెల్ల

విహరించురచ్చసా క విడియెకాడె

గీ. గమిడివాటియనంటు లా గరిత తొడలు

అట్టతుచ్చపు జీవను క లెక్కయట్టి

ప్రథమాశ్రమము.

వేశ్యకాంతలకై తమ ౩ విభవమెల్ల

ధారవోయుచు జీవింప ౩ ధర్మమగునె.

కామ—నీవు చెప్పినట్లులవర్తించిన వేశ్యల నంటరాని మాటసత్యమే
అనిదును మహాయోగ్యు రాహుకీలను. అట్టివారేని స్వీకరించుట
దోషముకాదు. ఇంతకును గణికలకీనిద యెరులకువచ్చిన
దాదావేర.

చం. కివులుధనాంగనా ముఖవి ౩ కాసముగాంచి స్మరార్తుశాచు నా
యువిదలపట్టజో సమ ౩ యోచిత శ్లోకములన్ బఠించి మీ
కివిశ్రమముఖ్యురూచు రమి ౩ యుపగిజూడగ వారలొప్పుమిన్
దలవినకిన్య-వారల త ౩ ధానిధినిద యెవర్నిరెంతయున్.

అంతియేకానివేరొండుకాదు. ఇదియంతయు జేతనైకపనికిదా
మని వారకాంతల నీవిధంగా నాచిగనలది తమతమచచ్చనచ్చి
స్థల కవిత్వమునుజేసి గ్రంథములబూగించినారు. సాధారణముగా లోక
ములో న్యాయవాదివృత్తిజేయువారు యోగైకవ్యాజ్యములు వచ్చునా
యనియు, వర్తకమునుజేయువారు బేరమేనైన దగులునాయనియు, సా
టసామ్యములిచ్చువారు ఏనైనపన్నుపనునాయనియు, దప్పపత్రికములను
సృష్టించువారు సృష్టకార్యమేదైన లభించునాయనియు, శోగాదు
నెనుచుచూచునట్టి, వేశ్యలుగుతమకెవరైన విటపిలభించునాయని యె
వరుచూచుట స్వభావము. ఏదియెట్లన్నను పశుపుగూఁపతిని కీవించుట
పాతకములోనిదేయని నేనుచెప్పగలను. అట్టివారుకాక కేవలముఏకపురు
షునితోగూడి రెండవవానిని గల్గినచోడకి యెక్కువధనమునకాశించి
సమానభంగమునుజేసికొనక ధర్మమార్గమున సంచరించిన వేశ్యలు
నివారలుగా భావించెదవా?

స్వా—మిత్రుడా! నీవనినట్లు నిజముగ నావిధముగ సంచరించినవా
రేజాతికాంతలైనను పతివ్రతలన దగినవారేకాని

బిల్వమంగళ అను చింతామణి నాటకము.

శ్రీ. కులగిరులెల్ల గ్రక్కడలి కి కుంగినవారిధులింకిపోయినన్
 జ్వలనుడుచల్లచైన రవి కి పశ్చిమముం దుదయించిన నీధరా
 వలయముకాపమొందినను కి వారవిలాసిని కేడనిక్కనూ
 వలపులుధర్మవర్తనము కి ప్రాభవనూను సుహృద్వత్సనమా.

కామ—అదిగోసీపుతిరిగి ప్రాచీనపాతమునే చదువమొదిలుపెట్టినావు.
 నేనింతకుమున్నే అందునుగుణించి చెప్పియుంటిని. అదివృత్తిధర్మ
 ము. ఆప్రకారముకాక ధర్మవర్తనముతో నున్నవారు పతి
 వ్రతలను నమ్ముతున్నారా?

బిల్వ—ఆ అది లేనప్పుడు చెదచూసి అప్పుడానిమొక్కతెను చెప్పుమా.

కామ—ఇదిగో చెప్పెదవినుము. నేనుచేపట్టనగ్రహరియను వేశ్యకొలుత
 మనయూరిలోని రామభద్రదీక్షితుని భర్తగానరించి కాలక్షే
 పమునేయించుచుండి. తరువాతనతడు కాలవివర్యయముచేత
 లోకాంతరగతుండయ్యెను. భగవత్ప్రేరణమున నాటనండియు
 నేనుదాని కేడట్టి నదిమొదలు పరపురుషు నెన్న జెఱుంగదు.
 నావలనధనముగూడ కొనక కేవలపతిగా జూచుకొనియుండు
 తచేతనేనే సంవత్సరమున కేబదిరూపాయిమాత్రమునగి దాని
 ఋణమును దీర్చుకొనుచుంటి. దానియందభీమానముచే నేని
 ప్రియమగుటలేదు. నమ్ముము. నామాటలంతియేకాక యీమధ్య
 నితరవ్యవహారములచేత నాయాస్తీతీణమైపోవుటచేత నాకు
 వనోపాధిక లోటారాకుండ నాశ్రీహరియే పతి నెలకును కొం
 తద్రవ్యము నాభార్యచేతకు బంపుచుండునది. అట్టియోగ్యరా
 లు పతివ్రతయనదగునాకాదా! నీవేచెప్పుము.

బిల్వ—ఏమీ! నన్ని ప్పడదియే పోషించుచున్నదా! ఆహయోతవి లే

కామ—మితగనుకనే ఆశ్రీహరిమహాపతివ్రతయని చెప్పుచుంటిని.

బిల్వ—నిన్నదిపోషించుట కావేశ్య నాధ్యురాలాయెమి?

ప్రథమాంకము.

కామ—ఆపూర్వముగఁజరిచిన దృవ్యమును స్థిరాస్థియుగూడగలదా? నిన్నను నీవుచెప్పినట్లు వేశ్యలచునమ్మరాదుకాని శ్రీహరిని మాత్రముతక్కిన గణికలతో భోల్చుదగినదికాదు.

బిల్వ—అట్లులేకావచ్చును.

గీ. ముత్యములు బాగునైన వెనుగుల బుట్టిపట్టు
భోగకాశల శ్రీహరి పుట్టినచు
పంచములలోన వరపతి కెవరలుచారె
స్థిరాముని బాహుల కెయిదుదల.

కామ—అదియే! అయినచో స్థిరాస్థి శేషము మాటజెప్పెదను.

చం. ఇదివెనుకొనాపొత్తిమీల సాస్కృతనాటకముల్ బరిచెన
మృగమున దదోనమ్మల న మోఘముగాగ్రహించెగాన సు
వదకులగుగ్వమోహిని గుణ మదవి శ్రీహరి దానియోగ్యతకే
విజిదలపోయె భావములు మాయచె సాక్షియసాగిరావొకో.

బిల్వ—ఓహూ! సాస్కృతమునుగూడ నభ్యసించినదిగా! ఏవెచ్చి
తివాయేటి?

కామ—నన్నుమించిన నా పుత్రులవారి పుష్కళవభ్యసించినది.

బిల్వ—అట్లుచదవిన మేళములప్రచారమునకు నయవితలించెదను.

కామ—కులవిద్వలగుటచే న వివిధ మేయము వెలంగినదికాని పరస్పల
ములకు మేళములకుఁబ్ర నాచారములేదు. అట్టియే కామ.

గీ. పాలకడలిలోన బాల చంద్రునిలేఖ
శిలినొక్కపుత్రి శ్రీహరికిని
బుట్టసర్వకళలు బా ర్ణంబుగానేర్చె
దానిచక్కదనము కెతరమెపొగవ.

బిల్వ—ఓహూ! దానికొకపుత్రిగూడకలదా?

కామ—నివంతసులభముగ బుట్టినదికాదు. మృతి పవకళలచే

బిల్వముగళ అను చింతామణి నాటకము.

నొప్పుమణిపుత్రిక. ఏద్యావివేక సౌందర్యానులచే దల్లికిగూడ
గీర్తిదెచ్చినది యేమందువా—

సీ. ఈడశసత్కళా శోభితంబగుచంద్ర

మండలంబావెల శ మగువమోము

వద్యగంధోపేత శ భర్మభంజకయన బో

లుచునాశ్రీహరి శ పుత్రిమేరు

లావణ్యమెల్లనీ శ లాగున జన్మించెనా

యన దోచునా శ నాతి సాబగు

సంగీతసాహిత్య శ సౌఖదలాముద్దు

గుమ్మయై పుట్టెను శ సుమ్మి నిజము

గీ. సద్గుణములకునిధి విలా శ సలకునిల్లు

పరమధర్మస్వరూప కృ శ పాసముద్ర

విమలవిజ్ఞానభూమి యా శ వేశ్యపుత్రి

దానిబాగడంగి దరమెవా శ జ్ఞానికైవ.

బిల్వ—ఏమిరానాయనా! ఆబాగపులంజ నెంతబాగుచుంటివిరా!

కామ—వేయియెందులకు. నీవుస్వయముగ దానినిజూచితివేని నాస్తా
త్యముచాలదని నన్నునిందింపకమానవు.

బిల్వ—సరియే కాని దానిపేరెవ్వరోయి? దానిగుణములప్పుడే మంచి
వని యెఱుంగిరించెదవు?

కామ—మిత్రమా! పుష్పము విరియుటతోడనే దానిపరిమళము మంచి
గోకాగో అప్పుడే తెలియును. కానిదానినామమును నీవువిన
దగినదే చెప్పెదవినుము. ఏయది గీర్వాణనాథునకును సింహాసన
మో ఏమణిపక్షిస్తము సర్వాభిష్టముల నొసంగునో ఆచింతా
మణినామమే యాబాలనామము. దానిగుణనిర్ణయ మెట్లు
చేసితివని యందువా !.

ప్రథమాంకము

సీ. రాజాధిరాజులు శ రహిమీరరాజ్య ల
 క్రిగ జేతుమనుచు న శ మ్మించినారు
 ధనికుటువచ్చి చి శ తామణిలువెత్తు
 ధనమిత్తుమనుచు బా శ దములబడిరి
 నవరత్నములదాపి శ భవనంబుగట్టెంత
 మనివేడినార పు శ రాధిపతులు
 నీయిష్టమేదైన శ నరవేర్తుమనుచుగో
 టీశ్వరుల్వచ్చి పా శ క్షించినారు
 గీ. ఎందరెన్నివిధాల నా శ నందపరతు
 మనుచుజెప్పిన యావేశ్య శ తనుజసుంత
 యైనసమ్మతి నొందక శ యట్టిపారి
 దృణముగాజూచె వెల కాంత శ వృత్తియగునే.

బిల్వ—ఏమీమిత్తుదా! అబ్బురముగ జెప్పచుంటివే.

కామ—నేనట్లు చెప్పటలేదు. ఇప్పుడు చెప్పిన యంశములెల్ల దేశమెల్ల
 నెరిగినయంశమే. నీకు విద్యాగోష్ఠియు సత్కర్మాచరణపరశ్శ్ర
 ము వినారెండవ గోష్ఠిలేదు కావున నీకుదెలియకపోవచ్చును.
 యీయూరిలోనున్న నే బాతిపిల్లవాని నైన నడిగితివేని నేనుచె
 ప్పినదానికంటె నెక్కువవిసగలవు.

బిల్వ—ఓహో! అట్టివారలు వేశ్యలలోనుండురని నేనెన్నడును తలం
 పలేదు.

—నిపుతలంపకపోవుట ఆశ్చర్యములోనిదికాదు. యేమందువా. వే
 శ్యబాతి కవులచే నంతహీనముగావర్ణింపబడియుండుటచే నివట్లు
 తలంచితివికాని తొల్లిగంటియను భోగకాంత నిత్యపతివ్రత
 యై విష్ణువుచే బరీక్షింపబడి ధనపాతివ్రత్యమును గాపాడుకొ
 నుటచేత శ్రీహరిప్రత్యక్షుని కరంబువేడుమన స్వామీనాగర్భము

బిల్వమంగళ అను చిత్రామణి నాటకము.

నజన్మించుమని పోగొంచెనట. నపుడాశాని యాగండికిని నదిగా
బ్రవహింపజేసి యందుదాను సాలగ్రామరూపముదాల్చి పుట్టి
నాడట. ఆసాలగ్రామములనే మనవారెల్లరు పట్టకశ్రీతారామ
ములనియు, మత్స్యమూర్తులనియు బేర్లతోనారాధితురు. అం
తియెకాకి పరిమవిజ్ఞుడైర పింగళియను వేశ్యదత్తాత్రేయు
చకు గురువుకాలేదా కాపున వేశ్యజాతిలో మాత్రము మహా
దత్తివ్రతలు లేరా. గుణహీనలు తక్కినజాతిలోనున్నటలే వేశ్య
కులమున గూడిగలరు కానిమనము యోగ్యురాడని దలప
నలయునుగాని మత్స్యము విజ్ఞమునెతకినట్లు ఆయోగ్యురా
డను మనము లెక్కకుదెచ్చుకొని తలంపరాదు.

బిల్వ—జేను నీవు చెప్పినది నిశ్చయమే.

కామ—కాని నీవడుగువలనకనుగట యింకొకటియున్నది.

బిల్వ—అదేదో నీవే చెప్పము.

కామ—ఏమగువా. అట్టరాజాధిరాజుల నిరాశించిమరెవ్వరి నాశి
త్వపుతోకి వరించినది యుంగినలయును. అప్పుడా విధిబుగ
వచ్చినవారిని నిరాశించి పుత్రికిచుజూచి తల్లీ! ఏవెననిన నగి
చిత్తివో చెప్పమనిన నాచిత్రామణి

చం. నదకను ధాశుమాపలము , పాశి సరోదమునగుసిల్పి జె
వాదవినవేజియూర్నులధ 3 రోషముచు గమలింపనశ్శృంధా
రయోజగి మోవిపైబడి 6 రావసగి బలు జాగియూత బ
య్యెదవశినాన్చి చంచల సు 3 ద్భక్తులజూచెను కెప్పలార్పుచున్

అంతియేకొని పత్రివచనమియ దయ్యును.

బిల్వ—సరే. ఇందువలననది ముగ్ధనాయికయని తేటపడుచున్నది కా
ని తరువాత నెవ్వరిని వరించినది.

కామ—అయంశమిప్పుటివరకును తేలనేలేదు. అటులేరువారే దాని
యనేకవిధముల బుజ్జగించియుడిగినపిమ్మటనలమినసిగ్గుతో 'మో
మువంచి మృదుమధుర భాషణంబులతో దానొక్కమహాను
భావుని బ్రహ్మతేజస్సుగలవానినొక్కనిస్వప్నమందుగాంచివరిం
చితినినియు నెప్పటికైన నామహానుభావుడు సందర్శనమిచ్చిన
వరింతుననియు లేకున్ననిట్లు లేయాదివ్యమంగళమూర్తిని మనస్సా
తలంచికొనుచు విరాగి నైయుందునని ప్రత్యుత్తరంబొసంగెను.
అది మొదలమహానుభావు డెట్లులభించునాయని దానితల్లి శ్రీ
హా తలక్కిందులుగ దపంబుచేయుచున్నది.

బిల్వ—ఓహో! విలేమా కడువిచిత్రముగనున్నదే.

కామ—చిత్రమా అతివిచిత్రమా! స్వప్నగత పురుషుడు స్మృతికివచ్చి
నపుడు వేషియార్పులవిగుడించుచు గన్నీరు మున్నీరుగ బ్రవ
హింపజేయుచు దహించుచుండును. దరువారే కొంతసేపటికి ధై
ర్యము చెచ్చికొని సత్కావ్యపతనాదులచేతను సంగీతముచేత
ను గాలక్షేపము సేయుచుండును. వేయిచటవనేల నీవుగానకత్త
తో శిష్యులకు బాఠములజెప్పుచు నాకొచింతామణి యెదుట
నిలిచినట్లయిన్నది.

బిల్వ—ఏమీ! సంగీతసాహిత్య ప్రశాసన దెలిసినదనుటచే దానిని గొని
యాడవలసిందే.

కామ—కొనియాడికతప్పనిమాట నిశ్చయమే. ఆచింతామణి యొకనా
మ నాచెంతనొకశ్లోకము చదివి అర్థము చెప్పుమని నది. దాని
భాషము నాకుదెలియక వెల్ల మొగమువై చితిని.

బిల్వ—దీ ఆశ్లోకమును జదువము.

కామ—శ్లోకం. కుసుమంపత్ర కేతనాకతో⁶ । వదకస్నేస్పృహయంతే
భోగినఃఅధిగమ్యరతంవక్త్రోగనాకవ్యనుయత్నంకురుతేసుశీషీతా॥

బిల్వమంగళ అను చింతామణి నాటకము.

అనిచదువువరకు దానికి బ్రతుక్తుతరము చెప్పటకునాకునోరాడి
నదికాదు.

బిల్వ—ఓహూహూ! ఆచింతామణి నైదగ్ధము మెచ్చదగినదే.
మిత్రుడా! దానియర్థమును జెప్పలేకపోతివా! సురతరలే,
సురతరలే అని.

కామ—సరిసరి అన్నిటికేమిగాని నీవుమాటలనృతములని తలంపకయొ
క్కసారి ఆయెలనాగ సంగీత సాహిత్యాదులను నీవుపరిశీలింప
వలయును అందుచేనీకుదోమంబులేదు నీయాజ్ఞయైన దాని నిమ
లకు దోడ్తెచ్చెదను.

బిల్వ—అట్లేవిదుషేమణిని జూడదగినదేకాని దానినిదులకు దోడ్కొ
నివచ్చిన మాజనకునకు తెలిసిన నవకీర్తిసాలగుచును.

కామ—అటులైన బ్రహ్మకుదెలియకుండ నీన్నోహోహోనిపోయెను.
నీవురాకతప్పును. మౌమునుండి యాలకించిన దానిసంగీతము
వినదగియున్న లోకలకుబోనచ్చును లేకున్నమానవచ్చును.

బిల్వ—ఆమాటదలపగ నే నాగుండెలు కొట్టికొనుచున్నవికదా.

కామ—ఓపిరికివాడ! అట్లుభయపడకుము. నీమనసునకు నీకేలధికార
ములేకున్న నగుబాంకదా. నేనుజాముప్పొద్దువేలి వచ్చెదను.
నీవుసిద్ధముగనుండుము.

బిల్వ—మంచిది అటులేపోవ్వు. (అందరు నిష్క్రమించెదరు)

3 రంగము:—చింతామణి గృహము.

[చింతామణి ప్రవేశించును.]

చింతా—అన్నన్నా! నాయదృష్ట మెల్లన్నదోకదా.

చం. అనిశము బిల్వమంగళమ 1 హత్తుని యగుమనంబులగ్న మ
య్యెను ననునాత్మపులిగతి 1 శీలమనుండెడు కామశాస్త్రిమా

ప్రథమాంకము.

టరు చెవి నాలకించెన్ చంద్రులు నవయ్యది రోజెలాదియె
చును నిరసిం చెనో యకిట సుంతయు దోచది కేమి నేయునున్.

అకామశాస్త్రిగారు సహజ పాండిత్యము గలవారగుటచే నా గుణంబులూ సూరిదాసుని దేశభేషకుండునా! ఆమహాచుభావుడు, రసుడు కాడా! ఇతకును నాకులదోషము నన్నిపుడు చింతానా ముగ్ధ ముంచుచున్నది.

చం. వెలుచెలులన్న గొనము క్షయమునైనను గానరాదు భూతలమున కేమి పాపమొదలు పృథ్వీముఖాపగ గొందరైననా ధ్వలు కారారె యితకును దుచ్చుపుబొట్టకు నాశ్చర్యమానములే లుచున్న గొప్పదోషమిక కేవలచింతానల దైవమా.

ఇతకును మాకులీనుల గొందరు భవకాండచే చకేకుల చు నెడరెనుకొని పన్నుచుంటుచే న్నియకకై ఘోషించి సుదాతలు నూన్పుట్టి దోషమే సూచియగు లేదు. మాప పజులు మాత్రము యెదియోగూర్చరావోచుచ్చుకేమి స్థానికము. క్రిమిగు నానాతయని మానరు.

చం. తొలిజన్మలకు కృపాపాపముల సాక్షాత్కారముగా జేసికొని యున్నప్పుడు వేద్యకున్ జగదనమై యింతి జాతిల్లగా గలిగెన్ కర్మలూత్తివో పునె కమాకాతా! కృపకో బిష్టమా గలిగెన్ భర్తగ జీమవే నిరతియున్ గణ్యమున్ హర్షవే.

శ్రీహరి—(ప్రవేశించి) అయీ చింతానా! ఏమిచేయుచున్నావు. చింతా—అమ్మా! కామశాస్త్రిగారు నచ్చినారా! ఏమనిచెప్పినారు. శ్రీహరి—బాలా! ఆయన యిప్పుడో యికినో వచ్చును. నివుదొంత నొందకుము. బిల్వమంగళి మహాశయూష సమ్యుత్తిపగలండు. చింతా—అమ్మా! నీవునాకు క్షణమును జెప్పెదవు కాని నాకునమ్మకములేదు. యేమందుకొని ప్రభాతకాలముననే లేచి నిత్యక

బిల్వమంగళ అను చింతామణి నాటకము.

ర్మాన్మథానముల నెలవేర్చుకొని సూర్యనమస్కారాద్యగ్ని కార్యముల నిర్వర్తించుకొని సూరదాసుడని పృథ్విజాతీవనసయోకర్మపరతంత్రుడు వేద్యజాతీయందు బుట్టిన నన్ను స్వీకరించు నా ! అది వట్టికల్ల.

శ్రీహరి—పిల్లా ! అట్లునిస్సృహ జెందికుము. ఎపుడేవేళ నట్టి భావముదయించునో ముంచెట్టి కర్మకలకు సిద్ధివుడుదురో యెవ్వరు నిర్లయింపగలరు. విశ్వామిత్రు చంతటినాడు దేవవేద్యయైన మేనకను నరింపుమని బ్రతిమాలలేదా ! కావున శ్రీమహిమ యిట్టిదని చెప్పు నలవికాదు. నీనబలగుటచే నీకు దెలియక పోవచ్చును అయినను.

చం. సకలకళారహస్యముల / జక్కగ నేర్చిన దానవీపు నా
యకులమనబుల్లె వెల / యాడోనుధా కరముడలాస్య చం
దికలకు వాడిచూపులకు / దిగ్భ్రమ జెందికొంగెనంచు బు
స్తకములగాంచలేదె నిరు / సూచినయీత వనింపకుండునే.

చింతా—అమ్మా ! ఆమహానుభావుడు గణికాగ్రహప్రవేశము నింద్య పూచుదలాపక మనముటికివచ్చిన గదా నాసంగీతసౌందర్యాదివిద్యలకానందించి సమ్మతించుట.

శ్రీహరి—తల్లీ ! ఆభారము కామశాస్త్రిగానిమీద నున్నదికదా. అతడు రసపోషణజేసి నీసౌందర్యాది గుణంబుల వర్ణించి తనశక్తియెల్ల భార్యోసి యాపురుషోత్తము నిటకు దోడితెచ్చును. నీవు సంతయింపకుము.

కామశాస్త్రి—(పవేశించును.)

శ్రీహరి—శాస్త్రిగారు ! దండములు, శిశువు పోయిన కార్యమేమైనది ?
కామ—సఫలమైనట్లే.

గ్రంథమంతము.

శ్రీహరి—అచ్చట నేమిజరిగినదో నవి స్త్రమముగ జెప్పి మాచింతావే
యలమట బాపుడు.

కామ—బాలా ! చింతామణి ! నీయాతాటమును మానుము.

ఉ. నీమనురూపసూపదను ఓ నిస్తులకావ్యకళావిలాస మ
ర్యాదల వదిలిపోలిక మ ఓ హాద్యభ్రమంచునుతిచెప్పితిన్
గాదనలేక నీమృదుల ఓ నానము పాండితిజూచువేడ్కతో
నీదినముదె వచ్చుటకు ఓ నాతయు బాస యొకర్చె నమ్ముచు.

చింతా—మహాత్మా ! మీకనేక వందనములు.

ఉ. మున్నలరుక్మిణీసతికి ఓ మోదమలస్సగ గృష్ణగుర్ప వి
ద్యన్నతుకైశ భూసురుల ఓ భాతిగమియ మదీయవాంఛితం
బిచ్చెనవేర్చనాదలుల ఓ పుష్పముచేత లభించినారు నే
నెన్నభనాబులందు భజ ఓ నీయముఖాబును నీర్పగల్గుదురే.

కాపున నావ దన సహస్రింబులే మీకు బ్రతుకృపకారమని ల
లారుహ కాని నామనస్సుకోచ మీకొకటియున్నది. వీత్యసమారులైన
మీచెంత సిగ్గువిడిచి చెప్పుచున్నారు. యేమందురేని.

మ. ననునాగానమునావిదగ్ధతయు నా ఓ నాదాబుగాగాచి మే
లరునోలేదోయటంచు గిగిలెను నా ఓ స్వాంతంబు వేశ్యావ్యయం
బనిందించునో కార్మికుండలేకు న ఓ న్నాలించి పాలించునా
యని సందేహముతోచుచుండ నిగమ ఓ వ్యాపారుడైయుంటచే.

కాపున నావిల్పమంగ శఘనుండునా మాటలను గుఱించిమీర
చెప్పనపుడు నాయందాయనకు బ్రేమయున్నట్లు ముఖలక్షణములవల
న గనుగొంటిరా లేదా?

కామ—బేలా ! అయితమునిన్నును నిర్లలుపనావశముకాదు. వచ్చి
నశిమ్మట నాతనిహృదయమునెట్లు తిరుగుకోలతనినిటకు దోడితె
చ్చుటయేనావంతు.

బిల్వమంగళ అను చింతామణి నాటకము.

శ్రీహరి—పెరిపిల్లా ! ఆవిషయము నీహావభావవిలాసాపాంగ దృష్టి
విభ్రమ మధురాలాపములపై భారముపడియున్నది ఏమందువా.

సీ. కనుబామల్ విరచిన శ గుత్తుచిహులు

నెక్కువెట్టినరీతి శ నెనగవలయు

జూచితోని యా శ సూనాస్యశరముల

గుమ్మరించినయల్ల శ గొరలవలయు

చిరునవ్వునవ్వి న శ తాంశుచాదికల్

వెదజల్లినట్టుల శ వెలయవలయు

పలికిననమ్మతంబు శ జలికికర్ణసుఖంబు

నించినహాహయని శ పించవలయు

గీ. నమన కలహాసయేయని శ నుడువలయు

హావభావాదులకు శ బలేయనగవలయు

చిరుకేవల రతివలె శ నెగడితేని

వలచిబ్రతిమాలు శ బిల్వము శ గుత్తుచుండు.

చింతా—అమ్మా ! కేనన్నివగులుపోలేరు భగవంతుడాసంగిన. చిన్న
సూదరమురు హావభావవిలాసలను దీసివైచికొని లేనిపోనివి
తెచ్చిపెట్టకొనజాలరు. ఆపద్ధతికూడా వృత్తిగ సాచరించువారి
దికాని నాయదికాదు.

శ్రీహరి—బోనమ్మా ! బోనుకీళ్లు ముప్పులుచెప్పితినిగాని నేనుమా
త్రము తెచ్చిపెట్టకొనగల్గుదునా. మనపూర్వుల నాటచుండియు
గులాచారముగ వచ్చుచుండుటచేత సంగీతసాహిత్యముల నేర్చి
కొనియేమహానుభావునో ఒక్కచిబ్బతిగాజేసికొని కాలక్షేపము
సేయుచుంటివి. నీవునుమామందరికంటె విద్యలలోనధికురాల
వైనుగుణరత్నాకరినై సత్వభక్తిగీతల మిన్నవైయుంటివి. అట్టిసీకి
ప్పుడు కొరతగలుగదుకాని శిల్పగుచ్ఛేదలవంచికొని పలుకకున్న

ప్రథమాంకము.

వ్యర్థురాలనితలంచును. నీవిద్యా విశేషంబుల నిర్భయముగ
జూపి సుప్రసన్నవదనవై మెలగవలయును. నీకువేరెచెప్పనేల,
గ్రంథములలో వర్ణింపబడినట్లు సకలకళ్యాణనిధివై మారున
సస్సోహనాస్త్రమువలె నటించవలయును. మఱియును—

సీ. అధికమోహ తుర తై నట్లుకీగంటి

చూపులొ నీవు త చూడుమమ్మ

ముద్దరాలట్లు నీ త మోమొకించుకవంచి

పేమమున్నట్లు క త నింపుమమ్మ

పడపుగైతెలపోల్కి త భయభక్తులనునీడి

యతియుక్తిమాటల త నాడకన్మ

పొదినసామాజ్యం త మా దేవవలెనొప్పి

సరసవాక్కుమముల త జల్లుమమ్మ

గీ. అతపసామాన్య భూసురు త ఉనగరాసు

సగ్వపాఠగిన విజ్ఞాన త చామృతతడు

యోగ్యతకు విద్యలకు మన త సాగ్గుగాని

చిల్లరగుణంబులకు సూత త సింహజెప్పుడు.

కాపునచివు పోనంతించుపట్ల బహుభద్రముగ నుండుము.

కామ—శ్రీహరీ! నీవావిషయమున జంతామణికిజెప్పవలసిన యాశ
నులేదు. దీనిగుణములు సాధ్వలక్షణములుకాని జారిణీలక్షణ
ములుకావు. నేనికపోలు భోజనాచంతరమున నాలుగుగంటలకు
నిల్వమంగిలుని దోడ్కొనివచ్చెదను. ఆసమయమున జంతామణి
సంగీతముబాడుచు నమృతసమును గుఱిపించుచుండవలయును
ఆసమయమున వీధినివచ్చునాతని హృదయమానందరసమగ్న
మై నాప్రయత్నములేకదే! త్రియింటికతడు వచ్చేలాగున జేయ
వలయును. లేకున్నతడుగిగిలు జుమ్మరముకావుననిగానకళా

బిల్వమంగళ అను పదితామః నాటకము.

వైద్యగ్యమును శేషపూర్తిగ బాపవలయును. నేడున్నేముబయలు
శేషవేళకుముందు మీచువర్తమాన మంచెదను.

చింతా—స్వామీ ! నమోపసాదము.

శ్రీహరి—అయ్య ! ఈ కార్యమెట్లు నర వేర్చెదరో భారమెల్లమీదే.
అమ్మారమ్ము నీకభ్యంగనస్నానమును చేయించి సుంతలోకం
గారిం చెదను. (నిష్క్రమించెదరు.)

4 వ రంగము—పురవీధి.

[బిల్వమంగళుడు, కామశాస్త్రియు బ్రవేశించెదరు.]

బిల్వ—కామశాస్త్రి ! నేడిదేమో యిట్టిసుశకునమైనది—

కామ—మిత్రీమా ! నేనంతవరకుబరీక్షింపలేదు. యేమిసుశకునమైనది.

బిల్వ—ఏమిసుశకునమనియా,

గీ. వికసితాంభోజ వదనయై ఓ వెలదియొకతె

రెండుచేతుల రెండుపూ ఓ దండలగాని

యవలవానితో సరసోక్తు ఓ లాడుకొనుచు

నెదురుగావచ్చె నప్పుచు ఓ నేమియగునో.

కామ—మిత్రీమా ! ఇది దివ్యమైన సుశకునము. కేవలముమహదానా

దిమనుభవించెదవు. ఇకసంశయము బనిలేదు.

బిల్వ—ఔను. నీవుచెప్పినది నిజమేకాని యెట్టియానందము చేకూర్చునని

సీయభిప్రాయము?

కామ—ఏమో అది నేను నిర్ణయింపజాలనుకాని

ఉ. గానముబాడిరాళ్ళు కరు ఓ గంగనొనర్చెడు జాణయూటమీ

మానసమావధూమణి య ఓ మానుషగేయ కళామృతంబుచే

బూనగజేసి మోదమును ఓ ప్రియదీప జేయునటంచు నెంత వి

ద్యానిధివౌట నీకతన ఓ దానితో చరితార్థములకదా.

ప్రథమాంకము.

బిల్వ—మిత్రమా! నీవు చెప్పినమాట సరియేకాని నేనుదానియింటికి వ

చ్చుటకు మనసాపక్కున్నది యేమందునా!

చం. పురమున బిల్వమంగళుడు భూ శ రికభానిధి కార్మికుండు భూ
సురకుల పుగపూడును య శ శోవిభవపూడని పేరుగాంచి యీ
తరుణమునందు నక్కలపా ౧ దన్ మృగనాథుడు చేరినట్లు, ప
ల్వరుహసియింప నేనటకు శ బోవుటదూష్యము కాదెమిత్రమా.
కామ—సఖుడా! సర్వజ్ఞుడవు. నీవేయిట్లు పలికిన నేనేమందును.

సీ. అలగిమూర్త్యాత్మ కు శ డర్శకుడు తన కాతి

తతినిపకున్నట్టి శ తావుకలదె

కలుషావహరిగ శ గా నిర్మరీవారి

చెలువొదవెలయచి శ సేమకలదె

అఖిలాతరాత్మహన్ శ వ్యాజుచేత నీ

శ్వరుపలేన్ద్ర శ యుపాధికలదె

పాశాత్మకు శ వాయుదేవుడు సచ

గింక విడచిన శ పృథ్వికిలదె

గీ. సర్వభక్తికుమారుని శ స్థలముకలదె

జ్ఞానచక్షుస్సుకలవారి శ మానసమ్ము

లెందు గిరిగిన దెహిన శ నీకేలభయము

కాకులైనట్టి లోకుల శ కా జడిసెను.

బిల్వ—మిత్రమా! తప్పక జడియవలసినదే! ఏమందునా!

గీ. గరికినెల్లను గని శ కల్లుగావలంచి

లోకులపవాదసేయ ౧ నాలోపముననె

మునినిసురలెల్ల దివి శ సుండి భువికిదోసె

గాన నపవాదమోక్ష జ్ఞులగుంబుకాదె.

ప్రప్రస నపవాదభయము తప్పక శ్రిమనుజునకు నుండదగిన దీ.

బిల్వమంగళ అరు చితామశి నాటకము.

కామ—సఖుడా! ఏమిచక్కగ జెప్పెదనోయి. దైవనిర్ణయమును గూడ నీవు తప్పింపగలుగుదువా! నీమాటలెంతయు నాశ్చర్యజనకములుగ నున్నవినుమీ!

మ. భగవత్తుం డపవాదదోషమును १ నీపై బెట్టగానున్నచో
వగలన్ బొక్కుచువార్జిలో నడ २ గినన్ బాతాళలోకాద్రి భూ
రిగుహంత స్థలివాగినన్ గదిసి ३ యార్జిన్ బెట్టజాలదే
తగుదే యీశ్వరనిర్ణయంబు గడు ४ వన్ దధ్యంబుగాఁ జెప్పమా.

కావున నీపిన్నిమాటలరు మానవేయుము. నిజముగ నపవాదదోషము నీకు సంభవింపనున్నపుడు నీగృహమునను వేయిపెట్టెలలో నడగి మడగిపడియున్నను నీకు రాకమానదు. రానపుడు నీ వెన్ని వీధులు శిగను పూవులను జుట్టకొని తిరిగినను రాను. కావున సకలకళాసాహితీచక్రనతిఁనైయును వేదముకూడ నభ్యసించియుంటచే నీకు ఛాందసత్వము పోలేను. అదిగో సంగీతము వివచింపచున్నది. ఇక రెండవ గులు నడచితివేని బాగుగ మార్గమునుండియే వినవచ్చును. ఆ సంగీతము నీ కర్ణముల కమృతప్రాశసముగ నున్నచో నీకు బోవుదము. లేకున్న మున్నము వచ్చినతోవనే ముడికి బోవుదము.

(జెటలో సంగీతము వివచింపచును.)

బిల్వ—బేను. సంగీతము ప్రారంభమైనది. ఆభవనము చితామశి దేనా యేమి?

కామ—ఆ అదియే చితామశి భవనము. ఆ పాడునదియే చితామశి.

(ఇద్దరు నిలచి సంగీతము నాలకింతురు)

చితామశి—(జెటలో బాడుచో నేను)

బిల్వ—కామశాస్త్రీ!

గీ. కిన్నరీనాదమో శ వల్లకీస్వరంబా
 పల్లవింపగజేసెనీ శ పాదపముల
 గాక చింతామణి కల శ కంఠరవళి
 యైన నిల్లు మనోహరమై శ తనరునా.

కామ—మిత్రమా! ఆచింతామణి గాత్రమధురిమ నేనిదీవరకు విని
 యుంటచే దప్పక చింతామణియే యని చెప్పుచున్నాను.

బిల్వ—నీ నతిశయోక్తిగ జెప్పుచున్నావు కాని అయ్యది చింతామణి
 గాత్రరవళి యని నేను తలంపను. అయిన నింకనూ పరీక్షిం
 చుడిమ.

చింతా—(మరిల నెఱలో సంగీతము)

కామ—ఇప్పుడు స్పష్టపడినదా?

బిల్వ—ఇంతమాత్రముననే స్పష్టపడుట నేను నమ్ముజాలను.

కామ—(తనలో) ఇతడు దానిని స్వయముగ జూడదలంచి యిల్లు పం
 తము లాడుచున్నాడు కాని యెరుగక కాదు. ఇప్పటికి నాప్ర
 యత్నిమే కొనసాగినదని తలంపక మానను. (ప్రకాశముగ)
 మిత్రమా! అట్లాతైన నీవు స్వయముగ జూచితివేని నామాట
 ను విశ్వసించువు. రా రమ్ము. లోపలకు బోవుదము (చేయి
 పట్టుకొనుచు)

బిల్వ—ఆ ఆ. నేను లోపలకు రాను. నన్ను బలాత్కారము చేయ
 కుము.

కామ—సీసా స్వయముగ జూడకున్న నీకీయనుచూచుకొనినవలయును.

బిల్వ—తీరదు కాని,

గీ. కాట్ల గడగడ నడకె మెకంపమొందె
 గుండెరుల్లని కడు శిట్టకొనగసాగె

బిల్వమంగళ అను చింతామణినాటకము.

నటుల చింతామణి గృహంబు శ్రీ దిటుముబూని

చేరువాడను మితిమించె శ్రీ సిగ్గు సఖుడా.

కామ—ఓహోహో నీవు బిగ్గరగ మాట్లాడకుము. యెవ్వరైన నీమాటలు విన్న నవ్వదురు. నీపాండిత్యము సర్వమునీపట్టున నధీరుడవై వ్యర్థముజేసితివి. కొంచెము ధైర్యము దెచ్చుకొని నామెటరమ్మ. అధిగో ఆమెడపైనుండి చింతామణి పరిచారికలు మనలజూచి యేదియోచెప్పుకొనుచు నవ్వచున్నారు. భయము దక్కిరమ్మ. కాలవిభంబనము జేలిసివేసి యనేకులు వ్యర్థముగ ననుమానితురు. యూరకపోయి యొకసారి చూచివచ్చుటకే యింతకావలయునా?

బిల్వ—అన్నన్నా! ఏమిసేయుదునోయి.

గీ. ఇంతవరకు వచ్చి చింతా శ్రీ మ శ్రీ గృహంబు

జొరక మరలిపోవ శ్రీ సిగ్గుకలుగు

జొచ్చి తేని పరులుచూచి శ్రీ నాసింతురు

నూయిముందు వెనుక శ్రీ గోరుతిలక.

కామ—ఇక్కడినుండి సందేశించుట మిక్కిలిపొరబాటు. మరల నెనలైన వచ్చెత్తు. కావున వేగిరమ్మ.

(నిష్క్రమింతురు)

శ్రీ వ రంగము:—చింతామణిగృహము.

[చింతామణియు, శ్రీహరియు బ్రవేశించెదరు.]

చింతా—(గానము బాడుచుండును)

శ్రీహరి—బిడా! ఆమహానుభావుడు మనగృహములోనికి జేరుచున్నాడు. సంగీతమున నీసామర్థ్యములు జూపవలసిన తరుణమిదియే. సిగ్గుపడకుము.

[బిల్వమంగళుడు, కామశాస్త్రి ప్రవేశించెదరు.]

చింతామణి— } (లేచి) మహాత్ములార! మానమస్కారముల సంగీత
శ్రీహరి— } రించి యీ స్వల్పససముల గూరుచుండుడు.

బిల్వ—కళ్యాణపరంపరావాప్తిరస్తు. మీరును గూరుచుండుడు.

కామ—ఇష్ట కామ్యార్థసిద్ధిరస్తు.

శ్రీహరి—(చేతులు జోడించి) స్వామి! బిల్వమంగళమూర్తి,

చం. పరమపవిత్రమయ్యెదమ ॥ వంటిమహాత్ముల పాదధూళి మా

శిరములదాల్చునొట గవి ॥ శేఖర! కేవల భాస్కరుడు మా

యిరవున శాంతుడైన కరుణ ॥ నేలగవచ్చెనటంచు నెంతునో

నరవర! మీప్రభావము ల ॥ సంతములంచు ధరితిమోగి దే.

కామ—అగుచున్నా. మహాత్ముల ప్రభావచంద్రికలు జగమెల్ల వ్యా

పించి యే యుండును. ఆయుశము నెఱుంగనినారెవ్వరు. కా

న నిపుటికి గానవైభవము వానినిటకు నాకిరించినది. ఇప్పుడే

రుగొడవల ద్వింపక యూరకుండుము. సంగీతమును నాగ

నియు.

శ్రీహరి—కామశాస్త్రిగారు అనుగ్రహించి యొక్కనారి నాయాసంది

మును వెలిపరచుకొననిండు. స్వామి! బిల్వమంగళమహానుభావ!

గీ. అమితవిభ్యాస్తుతుల ॥ జేయునాటవెలది

ఘంచుదలపోయరాదు మీ ॥ స్వాంతమంది

వారసతులప్రకృతి మా ॥ వంశమంగు

మందునకునైన లేదిది ॥ మాయకాదు

సామాన్యముగ వారకారణలు మిథస్తాత్రములను జేసి హ

వభావవీక్షణముల జూపి వశపరచుకొన ద్రవ్యమెల్ల వారించి చేతికి

ముట్టచేయు. ఇప్పుడది తిరిపెమెపింతురనియు పవిత్రములైన తను

మానముల నొక్కరూకకై డెక్కియోగ్యుల నరయకి బరులకు

విక్రయించు లంజలనియు వారియిండ్లకు బోగూడదనియు యొక పెద్ద వాడుకకలదు. అవాడుకిను గుఱించి తరువాత మనవిజేసెదను. మావం శములోని కాంతలు పూర్వమునుండియు బెద్దలను సేవించి సంగీత సాహిత్యాదులను చేర్చి ప్రియము వచ్చినవెరుక నొక మహాపురుషునగ్రీకులీనుని జేపట్టుటయు అజన్మాంతము వారినే భర్తగ బరిగొని చుటయు బరపురుషులు నిలువెత్తు ధనమును బోసెదమని బ్రతిమాలి నను సమ్మతింపకుండుటయు నివిధమున జేవించుచుండువారము. మఱియు మాజీవనములను పూర్వార్థివిత్తముచేతను భూవసతివలనను జరుపుకొనుచుండుము కాని వరుని నిర్బంధముజేసి ద్రవ్యమును లాగి పక్షిరులను జేయు నాచారిము మాకులము లేగు. యీ కారణముచేత మేము పతివ్రతలమని గర్వపడుచుండుము. నేనింతవరకు దమతో మనవిజేసికొనుట స్వాత్మార్థము వెల్లడిచేసుకొనుటకు గాదు. మమ్ములను దక్షిణ వారస్త్రీలునంటవారినిగా దలచి మోయుట నడుగువైట్టకే శ్రమదీసితిరని యంతగా జెప్పకొంటిని సంగీతము వినుకండి ముసిలివి శ్రమగూడనలోనికి దింపింపని మీరు నన్ను చిందింపకుడు. శ్రమలు చ్చినందులకు క్షమించి బాంధ్వులను చూచుచున్నదాచను.

బిల్వ—సీపేరే శ్రీహరికదా.

శ్రీహరి—చిత్తము. మీపాదదాసురాలల్ల పిలువబడుచున్నది.

బిల్వ—బాగు గాగు. చెయ్యోగ్యతకు సంతసిచితిని.

కామ—శ్రీహరి! నీగూడన వికారబోకుము. నిపుత్రిక గానవిద్య

వినిసార్వభౌములు నివి యానందించినదా సార్థికమగుట.

శ్రీహరి—చిత్తము. అమ్మాయి సంగీతమును బాడి లోపములను మహానుభావులచెంత దెలిసికొనగలడు. అమ్మా! వారియొక్కను గైకొనుము.

చింతా—మహాశయుల అజ్ఞకొరక వేదియుంటిని.

బిల్వ—మంచిది. అటులే గానమారంభించుము.

చింతా—మహాపాపాదము. (సంగీతము బాదును)

బిల్వ—(తలయూచుచు) హాయి హాయి. బలే బలే చింతామణీ.
మంచిసంగతి వేసితివి.

చింతా—తలవంచిన మనస్సును సూచించి నురలగానమారంభించును.

బిల్వ—మిత్రమా! కామశాస్త్రీ! జంత్రోరవమవి వాదించిన నావాద
మునకు నపవాద ఘోషింపదోయి! నేనిప్పుడెందున్నానో తెలి
యకున్నది.

ఉ. గానకళారహస్యరస శ్రీ కాండసుతాని తరంగజ్వలికా ।
నూనసుఖాబుగ్ధానో! ॥ వి చూతనమోద మహానిమ్మిహో ।
గానసురాంగనాశత్రు శ్రీ కంఠమనోహరగీతికామృతం ।
బానుచుస్వర్గలోకసుఖ శ్రీ మందితినోవచిలుంప లేచికన్॥

అహ! అనుపమానము! చా!

కామ—(తనలో) మాళియ్యగారికి చింతామణి గాన సుధారసము త
లకెక్కినది. ఇంక గామునకు జెప్పడిగిలిగదచుట విశ్వయజ్ఞా
(ప్ర)కాశముగా) మిత్రమా! అట్లు అరుచూనమవి పలుకుము.
ఏదోకొంచెము హాయిగనుండును. కాని నీనటించినది మెచ్చ
దగినదికాదు. మిత్రకుమున్ను నేనునీతో జేసినవాదమునకు
మాత్రము సరిగనుండుగదా. చింతామణి! ఏదీ మరలకొనిగీతి
క బాదుము. నీప్రస్వయముగ రచించినది.

చింతా—చిత్తము. దేవరకటాక్షము.

ఫరుజురాగం - ఆదితాళము

పాట. లలితలవంగలతా నిలయేసుమ । మిత్రపర్యంకతలే । ఘేలతి ।

రాధిక యాయదురాజ శ్రీకృష్ణో । పరిమళ శోభితవాయు వి
ప్రసారే॥ లలిత॥

2. ప్రసవమరం దాస్వాదనలాం స । బంధరగీతావైభవ తులె ।

రాధికయాయమరాజ శ్రీకృష్ణా!

బిల్వ—బలేబలే వహ్వ! ఆనందము పరమానందము బ్రహ్మానందము చెలికాడా!

కామ—చెలికాడా! ఏమి యంతమాత్రపు విద్యకేనా యంతమెచ్చు కొనుచుంటివి. కొంచెముసేపుకూరుచూచి దాని సాహిత్యము నుగూడ బరీక్షింపేయుము.

బిల్వ—కామశాస్త్రీ! ఇప్పుడచి తామశి పాడినగీతికలోని పదగుభవము చేశనే యీచెనిసాహిత్య చింతామణిగానెలిసికొంటివి.

శ్రీహరి—మహర్షా! మాపిల్లకి ఘముద్దరాలు. దానివిద్య తమబోధవిద్వాంసులు మెచ్చకొనదగినంత విష్ణుముగళుండరు గనుక దోషములకు క్షమించెదరుగాక.

బిల్వ—ఆ, ఆ, అట్లుకాదు. మిప్రలసంస్తవనియముగనున్నది. ఇంతకు నునేను బరిక్షించుటకు రాలేదు. మరియు నెక్కళ్లోకమును వివేచననలయును.

శ్రీహరి—తల్లి శ్లోకమునుజదివి మహాత్ముల కరుణబడయుము.

చింతా—శ్లోకం॥వాచోమాంగలికీప్రయాణసమయేజల్పత్సనల్పాజనే ।

కేరీమంధర మారుతాయనముఖే విస్మయవక్త్రంబుజా ।

నిస్వాస్యపితృధరో పుత్రతత్పాప్సారి వక్షిరూపా ।

బాలాలోలవిలోచనాశివ శివప్రణేషమాలోకతే॥

బిల్వ—బాగుబాగు మంచిశ్లోకమును జదివితీచి చింతామణి ఏదీ దాని యర్థము నెకసారిచెప్పమా.

చింతా—ఆర్యా! దానియర్థమునుమీసన్నిధానమున నేను చెప్పగలనా

బిల్వ—నీకుభయములేదు చెప్పము.

చింతా—అట్లులైన దానిసరియైన యర్థమిచ్చు తెలుగుపద్యము నొక
దానినల్లితిని దానినిజదివెద నాకిర్జింపుడు.

బిల్వ—ఓహూ! నీవుగానచంద్రికవే కాక కవయిత్రీవికూడనా సరి అ
ట్లులైన మిక్కిలిసంతోషము. చదువుము.

చింతా—చూ. ధవునిప్రయాణవేశనుహి తేతప్రకరంబులుమంగళంబునీ
కవుననగేళిమందిర గ త వాక్షమునన్ ముఖపద్మమాని, య
శ్రీవులతివేడి యూర్పులను త సాక్షివమోవినిరాలి యారగా
మివిలినతుంపురుల్చనుల త మెల్లననాన్పవిలోలనేత్రయై
నివశివ! యెట్లునైతునని త చేడియనాధుని గాంచెనాత్రయై!

బిల్వ—బాగుబాగు. చింతామణీ నీవునిజముగ జింతామణి కే తగుదువు
అహా ముగ్ధానాయికా వర్ణనమొలచక్కగ జేసితివి ! కవయిత్రీ!

కా. ససాహిత్య విశేషసంపదయు త నీనిర్ణద్రవాగ్మాధురీ
భాసత్వబురు నీవివేకమహి త మాప్రావీణ్యమున్ గాన వి
ద్యాసూక్ష్మాత నెన్నగావశమె త గాంధర్వాంగనాకోటులున్
ససాహిత్యబురు బూదగలుగురొ త కో నీరంధ్రావీణస్తవీ.

చింతా—మహాత్ములకు నాయాదలి వాత్సల్యములు పలికించుచున్నది
గాని నేనెంతటిదాననుకాను.

బిల్వ—కాదుకాదు. నేనుసత్యమునేచెప్పితిని. సీమంటి సర్వకళానిధాన
నేను నుచు జూచియుండిలేదు.

కామ—మిత్రమా! నామాటలయం దతిశయోక్తలేమికిద.

బిల్వ—శేషులేదు. యీబాలామణి గుణగణంబులు వర్ణించుటకు మన
మెవ్వరము చాలము.

చం. సరసకళాప్రపంచమున త స్థారము గేయకళావిలాస సుం
దరమును నీవెలంది యవ త స్థారమటంచు దలంచువాడ నా

సరసిజనంభవుండు తనో శ్రీ చాతురిన్లు వ్యయంబుజేసి యీ
 తరుణిని సృష్టిసేసెను గ శ్రీ దా! మతియింపగ నాకుశక్యమే.
 కామ—చెలికాడా! నేను నిన్ను దీసికొనవచ్చుటచే నన్ను సంతోష
 పరచుట కిట్లనుచున్నావుకాని నిజమునకంతటిదికాదు.
 బిల్వ—మిత్రమా! అల్లుకాదు.

సీ. ఈరామేలావణ్య శ్రీ వారాళిలు నాదు
 నేత్రమత్యమ్ములీద శ్రీ నేర్చెనుమ్ము
 యీవేమగాన సుధా శ్రీ లేపనమున నా
 మేను సుఖాంభోధి శ్రీ మెలగెనుమ్ము
 యీకు రిగేక్షణ శ్రీ లోకనకరాసార
 మున మదీయాకృతి శ్రీ ముగ్ధపోయి
 యీమోహనాంగి చింత శ్రీ తామణి సౌందర్య
 మనుకొలకున స్నాన శ్రీ మామచుంటి

గీ. విచ్చికానంద వార్ధిమ శ్రీ హత్తిముగ .
 పొంగిపొరలుచు నేమిత శ్రీ తరంగములను
 ముంచివైచెను నన్నుద్ధి శ్రీ రిండుమోయి
 మిత్తుడా! మతిచెదిరె శ్రీ నేమియొనరితు.

కామ—(తనలో) ఇది నీవివేకచంగ్రనకు జితామణి కటాక్షపాత
 విషము తలకెక్కినది నేనికనుగదరాదు (హా! కాశము) సఖిదా!
 గుణగణాబు లిదివరకే చెప్పియుంటిని కూరుచుండుము నేనిపు
 డే వచ్చెదను (నిష్క్రమించును.)

శ్రీహరి—మహాత్మా! అవల దాసియెందులకో పిలచుచున్నది. (తొల
 గును.)

బిల్వ—బాలా! చింతామణి (చేతులుపట్టి కొనను.)

చింతా—(సిగ్గు నభినయించి తలవంచుకొనను.)

బిల్వ--కా. రమణీ! అద్భుతమగు నీ
రమణీ యాకృతికి నాన శ్రీ రమకుచు నాస్వా
తము మహదాంబుధలో న్నా
నము సేయుచుచుండెనుమ్మి శ్రీ నళినదళాక్ష.

చింతా—మహాత్మా!

చా. కులముగ వారకాతయని శ్రీ కొంచెముగా దలసోసమియ మా
నిలయుచుచేరుకొంటు ధరి శ్రీ నీ సురవృత్తికి నింద్యమందు లో
దలచెనుచాగు మారపరి శ్రీ తాపముబట్టగలేక నాకరం
బల గొలుచుచి వేడుటలు శ్రీ పోలునె త్వదృశపాడితాకిక.

బిల్వ—రమణీ! నీవల్లు పుంకికుము.

ఉ. మాచియె చెడ్డయ్యె సఖుని శ్రీ మాటల నినిలయంబు కేపివే
చియి అచ్చమగిలి వి శ్రీ శేషరమాస్పదలై నిన్ను నే
గా చి మోగిగురుగల శ్రీ గాన కళావిభవాపుహలు నా
లి దివి గిర్మయ్యము శ్రీ లీల విగాలిసహింస సేయి.

చింతా—స్వామీ! అల్పముల మహాశయ. మీరల్లు పెరిగిచ్చిన కేక
చూచుచు.

చా. కులసేవలల్ల దౌష్యము శ్రీ కో వినునొక్కటి మేల బాణముల
నిలచెడుదాకి యేలుకలు శ్రీ నిర్భయముగ గాచరించి పెట్టియె
లలడెలు మిచార ముగ శ్రీ కేచ్చల దృన్వయముచేచు వానికా
తల మదియొచరాగు గుణ శ్రీ ధామ! మమున్ ధరణతలప్పుచన్.

బిల్వ—ఓహో! చెగ్గి! మీవాళపనివర్తనము సుస్తవసీయుంబని నేను
మున్నేవీడిని. నీపూర్వాచారప్రకారమే నన్నునుయేలుకొను
ము. నేను నిన్నాజన్మాతము బట్టిగానైకొంగుచు.

చింతా—మహాత్మా! మీరల్లు వచించిన నేనేమందును

చం. జనకుడు వారకాంతల పుత్రుల సత్త్వి మానుమటంచు దిట్టినన్
 గినుకవహించి భార్యపడ త గెంటిన బంధువులెల్ల నవ్వినన్
 మనసున రోసినాడయిన త మాటదలంపరు మీవియోగ న
 హ్నిని దపియితు నేనిదియ త నిశ్చయమా క్రియకో బుధాగ్రిణి.

కావున నశాశ్వతవస్తువుల కాశించి తుదకు వైక్లభ్య మరుభవించుట
 కంటె నాదినిష్ఠురమే శ్రేయము. కావున నన్నువిడువుడు.

బిల్వ—ప్రియురాల! ఇదియాసీజకుపు. నీవందులకు సుకోచింపకుము.
 నాయర్థాంగి నన్ను ద్యజించినను నాజనకుండు నన్ను గృహబ
 హిష్కారముజేసినను సుశీజనులదరురు నీకిది తగదనివారిం
 చినను నాకంతంబున బ్రాణవాయువు చున్నంతవరకు నిన్ను
 విడుచువాడనుకాను. నామనో నిశ్చయమును జెప్పెదవిరుము.
 నీ. చింతామణి నామ త నీమూఢినిమణి

నదన లక్ష్మీయెనాకు త పైభవంబు
 చింతామణి వార త కాంతాధరామృత
 పాపమె నాకు త త వనధనంబు
 చింతామణి కృపా త కాంతవీక్షణపుష్ప
 మూలసేనాకు సా త మ్రాజ్యచిహ్న
 చింతామణి సమా త శ్లేషసౌఖ్యమెనాకు
 బ్రధిత బ్రహ్మసాధ త పదవిసుమ్ము
 గీ. సతియు జనకుండు లోకముల్ త సమయుగాక
 నిత్యకళ్యాణి చింతా త మనోపురంధ్ర
 నాయెదుటచున్న జాలదా త వేయిగెల
 కాన నన్నేలుకొనదగు త గ్రాంతునిగను.

చింతా—మహాత్మా! ఈమాటలు త్రిశ్రరణశుద్ధిగ బలిసినవా కావా

అనినాకు సంశయమువోడముచున్నది. యేమందురా! నాకునా జన్మాంతమొక్క వరుసే సమకూర్పుచుని నిత్యము శ్రీకృష్ణ పరమాత్మ సారాధిచుచుంటివి. నేటికాపరమేశ్వరుని యచగ్రహమున మీరులభించినారు. లోకములో బురాణవైరాగ్యము స్మశానవైరాగ్యము ప్రసూతివైరాగ్యములవలెతత్కాలప్రేమచేత నన్నిపుడు స్వీకరించి వారకౌతకదాయుని తుదకు నిరసించి వీడకుండ నా జన్మాంతమును విడువనని యభయస్తమోసంగిని మీయాత్మకు బహుశాలచు.

బిల్వ—చిత్రామణి! నాచెక్కి అశశ్వతమని తలచుము. త్రికరణశుద్ధిగ నిన్ను భార్యగ గ్రహించితిని.

చిత్రా—అట్లున మహానుభావ! (బిల్వమాగభుని చేరుకొని)

గీ. ఛాయామయః దేవి జలజాప్తుడునుబోలి

లోహితీచామరైః శ్రీ కూడిమెఱుపి

లక్ష్మీసగోళాక్షు శ్రీ లక్షణాబులమిచి

పార్వతీశంకర శ్రీ ప్రతిభానగడి

వాసీషితామయః శ్రీ వైభవంబులకొప్పి

సత్యధర్మాబుల శ్రీ సరణిజెలగి

అశ్వత్థాబుల శ్రీ యట్టులవిలసిల్లి

పరిమళప్రసవనం శ్రీ పదిలబొదిలి

గీ. కృష్ణపరమాత్మకృప శ్రీ మనమిద్దరమును

కలసిమెలసి సుఖంబుల శ్రీ గాంచవలయు

శుకసమానుల మీలీల శ్రీ లకునునేను

సుకృతముఁ నోచుకొంటినో శ్రీ సూరివర్య.

(ఇద్దరు నిష్క్రమించెదరు)

బిల్వమంగళ

ల సు

చింతామణి నాకటము .

ద్వితీయాంకము.

1 వ రంగము:—బిల్వమంగళగృహము.

శాంత—(ప్రవేశించును) ఆహ పరమేశ్వరా! నీవిలాసము లద్భుతములుకదా.

చం. జలనిధిభూమిగా ధరిచి సాగరినూనటుకేణు వదిలిగా
కులగిరి మృత్కణాబుగను స కొంచెపు బూరిచి వజ్రమానకుల
కులశిఖము గడ్డిసోచవలె స ఘోరదవాగ్నినిశితలాబుగా
జలువను తీవ్రనహ్నినలె స బయ్యనమాల్చెద వెంతవాడనో.
ఏమందునా!

చం. సకలకళావిశారదుని సాధుజన స్తవనీయుధర్మకం
ర్మికుని వివేకచంద్రుని స్మృత దీచిన బాపమునోపు నాదు నా
యకుడల బిల్వమంగళమ స హత్తుని వేశ్యలపాలుచేసి శే
యకట! పవిత్రయజ్ఞముల స హవ్యముకుక్కకు జేర్చినట్లుగా.
నిన్ననవలసిన పచేమున్నది. నాహాశేశ్వరుని నావివేక చంద్రుని నాస
కలకళా విధారు ననవలసిన పచేమున్నది. ఇనియంతయు నాకర్మఫల
మే అంతియేకాకున్న.

నీ. అపరవాణి నాధు స స్మృతబాతముల్

శిష్యులకేవే స జెప్పువాడు

యెట్టివిద్యచ్చేష్ఠుఁ యేఁ జేతెంచిననువాని
 చేతనే స్తుతిగాంచు యే ఖ్యాతివాఁడు
 నిత్యకర్మలయందు యే నిపుణుడై భాస్కరో
 పాసనా తేజుడై యే వరలువాఁడు
 అమితసౌఖ్యదలచే యే నభ్యాగతులకర
 చేతి వైకుంఠమై యే చెలగువాఁడు

గీ. అట్ట సుగుణార్ణవప్రండు నా యే పాణినాథు
 డకట! యిపుడొక వేశ్యయేహ్యపు యే సుఖమున
 కాసపడినను గడకంట యే నైనగనక
 యుంట నాకిర్మఫలమె నే న్నొందెనిపుడు. -

హాగోపాలకృష్ణ! ఆశ్చర్యజనచింతామణి! నానాధునాదరము
 గాంచుటకా చింతామణి లొలిజన్మ బున నెంతసుకృతముజేసినోకదా.
 న్యావినన్ను నాపాక్షిణ్యరుండనాదరముచేసినటులే నీవునునన్నునాద
 రణమునుజేసినావు యేమి నువా!

మ. పతియేచ్ఛెవముకా! శత్రుణి సు యే భావించునో ఆపతి
 వ్రతక్కున్ ధారుణి నెట్టి శైశముల సు యే భావింపవంచున్ సదా
 శృతులెవాకొనుచుండు నాశృతులు నీ యే వేకావెయోదేవ! నా
 గలికిన్ మూలమునివటాచు యే కింగా జెల్లదేక్షిహరి.
 కానిమిదిసీకు జెల్లదు.

నీ. ఒకటి టబతినె యే వేరొకటి టనిన్నును
 దర్శించుచున్నె యే ధన్యచరిత
 ఒకచేతినావరు యే నొకఁడనిను బూ .
 జించుచున్నె లేదె యే చిన్నికృష్ణ
 ఒకసారి నానాధు యే నొక్కిపారిననునాత్మ
 డలచుచున్నె యే కులశశాంక

ఒకమాడ నాభర్త శ్రీ నౌకమారు నినుబూజ
సలుపుచుండగ లేదె శ్రీ జలజనేత్రీ

గీ. సర్వకారణుడవు మహే శ్రీ శ్వరుడవౌట
నిన్నుదలచితిగాని నా శ్రీ తెన్నరాని
బన్నముఁ గూర్తువనుచు శ్రీ స్వప్నముననైన
దలపనైతిని కృష్ణ యా శ్రీ దవమృగేంద్రీ.

దేవా ! యదుకుల కమలాకరతరణి ! నావిచారమునకేమికాని పూజ్య
తైన నామామగారు కుమారుని దుర్వ్యాసంగమునకుసహింపక.

చ. సుతునిదలంచి పెల్లడరు శ్రీ శోకిముచే గనుదోయి నశ్రీసం
తతిదొఱగంగ జేయు ఘన శ్రీ తాపముచేతను వేడియూర్పు, మా
రుతముల వెల్వరించును ప శ్రీ రుల్ కనుపించినమోమువారు బల్
వెతలముణింగి హారమును శ్రీ వీసమును గొనకుండ నక్కటా.

ఏమిసేయుదును. నేనెంతదైర్యమునుజెప్పినను కుమారునిదుర్వ్య
వసాయమును దలంచి నిద్రా హరింబుల విసర్జించి అకారణరోగమును
దెచ్చికొని ప్రాణములవిడువ నున్నవాడు. ఆయనదుఃఖముజూచి నేనెట్లు
సహింతును.

[వాసుదేవమూర్తి హావేకేంచును.]

వాసు—ఆమ్మా ! శాంతా ! ఏమిచేయుచున్నావు.

శాంత—స్వామి ! శేయుట కేమున్నది. నాటయైనది తమకొరకేవేచియు
టని.

వాసు—తల్లీ ! నాకిన్న మెట్లెన్నోటికిబోవునమ్మా.

ఉ. వేళకునన్నమున్ చినగ శ్రీ వేశ్యనాపిడి సుతుండురాడు పో
జాలదునోటికన్నము వి శ్రీ సంబగుబుక్తిని వాడులేమి నే
లీలసహింతునమ్మరొ చ శ్రీ లింగేశ్వర స్వాంతమునాసతిక్రియన్
గాలముమూడదాయె నిటు శ్రీ గడ్డములన్ దపియింపగల్గెడిన్.

శాంత—మహాత్మా! మేరుసమానధీమతైన మీరేయిట్లు దుఃఖించుచున్న నల్పహృదయురాలవైన నాగతియేమగుచు. కావుననే రింపుడు.

వాసు—అమ్మాయి! శాంత! నేనెట్లునైరితునమ్మా.

సీ. ఉరతరశక్తిసూత్ర రోగీచాసనముజేసి

సూరదాసనుయ శత్రు స్ఫుచనహించి

శిష్యకోటికిద్యోతన జెప్పెడువృత్త

నవరవాశియటాచు శ్రీ ఖ్యాతినవసి

శత్రుమనుగుణ రక్షితృత్వరూపి

మృగశూద్రుని యెదు శ్రీ మహిమవలసి

చిలయమందేశ్వర శ్రీ నిగమస్వరంబులు

నెలయబహ్మచు తాడ శ్రీ విపజేసి

గీ. అటనాపుత్రుడిపుత్రుల యాటవలె

శ్రీశాస్త్రార్థార్థరంబుల శ్రీ జెచ్చియిట్లు

శత్రుడయ్యెను నాని శ్రీ ద్యోతన శ్రీ

భోజనశాస్త్ర శ్రీతుల్య శ్రీ పుణ్యలింగ.

శాంత—అమ్మా! ఇదియే తయి మనపురాకృతకర్మ ఫలముకాని వేగముకాదు. ఈశ్వరుని విలాసలకి చెరువు వడినలసిన లెదా. సుఖముకలిగినపుడెట్లు లానాదిచితిమో కష్టముకలిగినప్పుడు గూడ దుఃఖపడవలసినదే! శాంతియుము నెవ్వరుమాన్యుదును. సుఖములకు గర్తలమై కష్టములకుమేము కర్తలముకాచుచు చ్చునా. జన్మయెత్తిటయే / మహాపాపమనుభవించుటకుగదా. కావున ననుభవించుచుంటిని. యందులకునగినరాదు. ఆనందము నకు దోసిలియొగ్గి ఆపదలకుమావల కాదన జెల్లునా! అట్లనిన నూనునా.

వాసు—అమ్మా! సుగుణరత్నాకరీ! నీగుణములు విశ్రుతంస్తవసీయం
బలమ్మా! నీప్రజోధమునలన నాయజ్ఞానము పటాపాచలైన
నికాచి పుత్రమోహము తిరిగిచన్ను మాయా సముద్రమున
చన్ను ముంచివేయుచున్నది.

గీ. స్వయముగా జెప్పినాడే రాజన్యచేత.

బుద్ధిచెప్పించితిని గాని ఓ పుత్రునికురు

చున్నారెవరాచు వేరే శ్యసతియాత్ర

మహిమిమ్మెగొన్నైరే మదిదలహరి.

శాంత—మహాత్మా! నావిషయమై మీరింత చింతాసాగరమ్మున
ముచుగరాదు.

మ. నచనాభన్త సమాదాంబడె తావాలోముగ్ధత

దనఘా! పూజ్యలమిమనోన్యధిచు సూర్యైకమగిక్ దిల్లహి

చుచు నేపొక్కెడి శాంతినాథ యశస్సులే మిట్టిపాలయ్యె గా

పుననద్యానికి కేడ్యగావలయునో పుణ్యత్సనా కేటికిన్.

వాసు—అమ్మా! నీమహావత్సితం. సమకాధంబునిన్ను బూర్తి

గివిడిచిచింతామణీలోలుగ సర్వయాశోధనముల దగులబెట్టి

నచ నీనాథునియెడ నాగ్రహములనాచైన గురుబరుడని కొక్క-

పరుషవాక్యమునైన నాడి మహాపాశ్వి నడిపించు కొంటివి.

అహ ఏడ్డ! నీగుణము లెంతెల్ల ఘోషాత్రములో! కేన్నెజన

ములెత్తెనను యిట్ల గుణమిశిచి గోడలుగా గాచజాలన.

నాకులూలు ముచ్చెట్టినోమునోచినో కాని నీపు మెట్టటచే

మగుల బవిత్రమయ్యెను. ఓ సాక్షీరత్నమా! నీవాటి పతివ్ర

తాతిలకము చేతకేదా యాధాత్రి పవిత్రన తమైనది.

శాంత—మహానభావ! మీరు నన్ను స్తుతింపవలదు. నావంటి నిర్భాగ్యురాలీ భూమిలో లేదు. యేమందులేని,

గీ. ఎన్నడేదంపతులప్రతిఁగి గన్నులార
జూచియోర్వక విడదీసి శోకజలధి
ముంచితిన్ గాని యాపాప శ సంచయంబు
నన్నునిప్పుడు వేధించు శ చున్నదనఘా.

వాసు—అదిగో కుమారుడు వచ్చుచున్నట్లున్నది.

బిల్వ—(ప్రవేశించును)

వాసు—నాయనా! కుమార!

ఉ. వేశకురాచ భక్తికి వి శ వేశము సుంతయులేదు యేమి కా
ర్యాలు తటస్థమయ్యె గొడు శ కా! నిజకర్మలమాని శిష్య పా
శాలకు సున్నబట్టితివి శ డింబముగా జరియుతు వీవు నా
పాలికి మారికుండవలె శ నశపుగ్గిని మాపబట్టితే.

బిల్వ—తాడీ! మీరు చన్ను నిందించిన నేను సహించువాడనుగాను.

నే నదిగో భయమువిడచి చెప్పుచున్నాను.

ఉ. నామదికింపుగొల్పెడు న శ నంతగుణార్ణవయైన వేశ్య చి
తామణికోక్క- సాధమును శ దద్దయుగిట్టుచునుంటి నందుకై
యీమెయినాలసించి నదే శ మని నిండయొనర్పరాదు నా
క్షైక మిము వేచియుండుమని శ యాటివె భక్తి నొనర్పకుండగా.

కొప్పన పిల్లను నీ కోడిలును ముందుగ భోజనము నేయుడు. తరువాత
నెనువచ్చి భోజనమునేసి సోపుచుండును.

వాసు—అన్నన్నా! ఎంతటి కర్మపరితంతుడవు. యెట్టి సకల కళా
నిధానుడవు. యెటువంటి విజ్ఞానచందుడవు. యెంతలో నిట్లు
నిగ్గువిడిచిన వానిగి మారిపోతివిరా!

సీ. అశిలశాస్త్రార్థ శ హస్సుంబులేయేటి
పాలుచేసిభివిశా శ పాడుగట్ట

వేదాంతశాస్త్ర వి శ వేకంబు నేయగ్ని
 మండజెట్టితివిరా శ మండగీడ
 అధిక సాపంబు వే శ శ్యాభాగమును సూక్తి
 నెందుబూడ్చితివిరా శ మందబుద్ధి
 నిత్యకర్మాసక్తి ని శ య్యముగజేసి
 వేద్యగూడితివె శ వివేకహీన
 గీ. అకట తమమానముల వేల శ కమ్ముకొనుచు
 బ్రతుకు తుచ్చపువేద్యల శ పంచజేరి
 యెల్ల వారలు కతికిన శ యెంగిలికిని
 మురిసి చెయిసాపన్యాయమే శ మూఢచిత్త.

బిల్వ—జనకా! సీకావిషయుమున నిసుమంతయు దెలియదు.

సీ. సర్వశాస్త్రార్థ సా శ చయసారమెల్ల చి
 తామణి యధరామ్మ శ తంబె సుమ్ము
 వేదాంతశాస్త్రముల్ శ విశదీకరి చు బ్ర
 హ్మంబె చింతామణి శ యనుభవంబు
 అఘవిదూరంబు శ యానందకరమగు
 జంతామణి సమా శ శ్లేషసుఖము
 సర్వసత్కర్మల శ సత్ఫలంబల్ల చి
 తామణి ముఖచంద్ర శ దర్శనంబు

గీ. ప్రతిఫలంబును గోరక శ పరులకెల్ల
 రాజతానందబ్రహ్మ సా శ మాజ్యసుఖము
 నెసగి ప్రత్యక్షవైకుంఠ శ ముచితరీతి
 జ్ఞాపుచింతామణియెక్కా శ పాపుకిలదే.

వాసు—(చెవులు మూసికొని) శివశివా! అక్కటా! కుమార!
 స్వకులగౌరవకాననకుతారాశ్రితైవిక్రియకిట్లుపరిణమించినదా!

ఉ. నిందితమంచు నెంచవు మ ॥ నీవులకున్ గడు గర్హ్యమంచు లో
నం దలపోయ వెంతయు ధ ॥ నంబునకున్ దమమాన మమ్ముకొం
చుం దమిజూపి యోగ్యులము ॥ శుంథలజేసెడు హాటక త్రైయన్
బాదులగుట బొద్దుటయె ॥ బ్రహ్మమటంచు వదించెదేలరా.
బిల్వ.—జనకా! వేశ్యానుభానభిజ్ఞ! నీ విటువంటిమాటలు నామోల
నెన్నడు బలుకికుము.

చ. ఇకినొక నారి యీచలుకు ॥ నెత్తివేసి భుజించిపోవ నిం
టికి వెలిగూడు నగ్గనక ॥ డెందమువీలి కృశితువీవు నా
సుకిముగ్ధురాకు మతి ॥ సూక్తులమానుము వేయిచెప్పినన్
సకలసుబానుభూతిని నొ ॥ సంగెడు వేశ్యాను మాన నమ్ముమీ.
వాసు—నాయనా! అటులే నోరుమూసికొని పడియుండెదను కాని
నాహాస్కియాటనైన నాలి చుము.

చ . అనలునినాక్షిగా బరిణ ॥ యం బునాడివు శాంతనాథ్వి నా
మెను కడికుంటనైన గను ॥ మీ యెప్పుడైనను లేకయున్న నా
వనజవిళాక్ష యశుప్రియ ॥ వారిగిగార్చిన రెండువంశముల
దూరమును వేల్చితో బ్రయము ॥ ౧౧ నను జేతుల బూదిసేయుమీ.

బిల్వ—నాభార్యను చూచుటకేమిలే బ గారు తామరతూండ్లననుభ
వించు రాజహాస మాటలకొని దినుటకు సిద్ధపడనా! అట్లా
దశలో నేమి జరిగినదో అప్పుడికి నాటూట్ట ల గుశితము నా
కుబ్జకరాదు కాని నన్ను నానాకరము నేయుటకుమాత్రము
భయములేదు.

శాంత—ప్రాణేశ్వరా! న్నానమ్మసెయుటకు చుట్టూదికిముచు సిద్ధపరి
చితిని.

బిల్వ—నివునాకు నుట్టుదకమీము పక్కిం లేదు. నివునన్ను మిక్కిలి ర
వ్వనేయుచున్నాను. నీవు మహాకతివ్రతవనిసిమామగారు నిన్ను

బాగడుచున్నాడు. భర్తను రవ్వలపాలుసేయుటయేనా నీసాక్ష్య
త్యమునకు మూలము.

శాంత—జీవితేశ్వరా! స్వప్నమున నైన మిమ్ము రవ్వజేసి యెరుగను
నైవసాక్షి. నమ్ముడు నామాట.

బిల్వ—ఏను! ఆచింతామణిని నీవు తిట్టలేదా?

శాంత—ఎప్పుడు సిందింపలేదు.

బిల్వ—సకేకావిమ్ము (నిష్క్రమించును)

శాంత—(నిష్క్రమించును)

వాసు—ఆన్నన్నా! ఎంతదుర్మతి ఘట్టల్లిగిది. నైవమా ఆమె తూటికూ
రవంటిదట. చింతామణి స్వస్థికిమలమువంటిదట. ఆహా దాని
యందొత మోహాధుండై పగిన క్రూరుచున్నాడో! యికపినిబు
ద్ధిమిరల్చి బ్రహ్మాదులకైన వశముకాదు. త్రిమహాపతివ్రతయై
న తనభార్య విషయమై ఆవిధముగా బలికిన మహానుభావుని
నన్నుమాత్రము తనచేతులతోడత బూడిదజేయునా, యిట్టి
రక్తియల జరుపునా. యీవిధమైన పుత్రునిగొంచిన చింతాబ్ధి
ర బుచేతనేను బ్రాహ్మణముల విషయము సత్యము. యితరును భ
గవంతుని విర్యయమెట్లున్నగో అట్లు జరుగును. యిక్కినోరెట్ల
లాధములేదు.

(నిష్క్రమించును)

విల్వమంగళ

అను

చింతామణి నాటకము.

తృతీయాంకము

[1 వ గంగము:—చింతామణిభవనము.]

చింతామణి—(హావేశమున) అన్నన్నా! ఎట్టి యుత్కృష్టమైన పనిగ
నో పనిచేసి చుచున్నను వేష్యకులమున గుట్టిన ప్రీతి అప
క్తియే సాధించుచు కదా! నేనేమి సేయుదును.

చ. ధనమును హర్ష్యసామ్యమునకి ధామములాభరణాభికోరలే
దనిబ్రతిమాలుచుండినను నీ ప్రియమానవులకోరు కొనుగో
యనుచును సాధమెక్కడు ను నీ హవిధనాబుగ గట్టిలుచ్చె నా
నెనుక నె ప్రియమర్యమము నీ వేష్యవిధానిని దోచునాచిలన్.

నేనేమిసేయుదును. మహాత్మా! మాకుగలిగిన విధవమే చా
లును. మాకుమేడవలదని నేనును నాతల్లియు నెంతబ్రతిమాలిన
విగతి బిల్వమంగళ మహాశయుడు అమితదీప్యమును న్యాయముచేసి
మొక సాధమును నిర్దించి యుచ్చినాడు. అందువలన నీయూరివారెల్ల
రును బిల్వమంగళుని చింతామణి కిక్కిలేకయే తునరముచేసినదని య
నుకొనుచున్న వారట. ఇంతకును కాముకవృత్తితో దొగినచానికి ను
రభ్యాసము లలవకుట కభ్యంతరములేదు.

సీ. కాంతలభించిన నీ గణకసాధముగోరు

మేడరాశుధ్యుల నీ మెలగగోరు

బిల్వమంగళ అను చింతామణి నాటకము.

బంగారుటుయ్యెల శ్రీ హస్తీప మద్యంబు
మద్యమబ్బిన మాంస శ్రీ మమతయొడవు
నిన్నిటచేధన శ్రీ మెల్లక్షీణించును
ద్రవ్యార్థమై దొంగ శ్రీ తరముపొడము
దొంగయైకమముగ శ్రీ గోవిళ్ళలో జేరు
గోవిళ్ళికాక శ్రీ గోరకుడక్కు.
జక్కి చెరసాలలో శ్రీ సుక్కుచేసినట్టి
సుక్కుతెములకు మిత్రశేక్ శ్రీ దుఃఖపడును
గాన వేశ్యలభాగంబు శ్రీ కలలనైన
దలపరాదను బుధులవా శ్రీ కుటులుధ్వజంబు.

నేనుకోరకున్నవ నామనోహరుడు తనంతటతానే నాయుడ
లి వ్యామోహముగా జేసి తన సర్వధనంబులను హస్తీపజేసికొన్నవా
డు. అట్టేసను ఆశక్తి నాకేవచ్చినది. ఆరహణభోధిలో నిష్క్ర
యమృతబిందువుపోల్కి వారస్త్రీకులంబున సూర్యసంభవులుచుం
ము యోగ్యురం. ప్రవర్తించిననేమిలాభము? అదిగో! నప్పుడే బి
ల్వమంగళిగు భోజనముజేసికొని ఇక్కడకేదో నైకూతము చేసిపోవు
చున్నదని నచ్చుచున్నవాడు సరేకానిమ్ము. వచ్చినపిదప గొంచెమునీ
తిజెప్పి చూచెదను.

బిల్వ—(ప్రవేశించి) చింతామణీ! యోచించేయుచుంటివి?

చింతా—మహాత్మా! ఇప్పుడేక దామీరుపోయినది. వెంటనేనిచ్చితే!
భోజనమైనదా?

బిల్వ—అ! భోజనముకాకేమి. నేనునిన్ను విడచిపోయి చాలసేపైన
దికదా!

చింతా—ఓహూ! ఎంతాశ్చర్యము! ఒకగడియయైన కాలేజే! అట్ల
నెదకోమి?

బిల్వ—నునోహరీ! ఒకగడియయే కాదు వత్సరమైనదని తలచుచున్నాను. ఏమందువేని.

చ. కలికిరొనిన్ను బాయత్పటి శ కాల్మయేడుగ దోచునాకు వి
హ్వలమతివై ప్రపంచమిను శ మంతయ దోపక వెట్టియెత్తి న
ట్టుల జరియింతుమారుని క శ తోరశరాగ్నికి మగ్గిపోదు ని
కలకల నెమ్మొగ్గ బె యెట శ్శాంఛినదోచును సుమ్మునెచ్చెల్లీ.

చింతా—మహాత్మా! మీకునే జెప్పదగ్గదాననుకాను కానీ

నీ. ప్రియురాలింట్టైపైసిట్టి శ పేమయుండగ వచ్చు

గాచియున్నాడంటు శ బూసదగునె

భూమిసర్వమ్ముచి శ తామణియేయి

.తలతువే యింటశా శ తమ్మలేదె

వ్యామోహముద వే శ భావేళలికలెవె

నిశీయెల్ల యేమయ్యె శ సతిశాలి

వరి మేశ్వరునిమించు శ భగవంతుడగుతండ్రి

సేవగడియయెనె శ కెయరాదె

గె. వేశ్యచితామణిని గూడి శ విభవమెల్ల

గోలుపోయెను జరకుని శ్శ్రాంతిమఃఖ

చలచుదోసెను చి శ ల్వమంగిళుడట చు

దెసలనిండిన యపకీర్తి శ పాసగమితు.

బిల్వ— ఓసీ! శోలా! నివాపలుగాకి లోకులమాట పాటిసేయకుము.

నీ. చింతామణిముఖ శ శీతాంశుబింబంబు

బిల్వమంగిళిని సం శ ప్రితిసేయు

బిల్వమంగళ ముఖ శ చిధుమండలంబు చి

తామశనశంబు శ దచ్చుచుండు

నీప్రవాళాధర శ నిర్వాతసీధుర

సంబెనాకికజేవ శ సంబుసుమ్ము

మామకాధరసుధా శ మాధుర్యమహిమంబు

నీకుజీవనదమై శ నెగడుసుమ్ము

గీ. పలుగులోకులుమాటలో శ బనియడేల

నీకునేనునునాకును శ నీవుసతము

సచ్చితానందసామ్రాజ్య శ సౌఖ్యదముల

మగుచువెలయుగ లోకము శ లనగ నెంత.

కావున నీకునేనును నాకునీవును కలుగ నీచతుర్దశభువనముల
తోడను యీజనాపవాదములతోడను యీధర్మాధర్మ వివేకములతో
డను బనిలేదు. మనమే పరబ్రహ్మలము. మనమే ఆనందస్వరూపుల
ము. మనమే జగత్కర్తలము. మనకిక నెందును గొడువలేదు. కావు
న నీవందులకై కుండకుము.

చింతా—(తనలో) ఆహ! నాప్రియునకు నామీద నెంత వ్యామోహ
భక్తులుకలహో! (ప్రకాశముగ) మహాత్మా! మీతండ్రిగారి శరీ
రావస్థ బాగుగ లేదని విందును. ఇప్పుడారోగ్య దశయుండు
న్నవారా?

బిల్వ—మనోహరీ! అదిబాగుపడు రోగముకాదు. నిరంతరము నిన్ను
విడువక భార్యను విడచితిసనియు నింటికి భోజనమునకైన సరి
గవచ్చుటలేదనియ బెంగపెట్టుకొని చింతాజ్వరముచే పీడింపబ
డుచున్నాడు. అట్టిదానికేదియు నొషధములేదు. ఇకనాయన
జీవితాశలేదు.

చింత—కిటకటా! ఎంతమాట వినుచుంటిని!

మ. ననుజేపట్టుటచేతనే కడ! మహా శ సంతకసంధాను, నీ
జనకున్ దుఃఖమహాభిముందితివి! శ సాధ్వీన్ మహాశోకవ

హినిమగ్నంగానూ నాడపుబలే నీ 3 చర్యవంతయ్యెనో
యనఘా! తండ్రికి సేమమారసి కృ 3 సాయత్తుండవైరమ్మికన్.

బిల్వ—ప్రియురాల! అబలలతి భీరుప్రలనమూటనేడు నీపట్ల సార్థక
మైనది. ఏదోకొంచెము విచారముతో నున్నంతమాత్రాన నీ
కింత భయమేల. ఆచిశాజ్వరము క్రిమముగ దానియంతటనదె
దిగజారును. ఇంతకును ఆయువుకలిగినపుడు జ్వరములు చంప
జాలరు. చారదలచిన వానికి నెన్నిమారులు ప్రియోగించినను
నిష్ఫలములే కావున మనప్రియత్నముతో బరిలేదు. అయ్యది
ఈశ్వరినిర్ణయ ప్రకారము జరుగుచుండును. నీవు చింతిల్లుచు
నాకులేచిచింత దెచ్చిపెట్టకుము.

శ్రీహరి—(ప్రవేశించి) అయ్యా! మీతండ్రిగారికి బ్రాహ్మమూమిదికి
వచ్చినదనియు మిమ్ములరమ్మనియు నొక మనిషినచ్చి ద్వారము
వద్ద నేచియున్నవాడు.

బిల్వ—ఓహో! సీపుత్రికకు సాయముసీవుకూడ వచ్చితివా! నేను
మీయింట సేపిని చెప్పము.

శ్రీహరి—(తనలో) అక్కటా! యీమాట నాహృదయమునకే బల్లె
పుబ్బోపైనది తక్కినవా రేమచుకొందురోకదా యీకల్లమా
టనేనెట్లు చెప్పగలను. వేశ్యాకులమున బుట్టియు ధనమునకా
శించి కాని ప్రాణహాని యగునని కాని యెన్నడనృతమాడలే
దు. అయిననెట్లోపాముచానకుండ బడితివిరగకుండజెప్పెదను.

(నిష్క్రమించును)

చింత—స్వామి! నామనవిని విని బిల్వసారి చూచిరండు.

బిల్వ—ఓసి వెరిదానా! నీవు చీకనకు జేవగల్పించెదవా. నేనుకాదు
బ్రహ్మాండ నాయకుడు చూచినను నాతండ్రిని బ్రతికింపలేదు.
కావున నెందులకిప్పుడు క్షయముగ బోవలయును.

శ్రీహరి—(మరల బ్రవేశించి) అయ్యా! మీతండ్రిగారికి స్థూరకము తప్పినదట. నట భూతయనమును జేయుటకైన వెప్పురును లేకున్నవారట. మీరురాకితప్పదట.

బిల్వ—ఛీ, ఛీ, ఏమది. అదేపనిగా జెప్పనచ్చితివి. మీయింటలేడని చెప్పలేదో.

శ్రీహరి—నేనెట్లు చెప్పినను మీనూటలాసేనకుడు వినుచునేయున్నవాడు. ఇన్ను గద్దించిరాకతప్పదని నిష్కర్షగా జెప్పుచున్నాడు.

బిల్వ—అట్లైన గామశాస్త్రవిబాధము.

శ్రీహరి—కామశాస్త్రిగారు తనసోదరుకి జబ్బుచేసినదని గానినూ తరమునకు బోయియున్నాడు.

బిల్వ—టా! అన్నిటికిచ్చి చెప్పుచున్నావే! నేనాసమయమునకు వచ్చినది చెప్పినానినంకితేయుము.

శ్రీహరి—(తనలో) మధ్యనాకు మాతృసావిగండమువలె దటస్థిచినది
(విష్కంభించుచు)

చిత్రా—అయ్యా! ఏమిమీ మమతయేమి. యీవ్యామోహమునేమి. యీకుర్బానిమీ మీబుద్ధినిగొంచెముతీర్చును. కొంచెముపరాపనాదమునైనచూపింపుడు వివేకద్విత్యోగిగూడును. కలదనుకొనినకలకు. లేదనుకొనిన సేగు. యీజగమంతయు మాచూమయము. సర్విముమిధ్య. కనపడుచు సత్వరము. కనులకగోచరమై మాయచుదాస మనసునకు గనుపించునది. శాస్త్రము పితృజ్ఞమును దీర్చికొనుట మీకువిధిక్రతము కావున దయచేయును. నయయించును. నామాటనానింపును.

బిల్వ—చిత్రామణి! నీనా నాకునీతులు చెప్పినది! అన్నమయకోశము నలన అన్నమయకోశముపుట్టినది. చైతన్యమువలన చైతన్యము జనించినది. సర్వోపాదులయ్యదనను భగవంతుడు ఆత్మరూపే!

గా వర్తించుచున్నవాడు. యిందుతోడియెవ్వడు. కొడుకెవ్వడు
వారిరువురకు భేదమేమి. పాంచభౌతికమైన శరీర భేదముకాని ఆ
త్మయొక్కటియే. ఆయాత్మయీశరీరమును విడచిపోవనాయుపాధి
కేవలముకాష్టప్రాయముకదా! యిందు శరీరమునకు శరీరముపు
త్తుడైనవాడా! ఆత్మకు ఆత్మపుత్తుడైనాడా! యిదియేమివెల్లి.
వాడు తాడ్చీపడుకొనుట అని తలచుట వట్టివ్యామోహము.
దుర్భాష. తేజస్సు శేజస్సులోకలసినది. మన్ను మన్నులోకల
సినది. తుడకేమియూ. పితృసుత సతీత్యాది మోహపాశమే
సర్వజగమును బాధించుచున్నవి. ఆశరీరమును నడిపించినది ఆ
త్మయే. యీశరీరమును నడిపించినది ఆత్మయే. ఆత్మకు ఆత్మతా
త్వియగునా పుతృత్వగునా సర్వము మిథ్యయే. యీవ్యర్థకర్మల
లో బని గా. అయ్యవిమోక్షమునియజాలవు. కావున సర్వధా
మేదిలా బాంధవాయువులున్నాతవరకు నినుడిదాచితో నా
నాదిగమించుచే స్వగము. ఆనాదోబ్రహ్మత్యజానాత్ అనిచెప్పి
య్యుది. ముగ్ధుని గమించె బ్రహ్మానందము. అదియే భగ
వత్స్వరూపము. తిక్కన సావామ్యమోహము దుర్భాషమోహం
తిగోకాక సర్వస్థానలయ దలి ఆత్మయనొకటి యెచవును ని
నాధాధముల కీహమలచే నాయాత్మ ముగించినపుడు
వేదాంతంలో నుత్తిమునకు ఉ నాతాత్విదేహములోని యీ
త్తియు నాయా నమువల స్వర్గసుఖమనుభవి చింతల
యును. కావున

సీ. గాఢం లతాశ్లేష శ బాధశైధిల్వ బు

గాఢయంతయే స్వ శ ర్గముసుము

వదినమండలికి శా శ భవాభేదాను

చూచుచుంటయేనేతల్లి శ శోభసుము

శోణాధరామృతం స్ఫుర్తిగోలుపమాన
 వలకమర్త్యత్వంబు న బాదలిసటుల
 కేవలీసల న నోలలాకుటయె బ్ర
 హ్మనాడమోక్షసా న చూజ్యపదవి
 గీ. అ తియ్యే పోవేగు మా న స్త్రీగడదగునె
 కొనుట పితృణుట నీర్పు న కొనవలెనట
 న చూచేసోదైకన మా న ననుభయంబు
 శ్రోతమనుగాల్చ నచ్చు న విరకుసుగతి.

చిత్రా—మహాత్మా! నీ యిష్టాలకు మీరు లేరు జెప్పెడుపాటిదాన
 న కాను. మీరును నో పాపవాదకి పుట్టెడిది దాయనియు సుతు
 లచేతరుగాని పితరుకు గతులుగలుగవనియు జెడ్డలు చెప్పగా వి
 నియత్తము. అ తరుకు లక్షితమాట మెట్లున్నను చిరుదప్పా
 యముచూడి పె చిరవారన్న విశ్వాసముచేతనే జనకుని చరి
 త్రమును ముందుమున నె తరుకుట ముచిదని చుట్లంటిని తరు
 వాత పనుచిత్తము.

శ్రీహరి—(ప్రవేశించి) అయ్యా! అనచ్చినవాడు నామాటలకు విశ్వ
 సింహకనన్న గొట్టుకుగూడ సిద్ధపడితానే నోపలకు నచ్చు
 చున్నాడు.

బిల్వ—దీఆక్షాస్తుతు ! రానిమ్ము నాముష్టిభూతము చేదుదిము
 ప్పొ చెడరు.

నాయకుడు—(ప్రవేశించి) అయ్యా! బిల్వమంగళ నేనెన్నివర్తమాన
 ముల సంపినురాకపోతివి. యిటునితండికి బ్రాణముమీదికి
 వచ్చినది. నీకుగొంచెమైనను జ్ఞానములేదా! మనుజుడవుకావా?

బిల్వ—టే! ఏమిరావేళెదవు. నేనువచ్చెదనులే. పోపామ్ము. నీకునాగొ
 డకయేల. పై పెచ్చు శ్రీహరివిగూడగొట్టవచ్చితివట. పోపామ్ము

నాయ—అట్లుకాదు. మీ నాయనగారిని భూశయవము శేయవలెనట.

బిల్వ—ఏమి! మంచముమీదనున్న వేగభాణములు పోవాయేమి ?

నాయ—ఓహో! ఏమయ్యా. నీచదువెల్ల చింతామణిలగ్నిచే దగుల

బెట్టితివా. మంచముమీద భాణములు పోరాదనియెరుగవా.

బిల్వ—అటులైన నాశిష్యులు ముకుందాదులులేరా.

నాయ—నీవేముకూర్తమున నీసానియింట నడుగువెట్టితివో అప్పుడే

వారెల్ల మీయిల్లువిడిచి పోయినారు. రారమ్మ.

బిల్వ—సరియెకాని, నీఘోర్తత్వమిశ్రీహరిపై నెందులకుజూపించితివి?

నాయ—శ్రీహరియొక్కతె పైననుజూపరాలేదు. నీప్రతక్షణమురాకు

న్నును నీతోబాటు చింతామణిని శ్రీహరినిగూడ రెక్క

లువిరచిట్టి నెత్తినెట్టెకొని పోయెదను.

బిల్వ—(తనలో) యీదుర్మార్గుడంతకును దగినవాడే (ప్రకాశము)

నన్ను ఎలుపుమని మానాయనగారు నీతోజెప్పెనా?

నాయ—నోటమాటరాక శ్లేష్మమెగదన్ని నిశ్వాసలవిడచు మీతుడి

యెల్లుచెప్పనని తలచితివి.

బిల్వ—అట్లులైన నాయితోలోని యాడుదచెప్పినాయేమి.

నాయ—ఆఆడుది నీకేమికాచలయును.

బిల్వ—నాకేమయిన నేమిలే అదిచెప్పియుండినోపుచు.

నాయ—ఓహో! ఆమహాపతినితా తిలకము, ఆసాధ్యుత్తము అవి

వేకి చి దీక్షితులకు భార్యయనుటకుగూడ సిగ్గునున్నదికా.

అట్లుకాదుకాని వేశ్యాదాసుడైన యమగళ బిల్వమగళుడు

అశాంతామహాదేవికి మగిసిన్ననామకు దిలవపులుసరియే. అ

ప్రస్తుతప్రశాసనాకేల. వచ్చెదవా లేదా?

చింతా—మహాతాదయసేయ్య. యీతడెవ్వడో మించినాడుకనుక

నేమికి పక్షివచ్చునని మోకొరకు వచ్చినాడు.

బిల్వ—టయీ ! నన్నురమ్మని నీకెవ్వరు చెప్పినారో చెప్పుము.

నాయ—మరణమునకు సిద్ధముగనున్న నీతండ్రిచెంతజేరి యావీరికి
వ్రత కన్నీరుమున్నీరుగా దుఃఖించుచుండ నాకుజాలిపాడమి
రాజసేవకుడినగుటచే వచ్చితినికాని నన్నీ కార్యమున కెవ్వరును
బొంట్లు పెట్టలేదు.

బిల్వ—అటులైన నీవీపదిరూప్యములను గైకొనివ్యయముజేసి మాతం
డ్రికాలధర్మమునందెనా కొందరినిబిలచి వారిచే నీవీధినుండి
తీసుకొని వచ్చునట్లేర్పాటు చేయించుము. ఇకదనముగ బహు
మతిగూడ నిచ్చెదను.

నాయ—ఛీ ! ఛీ ! యోహూటలు.

గీ. తండ్రిచావనున్న తరి క సానిపాదాల
జేరివమున నిటల క శ్రీఘ్రిముగను
తెండ్రుకలు బలుక క మొండివాడవెనిపు
చదువుసంధ్యలెల్ల క సమసెనొక్కొ.
వచ్చెదవాలేదా కట్టతీసుకొని పోవలయునా.

చి తా—అయ్యో! దయచేయుడు.

నాయ—(బిల్వమంగళిని చేయివట్టకొని లాగుకొనిపోవును.)

(అదిరు నిష్క్రమితుడు.)

2 వ రంగము బిల్వమంగళినిగొల్పహము.

[శయించిన వాసుదేవునితో శాంతపర్యవేషించును.]

శాంత—హామహానుభావ! వాసుదేవమూర్తి!

చం. కడుపుపల్లింపలేదనెడు కష్టముతోదుత గొన్నినాళ్ళి నా
యిడుమయిదీరిపుత్రిడు ద క యింపగ నే సతిపోయినందుకై
యడలుటగొన్నినాళ్ళి సుతు క డజ్జలేవేశ్యను జేరియున్న యా
రడికీపుడోర్వలేక తమ క పాగ్గములన్ దృఢయింపనుంటివే.

అక్కటా అంతకంతకుస్పృతి దప్పుచున్నది ఏమిసేయుదు. నావ
రునాకు దిక్కుగుదురు. నానాధ్మండింటిపట్టున నున్న పుడందరు బంధువు
లే యెల్లరును స్నేహితులే జ్ఞానమువచ్చిన మగవాడెల్లరిష్యుడే. నావల్ల
భండిల్లువిడచి యెప్పుడువారాంగనా గృహప్రవేశమయ్యెనో అదిమొ
దలొక్కడును గంటికిగనరాదు. అక్కటా! ఓపొరులార! ఓమహాత్ము
లార! నేనీమీపాపమును జేసితిని. నామోమగారు కుమారవిశ్లేష భరం
బునోర్వంజాలక ప్రాణములు గోలుపోవనున్నాడు. అయ్యలార! అమ్మ
లార! మీరెవ్వరైన నచ్చియాపత్నముద్ర మధ్యమన మునుకలు వే
యుచున్న నన్నుద్ధరింపుడు. పూజ్యులైన మామామగారిసోట గొంచె
ముతులసితీర్చుమునైన బోయుడు. అయ్యో! నాకు జేతులురావుకదా! నే
నెల్ల బోయుచున్నా. అక్కటక్కటా! ఆపరశివావతారుండువాసుదేవమూ
ర్తియని చెప్పకొందురే. అట్టిమహానుభావునకు సర్వప్రాయశ్చిత్తము
లేకపోయెనే. అయ్యయ్యో! ఏమినావెరి. పురముననుండియు గుమారు
ను సమీపమునకేరానప్పుడు ప్రాయశ్చిత్త మెట్లుబడుగును. మామగా
రు! మానుగారు! అక్కటా. కన్నులవిప్పక నామాటలజెవులనాలకిం
చియు బ్రత్యుత్తిరంబీయలేనని కాబోలునశువుల గార్చుచున్నారు. హా
సర్వేశ్వరా! హాశ్రీకృష్ణ! వాసుదేవ! హాకాకులేశ్వరస్వామి! నీపద
భక్తులైన యీవాసుదేవమూర్తిని బోవలేవా. నానాధునిప్పుడైన
రప్పించ లేవా! అయ్యోనామామగారియవస్థ నేనెట్లుచూచి సహింతును.

గం. గురగురమంచు శ్లేష్మమొగి 1 గుత్తుకడిక్టను శ్వాసలెల్లమే
దురముగవోవుచుండె గడు 2 దోషముమంచముమీద బ్రాణముల
దొరగినవంచు జెప్పెదరు 3 బోకములో నిటచుంటివేళనే
వెరపునమామగారి బృధి 4 ప్రతిడింపగ నేర్తువైనవనూ.

అదిగో నింతవరకును కలెలలేనియవస్థలోనుండి యిప్పుడుమెల్లగ
దలుచున్నారు మామగారు.

వాసు—(కన్నులవిప్పి) ఊ

శాంత—మీకుమీరుడు వచ్చుచున్నాడట.

వాసు—ఏదీ! అమ్మా (తడవి) నేనుచావకుండ నాడెక్కడవచ్చు
నమ్మా.

బిల్వ—(ప్రవేశించి) ఏమిఎట్లున్నది.

శాంత—(లేచి) ఎట్లున్నదని చెప్పుదును. యిట్టిదురవస్థలోనున్నారు.

బిల్వ—(సమీపించి) నాన్నగారు ఏమియెట్లున్నది.

వాసు—నాయనా! వచ్చితివా! (చేతులసాచి తడవికిన్నులసిరిదును.)

బిల్వ—మీకుభాగ్యభయములేదు శోకింపకుడు.

వాసు—హం యికానాకు భయములేదనియే చెప్పుచుంటివా! ని
న్నా పడులంబు రానిచ్చెనా?

బిల్వ—తండ్రీ! దానివిమాత్రము దూషింపకుము. కసియున్ననన్ను
దిట్టము.

వాసు—ఎట్లుదూషింపకుండునోయి.

ఉ. కొంపకుజచ్చు వెట్టనది ॥ గుంజకుబోయెను సర్వసంపదలో

దెంపరియకాచు గోడలిన్ ॥ నెప్పురమైన విచారవాల్లో

మంపి యగాధ శోకపు స ॥ ముద్రమునన్ ననుగూలదోసెనీ

యుంపుడుకత్తై దానినన ॥ నోర్వపు నికిదియేమిచేలురా.

శాంత—(తనలో) ఓహూ! నామామగారికి కుమారుని జూచినతరు
వాత వాగ్ధాటహెచ్చుచున్నదే. ఇది అంత్యజ్ఞానమా! ఏమి
చెప్పమా.

బిల్వ—తండ్రీ! కాటికెగొట్టసాచుచు నాబహిఃప్రాణమైన యాచింతా
మణిజేల నిందించెదవు. అందులకేనిన్నజూచిన నాకి సూయమెం
డు. నేనింటికిబలుమారు రాకుండుటకు నభేకారణము. ప్రాణ
ములవిడువనున్నవాడవు పరమేశ్వరా యనుకొనరాదా.

వాసు—బోనునాయనా. నేనుపరమేశ్వరా యచుకొనుచునిక్కడజచ్చె
దనునీవక్కడ జితామశియచుకొనుచు నక్కడబడియుండుము.
అయ్యో అయ్యో! నురల నాయాసమధికమగుచున్నది. యీ
పిరాడకున్నది. అయ్యో అబ్బా! నారాయణకృష్ణా!

బిల్వ—ఆయాసమధికమెట్లు కాకుండును. నిష్కారణము నిరపరాధిని
యైన చితామశిని నిందించినచూరక పోవుననుకొంటివా?

శాంత—హామామగారు! ఎంతదుర్గత ఘటిల్లినదండీ.

వాసు—అమ్మా! నేడునకుము. నురల గొంచెము సంతి కలుగు
చున్నది.

బిల్వ—నాయనా! ఈమందు బుచ్చుకొనుము (గ్లాసుతోనిచ్చుచు.)

వాసు—బిడ్డా! ఈమదేమిచేయును?

బిల్వ—బ్రతికించుచు.

వాసు—నాయనా! ఈఆయాసములేకుండ ఒక్కతృప్తితో చచ్చుటకు
దగిన మందునిమ్మా.

బిల్వ—అందులకు నీవేపుచ్చుకొను చున్నావు.

వాసు—ఏమిపుచ్చుకొన్నానురా?

బిల్వ—చితామశి దూషణగరళము.

వాసు—అన్నన్నా! ఎంతజిహ్వానమూరా. కొడకా! నీవని నిన్ను
భూమిమీదబడవైచి తానుస్వరస్తురానైవది మొదలు నీన్న
తొచి పెద్దగ జేసి విద్యాబుద్ధులజెప్పి బ్రహ్మయంతవానిని జేసిన
తాడీని నాగత్యంతరములను కనుగొనుట కిభిమానములేక
సోయెనుగాని నీలంజను నేటి కిహూటయనైన నభిమానమా
సరియే నీప్రారబ్ధమెట్లున్నదో అట్లుజరుగుచుగోని నాకడసారి
మాటవినుము. ఈసాధ్యని నీవు రత్నమునుబాంధవైచి గాజు
ముక్కనుచేకొన్నట్లు విడచి లంజనైకదానిని జేపట్టితివి. నీవింట

లేకున్నను నేనుబ్రతికియుంటినిగనుక కొంచెముధైర్యముతోనే నున్నతి నేనుపరమపదించిన తరువాత నీమెనోంటివిడచి రాత్రులయందు వేశ్యయింటికిబోవకుము. పవలునీయిట్టము. అట్లువిడచి పోతివేని భయపడి నిరాధారపు బ్రతుకుగదాయని విసిగియ్యెందైనదిగి పాణహత్యజేసికొనును. నాకోరికయిదియే.

బిల్వ—తండీ! నీవెన్ని చెప్పినను ఆవేశ్యయింటికిమాత్రము పోవకమానను. ఎందులకీ చావులప్పుగింతలు. రామరామ యనుకొనుము. వాసుదేవ—అటులైన నిదిగోచెప్పెదవినము. నాముప్పుగడపినదీ శాంత. నన్ను బుతునివలెరక్షించినది శాంత. నాకులమునకు వన్నెచెచ్చినది శాంత. కావున నీవుతగులబెట్టిన ద్రవ్యముకాక నాచరస్థిరరూపకమైన యావదాస్తిని యీమెకువాసియిచ్చితి. నీమెనుదయతో జూచుచుండిన నీకెందురుగొడువలేదు. అమ్మాయిశాంత ! నీపిత్రమును దీసికొనుము.

బిల్వ—మీరు మీద్రవ్యమును మీయిచ్చవచ్చినట్లు చేసికొనుదు. నాకుగొడువలేదు. మీశిష్యులః కరణప్రవృత్తి. సకల్మమను నేటి.
• తాబూర్తిగ దెలిసికొంటిని.

వాసుదే—ఓరీమూఢుడా ! నేనుపాపచిత్తుడనా ! అగుచుగాక. అమ్మాయిశాంత ! ఇటువచ్చి యీపత్రములను దీసికొనుము.

శాంత—మహాత్మా ! నాప్రాణేశ్వరుడే చన్నాదంపనపుష్పదనముతో నాకుబనేల. నేనును మిమ్ములనే యనుసరించి స్వర్గలోకయాత్ర జేయుదును.

వాసు—వల్లీ ! అటుతలంపకుము. వచ్చివుచ్చుకొనుము. నీవే నాపుత్రుడవు.

శాంత—(పుచ్చుకొని)ప్రాణేశ్వరి! నేను వీటినిగైకొంటినని మీరాగ్రహింపవలయు.

చం. పరియుకదా సతిమణికి ॥ భవ్యసుఖంబులు సేర్వసంపదల
గతియునుగాన సర్వమును ॥ గైకొని నన్ను నన్దుగ్గిహింపుడి
పతివెగటైన నీధనపు ॥ బత్రముతో బనియేల గాల్చినా
హితవుగవీటి జేకొని య ॥ భేచ్చగ నన్నొకకంటజూడుడి.

(పత్రములను మగనికొసంగును.)

వాసు—అన్నన్నా ! ఎంతపనిజేసితివమ్మా. నీవింతయన్నమునకుగూడ
గరవాటకు దగినదనిజేసితివి. తల్లిపోనిమ్ము. చీసాజన్యతయే
చిన్నరక్షింపగలదు. అక్కటా! అదిగోమరల నాయాసముమొ
దలుపెట్టినది. ఈపది పాణములు నిలువవు. ఈనారాయణ!
హృద్వి-ష్టా-కృ-ప్. నా-

శాంత—అక్కటా! మామగారికీసారి అమితముగ నాయాసమువచ్చి
నది. ఇది పాణములు నిలువవు. అయ్యోనాథా! ఇంకనూచూ
చెదోమి! మంచముమీదనుండి కిందికినిగ్గివుడు.

యద్దిరు—(కిందబరుండ బెత్తెదరు.)

బిల్వ—హతండ్రి! హస్తకళాసారీణా!

ఉ. చిన్నతనాన నాజనని ॥ శీవముబాయగ లేదె తల్లివై
హస్తవిధాల బెంచినను ॥ నింతటివానిగ జేసినావు వి
ద్యన్నత ! యీయభాగ్య సుతు ॥ బాసిదివంబునకేగి నావెనన్
గన్నరుణంబు దీర్చిగల ॥ నా ధరజన్మములెన్ని యెత్తినీన్.

హజనకా ! సకలలోకపూజ్య !

శాంత—

చం. కొడుకు విమూఢవృత్తిమున ॥ కున్ గడుగుందుచు గుల్చికుల్చి ఛ
పుడమి జరింపరాదనెను ॥ భూవివేకముతోడ బాణముల్
విడచితెనన్ను బుత్రివలె ॥ కిన్ సజేనుచుజూచి తల్లిగో
యడలకుమంచు బల్కెడుద ॥ యూరసమూర్తి యికెవ్వరయ్యయో.

హతండ్రి! నాకిక గరవైపోతివా ! అక్కటా! జనకుడన్న సామాన్యుడా.

బిల్వ—సీ. శ్రీమతెందెదికొడుకు శ రాజులిజెందుచుగడు

వగచేనహించెను శ వాడుతొడ్డి

వేళదానియెంత శ దాళదాకలికని

యూతురగుంచెను శ చతడతొడ్డి

ప్రతినిముసమ్మునన్ శ సుతుని శ్రీయమునకై

కలవించుచుండెను శ వాడెతొడ్డి

ములుగుచ్చుకొనిక శ నేమోపుట్టిముగ్ధునా

చడలికన్నెనిను శ చతడతొడ్డి

గీ. తనదుప్రాణము కంటెను శ తనయనరుని

ప్రాణములసొచ్చుగా నెంచు శ వాడెతొడ్డి

అట్టితొడ్డియె దివమున శ కరిగినప్పు

డెందరున్నను నాజన్మ శ హేయముకదా.

హకుమార మయజీవి ! హాసకలకళా పరిపూర్ణ ! హాకృపారసశాలి.

శాంత—హానాథ! విచారింపకుడు. మనకిక నెవ్వరును దిక్కులేరుకదా!

మనలోమనమే యోదార్పు కొనవలయును. మీవంటిప్రాజ్ఞులే

యిట్టిమహామాయా తాత్రీమునకు గగిలిదుఃఖించుచున్న నల్ప

మతినినేనా మిమ్మునోదార్చునది !

ఉ. సారముతేనె సంస్కృతిని శ జయ్యనబాసియ మర్త్యలోకమున్

జేరినవారికై యడల శ జెల్లదు ప్రాణులకెల్లనై జమీ

ధారుణిస్థిలుటల్ మునులు శ ధర్మజరాములు చక్రివర్తులున్

మీరినరాజ్యమున్ విడచి శ మేదినిబాయరె చింతమానుడి.

నాథా ! దివ్య జెజంబుతో వెలయుపథలుగి తించినది చూచితిరా యీ

త్రీయోత భయంకరంబుగనున్నదో బహుళజలధర వ్యాప్తమైవిద్యు

త్సతాసహస్ర పూరితమై యజ్ఞేశాశనిస్త నితభయమైయెట్లు మహావాత

జలధారాపూరితమై యొప్పుచున్నది యీరాత్రివలెనే మనబ్రతుకు
లును దుఃఖపూరితములై యొప్పుచున్నవి.

బిల్వ—(లేచియాక సమునుజూచి తనలో) ఓహో యిట్టిభయంకరమైన
రాత్రి చింతామణి యొక్క తెయుండలేక యంతభయపడు
చున్నదోకదా.

గీ. పృబలె గాఢాంధకారము శ భయదముగను
మెరుపులురుము పిడుగులు శ మింటనలమె
నిట్టివేళజంతామణి శ యెట్టులడల
కుండునిపుడేల వచ్చెనా శ గురునిచావు.

అయిన నేమాయె. నేనిపుడేపోయి యాచింతామణిభయమును మాన్పె
దనుగాక (వెడలబోవును)

శాంత—నాథా! ఎక్కడికిబోవుచున్నారు (చేయిపట్టుకొనును)

బిల్వ—ఓసీ! అట్లుడుగివచ్చునా! కార్యభంగముకాదా.

శాంత—ఓవి తేశ్వరా! ఇట్టియర్థరాత్రిమున మీకుగార్యమేమివచ్చెను?

బిల్వ—ఓహూ! కార్యమేలేదా! ప్రాణరక్షణకార్యము.

శాంత—నాథా! చచ్చినతండ్రినింట విడచి యిప్పుడెవరి ప్రాణముల
రక్షింపబోయెదరు.

బిల్వ—చచ్చినతండ్రి మరలవచ్చునా! బ్రతికియున్నవారి ప్రాణముల
నైన రక్షింపవలదా!

శాంత—బాను. మిక్కిలి బాలిగుండెలవారు కాని యిప్పుడుబ్రతికి
యున్నవారు, తనప్రాణరక్షణమును మిమ్ముగోరుచున్నవారెనరు.

బిల్వ—చింతామణి. యీగాలివాననకు జడిసి తనప్రాణరక్షణమును న
మ్ముగోరుచున్నది కావున దానిభయంబొసంగబోవుచున్నాను.

శారత—మహాత్మా! చింతామణికిభయమేమి?

చం. వలపులకాని తండ్రిభువి శ్రీ జాసిదివంబున శ్రీ గెనంతు, వి

హ్వలమతియయ్యె నెక్కొక్క! మిము శ్రీ బాయుటనీ నడిరేయిభీతయై

కిశవలమందెమిమ్ము వడి శ్రీ గా జనుదెండని యాత్తుచున్నదో

తెలుపవె తండ్రిపీనుగ గ శ్రీ తిన్ దలసోయపు ప్రాణనాయకా!

బిల్వ—ఓసీ! ఎంతనిర్దయురాలవే! మాయిరువురి యాత్మలునొక్కట్టియే

కనుక దాని భయకారణము నాకే తెలిసినది సరియేకాని.

ఉ. ప్రాణముపోయి కాటిదరి శ్రీ భస్మముజెందగనున్న కట్టికై

ప్రాణసమాను రాలయిన శ్రీ భామకు భీతినిమాన్వకుండగా

నేనెట్టపైచువాడ నుద శ్రీ తీ! యిటుచూచుము మింటబిడ్డలున్

మృనుపడంగనార్చెను ని శ్రీ రింతరమాసతి బోవజెల్లదే.

కావున నేనిప్పుడేసోయి యాచింతామ శ్రీ యీపిడుగులదండడికి గుండె

లడలి చావకుండ నావత్సస్థలంబున హత్తికొనిరక్షించెదను నన్ను

విసుపుము.

శారత—(తనలో) ఆమానవ శారవారణ్య కుతూరి. ఆసర్వ ధనాప

హరి. ఆయువజనమానహరి. ఆపరమ పతివ్రతా ముఖకారి.

నెజముగ దమకులముతోబాటు చచ్చిన లోకమే బాగుచును

గదా! అంతటి యద్భుతకార్య మేలజరుగును (ప్రకాశముగ)

ప్రాణేశ్వరా! ఆచింతామణి కేమియు భయములేదు. ఏ

మందురా.

ఉ. వీరపతివ్రతా మణుల శ్రీ విక్షణ నిమగ్నదుఃఖ వాకణో

దారమహగ్ని కీలకు శ్రీ దగ్ధముగాక సజీవయైన యా

నారి విభీషణాశని నా శ్రీ దము చంపునటన్న వింతయా

పైరణసేయుమయ్య శవ శ్రీ జాగర మొక్కతే సేయనేర్తునే.

బిల్వ—ఓసీ యెంత సాహసురాలవే! ఆచింతామశి పతివ్రతల కిన్నీ
టి బిందువులనెడు సగ్నికణములకు మాడిపోలేదనియా నీ
యాహ. ఔనదిసహజమే. ఆచింతామశి మహాపతివ్రత కాకుం
డినగాదా అట్టలాపద పాలగుట. అందుచేతనే దానిని పతివ్రత
యని నీవుతలంపవలయును.

శాంత—అది యోగ్యురాలో అయోగ్యురాలో యిప్పటిమీచర్యయే
చెప్పుచున్నది. యింతకును మీరువలచిన స్త్రీవిషయమై మీర
ట్లు చెప్పుట సహజమే. అట్టివాడవు కనుక నే!

గీ. తండ్రిగారిశవము శ ధామంబునందుండి
పడివు గొరికిపుడె శ భయమటంచు
పేతరక్షణంబు శ బ్రయురాలిపైజెట్టి
పోవ నెఱిగెలవె శ పుణ్యపురుష.

బిల్వ—శాంతా! ఆచింతామశి యెంత యోగ్యురాలు కాకున్న నే
సిట్టి సమయమున బోవ సాహసింతునా! ఇంచుచే నైన నీవు
దానిగుణము మంచిదిని తెలియవశము.

శాంత—దానిచేత గుణముశూన్యమేకాని మీవంటి మహానుభావుల
ను బానిసలగా జేసికొనుటకు దగిన మంచుమాత్రము కలదు.
నచు గురారా!

సీ. కళలుదావులుజమ్మ శ ఘనసారమునుబూసి
కొందురుమోము శ గొమరుమిగుల
ఝల్ల వాసనలెల్ల శ మాయసుగంధ
తొంబూలులువేసి శ తారుసు చు
చింపిరికురులెల్ల శ జీసాడకుండంగ
మెరగు నెలవాసి శ తిరుగుచును

సాబగువిడినమేను శ జూడకుండగ గుసుం

బాసావడలదాల్తు శ బడిములట

గీ. పెక్కుమందిని వేళ్వేరు శ వేళలందు

బిలచి రమియించుచును బ శ కీరులుగ జేయు

వారసతి గుణమెరుగని శ వారుకలరె

కుమ్మరావములో రత్న శ కుంభమున్నే.

బిల్వ.—శాంతా! ఏమికిను చెడదానినే యున్నావు. గానీ కాకులమునకు
గలిగియున్న నపవాదననుసరించి నవ్వు పలుకుచున్నావు కాని
చింతామణి యోగ్యత మందిది.

శా. ఆచింతామణి దివ్యమ గళగుణ శ వ్యాహరిలీలాశా

రోచిష్టత్వము సన్నతాపగ ఘో శ ద్భింజైన శక్యండా! శాంత

తా! చాంపేయసుగంధమాధు నిమిళ శ దింబుల్గినిన్ జాలునే

యాచాదానన కాసతీమణియె సా శ మృతా శమి యీధరన్

శాంత—అయ్యా! నేనాసానిని విడింపజాలను ఈసమయమునమా

తనము మీరు చక్కొంటిగ నీశివరక్షణముకై యునిచిపోరాదిని

ప్రార్థించుచున్నారు.

బిల్వ—నీప్రార్థన లిచట జెల్లవు. నేనుపోవకిరిప్పదు.

శాంత—జీవితేశ్వరా!

ఉ. ప్రీతిగ జన్మనాడెనను శ బెండ్లిచియై సుఖమందిదెంకా

భీతిని వాపువాడెనని శ ప్రేయసిపై దయలేకి గుట ని

ప్రేతముపాంత నన్నునిచి శ వేమరు పోనదిలంచినావె! గు

ర్జాతుల మిండిగల్గునను శ రాగమునాయెడ లేకిపోయెనే.

శావున నీయర్థరాత్రింబున గాఢాంధకార సమయంబున, నీకూలంక
షప్రవాహ కృష్ణానదీతీర్థంగా సంకులంబుల నడుమ మీప్రయాణమును

మాని యుదయమున మీరొక్కొక్కరి పేతమునకు నగ్నిసంస్కారాది విధులొనరించి, చిత్రామణియొక్క దయసేయును. అప్పుడు నాపాలులు శ్రీకృష్ణ పరమాత్మునకే యెరుగ.

బిల్వ—సీమాటలేమియు నాచెవులకెక్కివు. అదిగో కారుచీకటిలో తళ తళ మెగయు మెఱుపులును కొండల బగుబుబు బిడుగులును గాంచి చింతామణి యెంతయడలుచున్నదో ఆసంగతి దలచిన నాగుండెలిస్సెడే పగిలిపోవుచున్నది. నేను పోయి నామకోహరినిజూచువరకు నాప్రాణములు నిలువజాలవు. నన్ను విడువము. నేనుపోవలయును (చేయవడల్చుకొని లేచిపోవును.)

శాంతి—ఆ, ఆ, ఆశ్చర్యమాశ్చర్యము పోవుటయేనా! నాథా! ఆహా అప్పుడే యీవీధి దాటిపోయినాడే. హాహంకరా! నన్నెందులకు బుట్టించితివి!

౮. శిరిగినవాడు యోగ్యుడు జరిగిన్నత విద్యలనేర్చినాడు
 పాపలకెఱవవాడటాచుముని మునుచు రాజనకుడు నిల్వచు
 గడిచకొసంగెనన్న వెల గొంతకుజక్కి ననుకొనినదియో
 కలగు దాక్షి నుపించు గావలి యూచుచటాచెరుగి శే.

ఆహాహా భగవద్నాయ! ఎంతవిచిత్రముగచున్నదో యీశ్వర! గోపాల కృష్ణ! సీమాయదాట బ్రహ్మకులకైన దళముకామకదా! జగన్మోహనాకామూషకైన యీశ్వరునని నాని జేతేద్రీయు వికాముకుని జేసి తుచ్చసుబాధిలాఘుని జేసిన వెంటదొప్పుకొనినావు నాప్రాణేశ్వరుని సకలకళావిధానుని విజ్ఞానమూర్తి నొక్క-వెలయాలి పొత్తునకై యిట దొడ్డిగారి ననముపడియున్న సమయమున గాఢాంధకార బంధుర౦జైన నీయకథారాత్రిబున పొంగి పొరలునలలకోనున్న కృష్ణానదిని దాట బంపినావు. అక్కటా! యికనాబ్రతకునకేమి నిష్ఫలమును జేసితివి.

ఇక. నాకుశీనములతో బనేమి! స్వామీ! కరమేశ్వర! నాభర్తచే వి
డువబడినాను. ఇంతవరకును మామగారు నన్ను బుత్రికాభావముతో
గాంచిచిన్నాడు. ఇప్పుడాయనను గూడ స్వర్గమునకు గొనిపోతివి. నా
భర్తనుకనెన్నోట్లకల్ల. నాకికమరణమునుదయ సేయుము. జగన్నాథా!
ఓగాధనాథ! ఆదిమధ్యాంతరహిత! ఆశ్రితజనమందార! నీదిరుదమును
చలుపుకొనుము. నన్ను మాబాగ్నిచే దగులబెట్టుట న్యాయముకాదు. ఈ
జీవకోటిల్లయు నీయంశములేకావా! నేను నీదాసురాలనుకానా!
దేవా కటాక్షింపుము (ఆకసమునంకజూచి) అదిగో బహళతిమిరవ్యా
ప్తమైన గగనమాడలంబున విద్యున్మాలికా సహస్రములమధ్య భగ
వాతుడై నుడుచుచున్నావో! మహాపురుష! ఏమియాజ్ఞానిచ్చుచున్నా
వు. నన్ను రమ్మనిచే యెత్తి పిలచుచుంటివా! అల్లదేయా పురాణ
పురుషుని సమీపమున ఎప్పుడూ రూఢుడై నామామగారు వాసుదే
వమూర్తిగారు నన్ను రమ్మని పిలచుచున్నారు. మహాత్మా! నేనువచ్చు
టకేమార్గమును జూపించుచున్నారు. ఏమీ! ఏమరుచున్నారు. ఈ
కృష్ణతరంగిణిలో నాపవిత్రమైన దేహమును విసర్జించి రమ్మనుచున్నా
రా. మహాపాపము పూజ్యుడా వాసుదేవమూర్తి.

ఉ. నీకు నివాపవాణ్ణిడ ॥ నేరకిమూఢసుతుండు వేశ్యకాం
తాకుతుకిమ్ము ॥ డ జ ॥ నినాదం చింతిలబాకుడయ్య నా
యీ కనులందు నొల్కుజల ॥ మేధవదీయతృషన్ హరిగంగా
జేకొనుచుయ్య కొంతజల ॥ శేషమునాకొరకుంచేడెదన్.

మహాత్మా! నాకుగూడ దిలోదకవాసోదకము లిచ్చువామలేదు. కనుక
కొంతజలము మాత్రము నాకొరకుంచుడు. మీరుమాత్రము నన్ను
విడచి పోవలదు. తల్లీ కృష్ణ వేణితరంగిణీమణి!

ఉ. ఏమిలాంబు పూర్ణమున ॥ విస్తులపాపనయంబు నార్పుచున్
జలము స్వర్గపుంఫలము ॥ కెందగ భారుణిబుట్టినాపున

న్నే విధివైన హోడుకొని శ్రీ యీశ్వరుజేర్పవె కృష్ణవేణి! దే
వీ! విబుధార్చనీ యనుభవ వింపగజాల దురంతమఃఖమున్.

(నిష్క్రమించును.)

3 వ రంగము:—చింతామణి మందిరము.

[చింతామణి ప్రవేశించును.]

చింతా—నామనోహగుడైన బిల్వమంగళుని జనకుడు మహారోగపీడి
తుండై యంత్యదశ ననుభవించుచున్నాడట. అక్కఱ! ఆయన
ఘనుశ్శ్లోంఘనకదా. ఆవిచారముచేత నేడు శ్రీకృష్ణజన్మదిన
మహానామోత్సవమును జూచుటకైన బోనలేదుకాని నాచిత్త
నూ ననుదేనకుమారుని దివ్యమంగళాకారముమీదనే సక్త
ప్రాయున్నది. కృష్ణ! యాదవ చాశకమలాకర చంద్ర.

మ. అపరూపబహుగముగూడమె నా శ్రీ ప్రాణేశునిగన్న జ్ఞా
నపరీతుండగు వాసుదేవునకు దా శ్రీ నందజేనాయాత్మ సూ
రిపిఱుపన్ భవదీయదర్శన సము శ్రీ త్సహంబుక్షీణించె నా
యపరాధము సహింపవేడదను కృ శ్రీ స్థా! దేవకీనందనా!

స్వామీ! వాసుదేవ! పటవిల్పమైన నామమును ధరించిన యావాసు
దేవ మహాశయన కాగోగ్యము గలుగునట్లు చేయుము. ఆబిల్వమంగ
ళుండు చింతామణుని స్వీకరించుటచే గలిగిన చింతాజ్వరంబుచే దృఢి
పంచత్వంబు నొందినాడను నపకీర్తిని నాతలమీద బడకుండ జేయు
ము. నీకీదే పదివేల మదనంబుల్.

శ్రీహరి—(ప్రవేశించి) బిడ్డా! చింతామణి! ఏమియింకనూ నిదురిం
పలేదా.

చింతా—అమ్మా! ఏలనిష్ఠరహితును.

దా. అనఘుడు వాసుదేవునకు శ్రీ బ్రాహ్మణమువచ్చుచు బోవుచుండె నం
చనివిన నిద్రబట్టున మ శ్రీ హత్తుని కృష్ణుని జన్మయుత్సవం
బుచకినిపిచ్చితీపు మతి శ్రీ సోమననేనువత్తుచమ్మ! నా
మనసుచరిచెనమ్మ యచు శ్రీ పూనములేనువిపత్తుచేకురెన్.

శ్రీహరి—హమ్మయి! యూరక విచారపడకుము వాసుదేవమూర్తిగా
రికారోగ్యము కలుగును. చేనుగోపాలస్వామి యుత్సవమునాద
ర విశేషములను జెప్పెని నాలకించి స్వస్థులైవుక్కుము.
చిత్రా—అమ్మా! భగవాంతుని యుత్సవ విశేషములను జెప్పుము.
అలకించెను.

శ్రీహరి—అట్లే! ఆవిశేషమేమని చెప్పును. నేనిజముగవివరింపలసికదే.

సీ. విద్యుదలశిలామ శ్రీ యంబగు నెమ్మేన

గనకి చేలంగొమ్మ శ్రీ గట్టినారు

వదనమండలమున శ్రీ బట్టెన్దనముల

దీర్చికిస్తురిబాట్ట శ్రీ దిచ్చినారు

కలరత్న మయకాగ శ్రీ చరకిరీటము గొకండు

మూలభాగమున శ్రీ మర్చినారు

ముక్తామణిహరి శ్రీ ములుపుష్యహరిములే

మించి వేడ్కినలూరి శ్రీ రించినారు

అఖిలకల్యాణగుణసివా శ్రీ హృదయనెడల

జేరియందగు నుత్తల శ్రీ పిడిపరచి

గొల్ల గాలకుడాయట్టి శ్రీ కొట్టబోవ

నెలరునసంతమొకమొగి శ్రీ జల్లినారు.

బ్రహ్మ! ఆమహాత్మ్యవము గన్నులారి జూడవలెనేకాని చెప్పవలవికాదు
ఆసమయమున నావేణుగోపాల స్వామివారిని జూచినవారి పాపములు
హరింపకమానవు.

చింతా—జౌనమ్మా జౌను. చూచితీరివలసినదే యేమిసేయుదును. నాకును భగవంతుని సేవయు దాసక్తియే. నేనువచ్చినచో వలపులకాని తండ్రికి బాగ్గముమీదికి వచ్చియుండ దీని యత్నవమేమని యమ్మలక్కలగదిరు నాడి పోషికొందురు, అందులకై రాలేద. ఆభగవంతునియెడ నాకున్నభక్తి ఆస్వామియే యెఱుంగును.

సీ. ఏనోమునొచ్చెనో శ కానియాదేవికి

విష్ణుమూర్తిచిబ్బిన శ విచనమ్మ
ఆకృష్ణనికుమారు శ ఉంచుబెచ్చియశోద
ముద్దాడకేపుణ్య శ మోకదమ్మ
కృష్ణతోపనిశమ్మ శ శేళిసల్పగగొల్ల
పిల్లలెవ్రతము శ సల్పిరొకదమ్మ
అబలేశుకృష్ణుని శ యాలిగళాటకు రుక్మి
జీకాంతి సుకృతమే శ మోకదమ్మ

గీ. సచ్చిదానందమూర్తి శ కృష్ణపరిమాత్మ
నాత్మబంధువుడని మోద శ ముదుటకును
బాండుపుత్తులు మున్నెట్ట శ భవ్యతపము
జీసిన్మాకదమ్మ శ వాసితఱుకొత్తి.

శ్రీహరి—అమ్మా! ఆవేదవేద్యుని కృష్ణుడెవ్వరు సేవింపరు. కేడునికి-
తరాయమువచ్చినది గనుక యింకసారి ఆమహాత్ముని మనసు
చెస్సరించుచు బాగుకొనుము.

ఇద్దరు—(అట్లు విచిత్తురు)

శ్రీకృష్ణ—(ప్రవేశించి) నామహిమను లనంతంబులు. నామాయను
బ్రహ్మాదులైన దాటలేరు. నీవు జ్ఞానస్వరూపాడనైనా నాజీవ
కోటులయొక్కను త్రికాలములయందును ఆత్మరూపేణా ప్ర

కాశించుచుండును. పృథివీచేతను తుదబృథకొరకై యునేక
కార్యముల జేయించుచుండును కాని నామాయకు వశులై
యీమహాకార్యము నేను జేసితినిని యహంభావముతో గొం
దరు సంచరింతురు. సర్వకారణజనైన నాసుకల్పములేక యీ
యల్పజ్ఞులకార్య నిర్వహణముండు సమర్థులు; కొంవరు సంప
న్నాంధులై నాస్మరణను మరతురు. నేనప్పుడు దాదిద్ర్యమను
కాటుకను వారికన్నులకు వ్రాయుదును అప్పుడు జ్ఞానదృష్టికి గి
గి పశ్చాత్తాపపడి నన్ను స్మరింతురు. నన్ను నెరింగినవారికరచే
త వైకుంఠమును జూపెదను. బిల్వమంగళుడు చింతామణి యో
లుడోటచే విచారముతో వాసుదేవుడును భర్తృనిరాదరణచే
శాంత కృష్ణానదిలోబడి చనిపోయినదని వ్యాజమేకాని వారికి
నేను వైకుంఠ సామ్రాజ్యము నొసంగినాను. ఈబిల్వమంగ
ళుని మనాబునింకను పరిశోధించి యతనికని జింతామణికిని నా
సాయుజ్యమిచ్చెదను. ఇప్పుడీ చింతామణి సత్సేవర్తన కలదై
యుంటచే నీమెకు స్వప్నమందున బ్రత్యక్షమయ్యెదను. బిల్వ
మంగళుడు కాముకుడైనను.

శా. ఈచింతామణి రాధగాదలచు దా ॥ నీకృష్ణరూపాబుగా

యోచించున్ సురతాదిభాగముల ॥ నేమొనర్చిదానంద ॥

స్త్రీచాతుర్యమటాచు నాత్మనవ ॥ లోకించున్ గుణగోపియై

రోచిష్టుండగు బిల్వమంగళుడు ॥ భేదమగ్నడప్పు సోహాబుగా.

కావున వీరిరువురు నాభక్తులుగుటచే వారికి నాసాయుజ్య మిచ్చె
దనుగాకి (నిష్క్రమించుచు)

చింతా—(అతురతతోలేచి) ఆ, ఆ, పోకుముకృష్ణా! పోకుము యెం
దుబోయెదవు.

గీ. ఆదిమధ్యాంతశూన్యః దివ్యప్రకాశః
కృష్ణపరమాత్మ నన్నుద్ధః రింపుమయ్య
దర్శనంబిచ్చి నిసుధాః ధారలొలుకు
బలుకు బలుకికె నెడిలుటః భావ్యమగునె.

శ్రీహరి—(లేచి) అమ్మా! చితామణి! ఏలయిల్లు కలతవడి పరుగువి
డుచున్నావు. ఇప్పుడెవ్వరిటకు వచ్చియున్నారు?

చితా—కృష్ణుడు కృష్ణుడు! అమ్మా! నీవునూడలేదా!

శ్రీహరి—బిడ్డా! ఇచట గృష్ణుడేడే! నివాయననుస్మరించుచుబాడుకొని
యుంటచే గలవరించితివి, అంతియేకాని ఇచట గృష్ణుడు లేడ
మ్మా. మనకి తటి భాగ్యము కలుగునా!

చితా—కాదుకాదు. తప్పక కృష్ణుడే. నేను కనులార జూచియుంటి
ని, వేదీకావేది! ఇంచే దో ఆ మహాభావ్యుడు దాగియున్న
వాని(అనియుచుజూచును.)

శ్రీహరి—వెరిపిల్లా! సిక్కిముగి నీవు కృష్ణ మయచిత్తిముకలదానవగు
టచే సవతని జూచినట్లు స్వప్నము వచ్చినదికాని వేటుకాదు.

చితా—అట్లే! నివట్లనినకే నేమారుచు?

గీ. బద్ధిపి ఛ బు హానిపైః బరగువాడు
• అందోహోపలచ్చాయః లీనువాడు
గానబల్లనగోవిందుః బడినవ్వ
దాల్చినాకిటకొనగ న ద్భునాబు.

నేను ప్రత్యక్షముగా జూచితినే (కెల కుల వెతకుచు)

శ్రీహరి—అబ్బలా! నీభాగ్యము కడుభూచిది. వారికాంతలనలె ననేకి
పురుషసంపర్కము లేక పీఠాంతివ్రతవలె కొక్కిమహాభాగుని
చెట్టబట్టితివి గనుక నీకావేదోపాలస్యాన్ని ప్రత్యక్షమైనాడు.

చితా—అమ్మా! అట్లు సమయమున నేమని చెప్పుదునే

చం. పరవశమయ్యేమేను బుధ. శ పండితు గృష్ణుని దివ్యరూపసౌ
దరిశనమాటచే దివుల శ ధన్యతగాంచితి నమ్మ తుచ్చపున్
సిరులును భోగముల సుఖల శ సిద్ధినిగూర్చునె సర్వసంపదల
బరులకు ధారవోసి యడు శ వల్లభుగొల్చితరింపగావలెన్..

శ్రీహరి—అమ్మాయి! నేనును నీయానతి శిరసావహించెదను ఏమం
దువేని.

చ. గణికలమంచు సర్వరసి శ క పువరుల దరిచేరియోసి ! న
న్నెనయుముపైడిమెడకుటి శ యించియుసంగెదమంచు గాంతులక
జొనిపెదరట్లుకాదనిన శ శూరతవంచన సేతురయ్య యో
తెనయరొయ్యచేసి జడ శ దారులమై హరిగొల్వశ్రీయమా.

కావున నెంతసత్ప్రివర్తనతో బ్రవర్తించినను వారకాంతా కు
లమనిన నెల్లరకు గడునిచముగనున్నది నిపుణ్యవశమున నాత్మచ్ఛ్రిమ
న్నారాయణుని దివ్యమంగళాకారమును జూడగంటివి. నీకతననేనును
శ్రీకృష్ణధ్యాన సామ్రాజ్యమును గైకొని శాశ్వతమైన యపవర్గసుఖ
ము నొందుదానను. ఈసాసారము నరకమునకు దోక్కియునుగాని మో
క్షము నీయజాలదు.

చింతా—అమ్మా! నీవు నాయుద్యమమునకు సహకారి నైనందుల కెంత
యు నానందించినాను కాని యాశ్రీకృష్ణుడింతలోనే యంతర్థా
నమయ్యేనా యెందైన దాగియుండెనా (అని నిమిషవేతకి) ఇస్మిరో!

శా. అలక్ష్మీనిలయ బు మోముగని శ కృష్ణాదర్శనంబిచ్చినన్
బాలింపన్ జనుడెంచి తేయనగ శ నంతసిమారుమోమైచనన్
లోలంబాకనకాంశుకాంచలమునా శ లోకేలీలించి పా

దాలన్ మొక్కుచు బోవనంతటనె శ యంతర్థానమయ్యేన్ జామీ.
శ్రీహరి—బాలా! నీభక్తి కాకురమేపురుషుడు మెచ్చి దర్శనం బిచ్చినా
డు. మనవంశము తరించినది సందియములేదు.

చింతా—అదిగో యెచ్చటనో చప్పుడగు చున్నది యావేఱగోత్రాల
స్వామి కాడుకదా!

బిల్వమంగళుడు—(తలుపుతట్టును)

శ్రీహరి—(తలుపుదీయును)

బిల్వ—(తడిసిన బట్టలతో బ్రేవేశించును)

చింతా—అక్కటా! ఇదేమి తడిబట్టలతో వచ్చినాడు.

బిల్వ—తడిబట్టలకేమి కాని యీరాత్రి గుఱిసిన పిడుగుల దండడికి నీ
వు జడిసికొన లేదుకద!

చింతా—ఊగుచే జచ్చుటకు సిద్ధముగనున్న దాక్షిణిగారిని విడచివ
చ్చితిరా!

బిల్వ—నేనువిడచిరాలేదు. నైవేద్యము నానూడి విడచిసి నాజనకుని దన
సన్నిధానమునకు గొంపోయినాడు.

చింతా—ఈశ్రీహరి (చెవులు మూసికొనును)

శ్రీహరి—ఏమి వాసుదేవమూర్తిగారు స్వర్గస్థులైనారా!

బిల్వ—ఆ! ఆలాగే జరిగిరది.

చింతా—అయ్యో! ఇట్టి దురాతములు సమయమున నెందులకు వ
చ్చినవి?

బిల్వ—మరెందులకు వచ్చెదను. నిన్నిరాత్రికూడ విడచియుండలేక నేను.

చింతా—ఈ! అదృష్టహీనురాలకు కదా నైవేద్యము. అయ్యో! ఎంత
అన్యాయము! యోశుభాచారము! ఎందైనట్లుగదా!

చ. జనకుడుచావ గృష్ణరథ శ సుబుర బొంగుమరొడ్లచుటి వా

హినియునుపరగాధముగ నె శ్లోకజీకటిక్రిమ్యుగాను మి

టకు బిడుగుల దొరంగుచు దృఢంబుగ గొప్పతుపానుబుట్ట భా

ర్యను శవరక్షణంబునకు శ నక్కటయొక్క తె డించినత్తురే.

హయేత సాహసము చేసితిరి! సరియేకాని మీకట్టు పుట్టము
న నీరక్తిపు డాగులేరు ?

విల్వ—ఓహో! అవును. కారణమేమో నాకురు దెలియును.

చింతా—మేము వీధికి వాటము మూసికొంటిమికిదా. మీరెల్లు లోప
లకు రాగలిగిరి?

విల్వ—గాహ్పాదించుము పరితక్షణమునకు సచేతనే కాపురమున్నపు
డు నాకునన్నియు మాగ్గియులే. కవాటముబుధిప శత్రువు వే
లు మాలతీలిగకు బ్బకొన గోడయెక్కి లోపలకు బ్రవేశి
చితిని.

చింతా—గోడవెలుపలకు వెదియు గీగివోలవేద! దీ చూతముగాడు
(తెరుమిమీపించి చూతురు)

శ్రీహరి—అమ్మయ్యా! తాడుకాదు శాశ్వతము. అగోపాట్ల విచ్చి
రక్తిముకారుచున్నది. అదిగో చూపుము ప్లిగ్లా!

చింతా—అక్కటా! నవశమున నుండును తెప్పినదే! అన్నా! మోహ
సాహసము చేసితిరి.

విల్వ—సరిగిరి దీనికెంత యబ్బురవలచున్నాను. నానశకుట చే
నొక శవమును దెప్పగాజేసికొని కృష్ణవెల్లువను దాని యీప
ల మొట్టనకు ఎచ్చు చచ్చిన కిలేబరమే మంతయుపకారిమును
జేసెనుకదాయని దాని జలచరుముల పాలుసేయక యీదగిని
మొక కిడ్చినట్టుతిని.

చింతా—అలా! శవము నెక్కియేసి పది. ఎక్కిడచున్నది! దీపమురు
దెచ్చెదను జూపింపుడు.

శ్రీహరి—(దీపము జూడబోయి చూతురు.)

చింతా—అహా! ఇది స్త్రీశవముకదా.

బిల్వ—ఏదీ! దీపమును సరిగాజూపుము.

శ్రీహరి—(చూపును.)

బిల్వ—హాపరమేశ్వరా! (మూర్ఛపడును.)

చింతా—అక్కటా! ఈమె నాప్రియుని ఆత్మబంధువురాలు కావచ్చును, లేకున్నపీరికీచిచారమేల. మహాత్మా! లెండులెండు. ఏల మోకీచిచారము.

బిల్వ—కలకల! ఎందుచెప్పుదును. నన్నుపుడు సర్వేశ్వరుడు దుఃఖ మహాసముద్రములో రాష్ట్రగట్ట ముంచివేసినాడు.

ఉ. ముంజవలీలబామగుణ : ముంజు నాహృదయానుసారి ను
జ్ఞులకులద్వయ బుచకు : నమమన్ సమకూర్చుదాని వి
ద్యాబధిధాని యోగ్యుల : దానచుక్ గనుభక్తి నేలునా
మానిసి జుఘ్మకాని స : మానసిరాకిరిణాగ్నికీలలన్.

చింతా—అక్కటా! ఈమె మీధగ్ధపత్నియైన శాంతాదేవియా! అన్నా! ఈమెకీ దుర్మణమెట్లు సాహిత్యించినదిన్నామి!

బిల్వ—చింతామహీ! ఎందుచెప్పుదును. ఇట్టియర్థరాత్రుంబున నీశన సన్నిధానమున నన్నావీడిచి పోవలదని ప్రార్థింప నీవీభయం కరిగానిని నిసింపులవానకు భీతిల్లెదనని నియదలి యుచురాగ ముచేత బోవకీరీదః యామెను నిరాకరించితిని. అప్పుడాయు నని దుఃఖము పట్టలేక మాయశోభను పైరేవునకుబోయి కృష్ణానదిలో దేహత్యాగముచుజేసియుండవోవు. నేనుకొండకొరకు వెలకులాడి ఎచ్చునరకు నాకీ శనము తలస్థమైనది. అప్పుడునేను దీనినాధారముగఁ గేసినదిచ్చితిని. హా సర్వేశ్వరా! అన్ని విధములను వ్యర్థపడెనెత్తిగాదా!

చింతా—అన్నన్నా! ఎంతదుఃస్థ సుఖవించివది!

చం. బ్రతికిన యంతకాలమును శి భర్తకు సేవలొనర్చుచుండి, సు
స్తుతిగనినట్టి సాధ్వలువ శి సూధర బెక్కురుమించుచుండు శి
గతిమరణించియున్ దనదు శి కాంతునకున్ సహకారియైన నీ
సతివలె ధాత్రిలోన గనఁజాలముసాధ్వల నొక్కదానినిన్.
అయ్యా! వ్యామోహమూర్తి!

ఉ. ఇట్టిపరివృత్తాతిలక శి నిట్టియుపద్రృపు టర్థరాత్రి మీ
పుట్టిమునిగినట్టు నన శి బోణిని జచ్చినతండ్రిచేత మీ
రట్ట దొరంగిరాదగునె శి యక్కట యీమితిలేనివానలో
గట్టలుపూచి కృష్ణ వడి శి గాఁ బ్రవహించెనువేళ నజ్ఞతన్.
బిల్వ—చింతామణీ! ఏమనిచెప్పుదును. నాసాహసముతకును నీవే కా
రణభూతురాలవు. ఏమందువా!

ఉ. నీముఖ చంద్రమండలము శి నేగఁగియుంచుచు నీయఖండ, కే
మహిమాబలె స్వర్గముఖ శి లీలలటచు దలంచుచుటచే
నీమొగుగట్ట సుతకుల శి నేకిములొక్కట జట్టుకొన్న జా
తామిశ్రీ! క్లేశసంతతియ శి ధాయధలయ్యె నిజమ్మనమ్ముమీ.
కావ్రసనితకును నీయందలి యచురాగమే నన్నింతవరకు నీడ్చుకొని
వచ్చినది.

చింతా—మహాశయా!

చం. కలుగునుగాక మోహముక శి కాంతయెడన్ మతిలేకదానినే
తలచుచు సర్వముకీ విసువ శి ధర్మమె స్వర్గమె మోక్షమోయనా
చెలులరతంబు సర్వమగు శి జీవధనంబుల మాపుమాపవే
కులసతిదండీనిన్ జనుము శి కొఱితివి నీచదువేలచెప్పుమా.

బిల్వ—లలనా! నాచదువెల్లనిచ్చు వర్ణించుటకే యుపయోగపడినది.
కాని వేరువూర్గ మనుసరింపలేదు,

చింతా—అన్నన్నా! ఎంతపనిజేసితివిమహాత్మా!

చం. పురుషులదొడ్లు శోణితము & పొల్లెడుగుంటయు దుష్టవాసనల్
పరగుబిలంబు దానినుఖ & వైభవమే ఘనస్వర్గమనుచు నీ
గురునినిజంపినావు కడు & గూర్చెడుభార్యను గంగగల్పి యే
శెరువునగుండవీలి ధర & ద్రోణకయుంటివి మూఢచిత్తుడా.

చీ, చీ, నీయట్టయవివేకిని నీవంటికులపాంసనుని నీవంటికరుణాశూన్యు
ని, నీవంటిమహాపాతకునేజాతిలోనైనను విని కని యుండ లేదు.

బిల్వ—అ. అ. నీవేలట్లనుచుంటివా! ఏమివీరి!

చింతా— కాకిమతేమి! నిజమునకనియ నట్టిదేకదాస్త్రీసుఖము.

నీ. చంద్రవన్ముఖమని & సన్నుతింతురుకాని

దుర్వాసనలమల & దూగుననరు

చూపులుబూవింట & తూపులాదురుకాని

మోహపాశములంచు & నూహగనరు

కులుకుగుబ్బలబైడి & కుండలందురుకాని

చర్మదుర్మాంస సా & చయములనరు

కమ్మేచుకినకంపు & బొమ్మయందురుకాని

బుచ్చుదాబగుతీలు & బొమ్మయనరు

గీ. కిటకిటామోహమున & గిన్నగానలేకి

అల్పములచధికిములంచు & నభినుతించి

తుచ్చవృక్షిలోనయి & స్వచ్ఛమైన

స్వర్గసుఖముల దోతు ర & వ్యలకుజపై.

బిల్వ—అహ! ఏమి యీశక్యము.

గీ. నీవుచింతామణివికానా & యీవసుధను

తీరెనువతాంమెత్తెను & సారహంఛ

దొలగయ్యాగతినాకు ఓ బుద్ధులనుజెప్పి
 మూర్ఖనూహించితివె ఓ తుణమాలోముననే.

ఏమోనీయుదంతము నాకు సవిస్తరముగ జెప్పుము.

చింతా—మహాత్మా! కాదుకాదు. మందమతీ!

సీ. నామోహనాకృతి ఓ గామించియేకిదా
 గురునివేల్చిజిజ్ఞాసు ఓ కొంటనీపు

నానవయావనో ఓ న్యాదంబుననుకదా

కులకాంతనల్లట ఓ గూల్చినాపు

నాతుచ్చస్థులుముపై ఓ బీతిచేతనకదా

గౌరవబడుగంట ఓ గాల్చినాపు

నాకారకలభాష ఓ గములవింటనెకిదా

విద్యలెల్లనుమండ ఓ బెట్టినాపు

గీ. కిటకిటా నినుతేజగబు ఓ గంగిపాలు

సేయుటకుగానుమూలమీ ఓ వేయటము

బలికితివి కాన్దనైహికి ఓ పదవివిడచి

సన్యసిం చెదజూపమీ ఓ సత్వరముగ.

(నిష్క్రమించును.)

శ్రీహరి—(నిష్క్రమించును.)

బిల్వ—(అలోచించి) బేను. చింతామణికి యథార్థవచనము చెప్పినది.

నేనే అజ్ఞానమహాఅంధకారి బంధురమృగము ముఱిగియున్నాను.

సర్వవిధముల వ్యర్థుడనైయున్నాను.

సీ. సంసారసుఖముతు ఓ చ్చముస్వర్గసుఖమే ని

త్యమటంచుబహుపురా ఓ గములుమోగ

విధ్యయీజగమెల్ల ఓ తథ్యంబుబ్రహ్మబ

టంచువేదాంతము ఓ లరచుచుండ

సంస్కృతిక్షేపాః శిముక్తాపుడసనూక్తి
 గుట్టలుతలమీదఁ జేర్చుచుండ
 వద్దురావహికనై భవంబచిధర్మ
 వాదముల్ లెంపలు వాయగొట్ట
 గీ. శాశ్వతశ్వర్య మొదలు నీ శ్వరునిగొలువ
 ననుచు బుగ్గలునల్పి మహాత్ములెల్ల
 బుద్ధిచెప్పుచునున్న సేపుచున్నోరి
 గలచు చెడిపోవునాడ నాకర్మమేమొ.

చి. తా—(యోగినియైవ్రవేశించును.)

బిల్వ—(చూచి) ఆహ! పరిమపవిత్రురాలప్రసిదా చిత్కళా!
 (చేతులువట్టించి)

చి. తిల్లవివాదసూచయము దిగిముసేయగ వచ్చినట్ట సం
 వల్లసితాగి నీచు ముగి శారీకి చక్రము సేయనెంచు వి
 యుల్లతి నుకాపునను గురుదవారిధిచుండి దేల్వగా
 దిగిగవచ్చినట్ట వరి సాధ్యవిచాదనముల్ గ్రహంపుమీ.
 (పదిములకు చమస్కరించును.)

చితా—ఆ, ఆ, వలగు. మీరు నాకుచమస్కరింపగూడదు. మీరు
 దాసురాలయిదా.

బిల్వ—కాని నాకుచిల్లవేకాగు జగదానందవి.

శ. నాయక మహాధికారమును ను శ్లాఘనభాదీప్తిచే
 మూలము జీసి యపారిమోక్ష సుఖ సామ్రాజ్యబుజ్జీవార్పగా
 జేయుకోవచ్చినచిత్వరూపిశివి దా సీభూతవే నిపు మో
 హయత్తిబగు బుద్ధిగొనడచి శ్రీమన్నాథాచరిత్యధర్మి.

చితా—మహాత్మా! చూడు మీ ప్రపంచము సర్వముచత్వరమైనది.
 దీనికి మూలకారిణుడైన భగవంతుడు శాశ్వతుడు. జీవులు

స్వకర్మలచే బుట్టుచు బెరుగుచు వ్యామోహమున ముఁగి
చచ్చుచుందురు కావున బ్రతిపురుషుడును భవబంధమును
ద్రోచికొని యానిత్యునిసేవించి మోక్షమందవలెను. యింతవ
రకజ్ఞానంబునంబడి పాడైతిమని విచారించవలదు. సర్వకారణ
డైన జగదీశ్వరుని మాయయేకాని వేరుకాదు. నీవు విజ్ఞానం
తుండవై చచ్చినవారికై విచారించవలదు. గడచినరాత్రి నాకు
శ్రీకృష్ణపరమేశ్వరుండు స్వప్నమున సాక్షాత్కరించినాడు. భ
న్యురాలనైతి. నది మొదలీయైహికసుఖములద్యజంప సమకట్టి
తి. నింతలో మీమాయనాటకము ప్రదర్శింపబడినది. నాకీ
మాయానే పథ్యము తొలగిపోయినది. నామనసువ కెందు
జూచినను భగవంతుండు కనుపట్టుచున్నాడు. మీరును ఆసచ్చి
దానందమూర్తి చరిణారవింద భజనాతత్పరులై అనుపమాన
మైన అపవర్గ సాఖ్యమునందుడు. జన్మదరింపజేసికొనుడు.

బిల్వ—ఓహూ! ఏమిపుణ్యము. తల్లి మంగళగుణవల్లీ! అపవర్గ సు
ఖామృతవల్లీ! సీవెంత భన్యురాలవోకదా!

గీ. కులటపుత్రికవైయు గో శ కుల శశాంకు
కృష్ణచరమాత్ము కనుల శ పీఠించినావు
ధన్యవైతివి మున్నేవ్రా శ తంబుజేసి
నావా నీభాగ్యమహిమ నేన్నదరమానె.

చింతా—మహాత్మా! నాసర్వసంపదలును బీదలకు ధారవోయుమని
నాతల్లి కాజ్ఞయిచ్చియున్నాను. అమ్మానీవట్లుతప్పక సేయుము.
చీకటియెల్ల సమసిపోయినది. అడుగోప్రభాతమైనది. మరీచిమా
లినిభగవంతుండు ఉదయగిరిశిఖరము నధిష్ఠింపవచ్చుచున్నాడు.
మహాత్మా! నీవికవిజ్ఞానభూర్తివై భగవంతు నారాధించి యప
వర్గసుఖము ననుభవించుము.

బిల్వ—జ్ఞానమాంబ! మహాప్రసాదము. పంచత్వముకొందిన నాతుడికి
ని నాభార్యకును విధిక్రియల నెరవేర్చుటకు గామశాస్త్రీని
నియోగించి నేను కర్మసన్యాసముచేసి విరాగిని భగవాతు
నారాధించెదను. కాని నాకిప్పుడు ప్రథమగురుప్రసీదనను శ్రీ
కృష్ణమాత్రాజము నుపదేశించుటకు నొకసర్గురుకావ్య
యును. జగన్నాథ గోపాలకృష్ణ! అస్తిసర్గురును నామలభి
పజేయుము.

సోమగిరి—(యోగిప్రవేశించి) వత్స! బిల్వమి శి! ఎలలభిపకుండు
ను. నేను సోమగిరియను యోగీంద్రుడను. మీపశ్చాత్తాపసం
భాషణలను వినియున్నాను. ఈశ్వరుడనంతకళ్యాణ గుణుడు.
అపారకరుణోపేక్షుడు. ఆశీర్వాదనమందారుడు. ఎన్నిపాపముల
జేసినను న్నానముచే బశ్చాత్తాపముచేసిన వానిని రక్షించును.
సామన్యమును నీనెరుగకున్నావు. నియందు విజ్ఞానమయము
లైన స్వాధీనులను లీయమైయున్నవి కాని వాటిని విహికను
ములపాలుచేసి వ్యర్థుడవైతివి. ఇప్పుడా విష్ణుమాచుకొలగి
పోయినది. ఇప్పుడు పశ్చాత్తాపముచే దగ్ధమైన తేజముచు
ల చాకురించినది. భగవాతుడు నీకు మోక్షమియదలచియే
యోగిని సీతాదీనిని భార్యను బంచత్వముకొంచి తనసాయుజ్య
మొసంగినాడు. ఇకనూ నిన్ను బ్రీక్షించును కాని మరల
మోహమునబడక విజ్ఞానుడవై యీశ్వరుని సేవింపుము. నీకి
పుడే శ్రీకృష్ణమాత్రాజము నుపదేశించెదరమ్ము. నీవు లీలాశుకు
డవని భ్రాంతినిబడనెదవు.

బిల్వ—మహానుభావ! మహాప్రసాదము. ధన్యోస్తి ధన్యోస్తి దేవా!
ఆదినారాయణ గోపాలకృష్ణ!

చా. చగివియు చుత్తుచేత వెల శి చానల శో విష నోచ్చుచుండినన్
 సునయనైచై స్వభావులన్ శి జాపి యశాశ్వుతమిశశశన్ సు
 షడియన్ శిల్పి ను శి శి వాక్కుల శి మున్ శి జేసి శి
 షడములజేర శాచుగుగు శి నరుచి జాపితి వేతప్రేమయో.

చింతా—మహాత్మా! యోగిపుంగవ! మీధర్మసమ్మతంజేసి కృతార్థు
 రాలవైతిని. నచ్చుగూడ యుపదేశవిశేష బున చుడ్చినిచుటకు
 బ్రోగించుచున్న దానను.

సోమగిరి—చింతామణి! సత్ప్రివర్తనచే భగవంతుడే నికుసాక్షాత్క
 రించినాడు. నీకు యుపదేశము శి సమిత్తిములేగు. మనోదప
 ముజేకొన్న దనితు.

చింతా—మహాభాగ్యము. మీకీవే న నిసహస్రంబులు.

సోమ—ధన్యురాలప్రకీర్ణము. బిల్వమంగళము. సోపదిము.

బిల్వ—చిత్తిము. (సోమగిరికి సమ్మతమిచ్చుచు.)

చింతా—ఓగోపాలకృష్ణ! మహానుభావ.

చా. ఉరుతిరభక్తిగానల మహాశోభితపంబురు జేసినన్ ముట్
 శ్వరులకు నిరుదర్శనము శి సాక్షిముకాదు తొలుబులోన భా
 సుమగు మాదురూపముచు శి జూడగగిరిని స్వప్నమందు నా
 చిరతరపుష్పమేమని వ శి చింతించు శ్రీహరిలోకి గాంధవా.

(సమ్మతమిచ్చుచును.)

చిల్వమంగళ

అను

చింతామణినాటకము.

చతుర్థాంకిము.

ము — పురవిధి.

వివాహం (హోవేయిండు) — నారీమణులారా! ఓవాకాంతలారా!

హోవేయిండు చూడుముచున్నవారా!

• చారిత్రమునకుం నారలారా

హరికై యక్షమా గోపముల విడనాడి

పరిగిగామిచునాడు పడతులారా

తుచ్చసౌఖ్యమునకై దోషమొచక జారు

లను రిమిచుచునాడు లలనలారా

ధనకా పై కుట్టగా తినినైన నేవగి

పరిగిగిటకుదార్చు సరియలారా

గీ. సరిగి విహిమ్మ మిన్యభి చారవృత్తి

బనులనా వేర్చుకొనియైన బ్రతుకేలే

లుహము బరిమునుగిలినె యీ హీనవృత్తి

జేయువారికి వసుధలో జేడెలారా.

స్వామీ! గోవాలకృష్ణ! ఏదీ నీధివ్యమంగళ విగ్రహము నొకసారి నా
కనులకుజూపి పవా! తాడీ! నిద్రభక్తురాలచుకానా! ఏమీ నారకాం
తకు బ్రత్యక్షదిర్భస చీయనా మిని సంజెహించుచుంటివా! నాథా!

గీ. భోగినీకులమున నేను శ్రీ బుట్టియున్న
 నాప్రవర్తన నెఱుగవా శ్రీ నాథ నీవు
 యేకపతిగూఢి యోగ్యునై శ్రీ యెసగలేదె
 దోషమున్న క్షయింపుచో శ్రీ తోయజాతు.

దేవాదిదేవా కంసాహహరీ ! నిన్నొక్కవరంబు గోరుచున్నాను. ఏమందువేసి

గీ. భోగపుం గులముచబట్టి శ్రీ పూవుబొండ్ల
 కెన్న జేర్పాటుచేసి శ్రీ హీనవృత్తి
 మాన్యగదయ్య గోపికా శ్రీ మానచోర
 వేరువృత్తుల చూకు గ శ్రీ ల్పింపుసుయ్య.

[తెరలో]

శ్లోకం॥ చిత్రామణిజయతు సోమగిరిద్వగ్రేణితా గురుశ్చభగవాన్ శిఖ
 పించమాళిః । యత్పాదకల్పతరుపల్లవ శేఖరేషు । నీలా స్వయంవర
 రసంబధతే జయశ్రీః॥

చిత్రా—(ఆలః చి) ఓహూ! ఎవ్వరుచెప్పమా! నాకర్ణముల కమ్మ
 తప్రాశనముచేయుచున్నవారు (చూచి) ఓహూహూ! ఆ
 మహాత్ముని దివ్యమంగళాకారమెంత శోభస్కరముగనున్నది.

సీ. అలనాడు తీపురకాం శ్రీ తలకు బోధింపగా

నేగిన బుద్ధయో శ్రీ గిందుడవంగ

మిథ్య యాజగమెల్ల శ్రీ దధ్య మీశ్వరుడని

యుచ్చదెల్పెను శుక శ్రీ యోగియనంగ

భగనంతు బొగడిన శ్రీ భవబాధములు వాయు

ననిచెప్ప నారద శ్రీ మునియనంగ

వైరాగ్యమె యహ శ్రీ పర సాధనమటంచు

జాటు ససదన శ్రీ స యధియన

గీ. తులసిపేరులు చుగావి శ ధోవతులును
గలిగి యీబిల్వమంగళ శ ఘనుడెవెలిగ
బాణతలఘున వైకుంఠ శ పదవి నొసగు
కృష్ణసుత్రంబు గడు జపి శ యించుచుండి.

బిల్వమంగళడు—(యథోక్తముగ బ్రవేశించును.)

(చింతామణిరయతు అను శ్లోకము మరల పఠించుచు ఆకస
మునుకజూచి) మహాపురుష శ్రీకృష్ణా! ఏది నీదివ్యమంగళవిగ్రహ
సందిర్శనంబును జయింపవా! ఆహా! ఎంతజగన్మోహనాకారము తం
డీ! నీదివ్యతేజంబు ఆహా! ఆహా! ధన్యోస్మి ధన్యోస్మి

శ్లో! బహ్లోతం సవిలాసికుంతలభరం మాధుర్యమగ్నాననం!
ప్రొస్థిలన్నవయశావనం ప్రవిలసత్వేణ ప్రణాదామృతం ।
ఆపీనస్తనకుట్టలాభిరభ్రతో గోపీభిరారాధితం ।
జ్యోతిశ్చేరిసినశ్చకాప్తి జగతా మేకాభిరామాద్యుతం ।

చింతా—ఆహా! మహానుభావునకు భగవంతుండెంతలో సాక్షాత్కారు
వైనాడో! మహాదానందము కదా!

ఉ. కానల గాలిగోలి చిర శ కాలము సత్త పమాచరించినన్
చానులకున్ లంభింపని రి శ మాధవమంగళమూర్తి దర్శన
శ్రీసిద్ధి యుంతిలోన ను శ చేత లభించె మహాత్ముడైన యీ
జ్ఞానిక నర్చరాసుకృతి శ సుపదయన్న నిటుండిగావలెన్.

మహానుభావ! మీప్రయాణమెక్కడికి?

బిల్వ—(చూడక యే) ఎవడవునీవు?

చింతా—దేవా! మీదాసురాలు,

బిల్వ—ఓహో! నీవాతల్లీ! (చేతులుజోడించి)

“శ్లో॥ చింతామణిరయతు” అని చదువును.

చింతా—స్వామి! అభినవయోగ్రిదా.

శ్లో॥ సంసారే కింసారం.

బిల్వ—కింసారేశ్వరణకముల పరిభజనం ।

చింతా—జ్యోతిఃకిముధకాః ।

బిల్వ—యదంధకారై రుచస్పరిణమ్ ॥

చింతా—అహ! ఎంతలో నౌతలారెప్పుడుచైనవాడు! ఏమభక్తి. ఏమి

నైర్యాము. మహాత్మా! ఇప్పుడు మీవాంఛితమేమి ?

బిల్వ—అల్లీ! వాంఛితమా.

శ్లో॥ అభినవననై తస్మిన్ మాకీర్తనార్థం । విధానిపరిధిన్ ముఖ

మాంగిమురాదేః । దిశితుభివృద్ధ్యుచ్చైః పీఠాభిగుచ్ఛ

చ్ఛవినవనిపిచాలా చితం వాచితంః.

చింతా—అహ! భగవంతుడు కరతలామలకమైనవాడు. ఇకసందియ

ములేదు. స్వామి! ఇప్పుడు మీవ్రయాణ మెచ్చటికి ?

బిల్వ—స్వామియైన శ్రీకృష్ణుని జన్మస్థలమైన మధురాపురమునకు
(వైకిరూచి)

మ. బిల్వగోమంగళమూర్తి కృష్ణుడు విమాన నారూఢుడైమిట దా

నడుగుండమ్ముల రుక్మిణీతరుణి శ్రీ / ధాన్యమయ్యుల్లి వె

బడినే నెంచుచు పిడినాధ్యగణముల్ / హారులనుతీసి నా

యెడవీడ్చి చుచుబోస్సెచున్ బిలువన / యెన్ గారణంబేమొకొ.

కానిమ్ము నేనొక్కమారు పైకెగిరి యాయన పాదపద్మముల బట్టకొ

దనుగాకి (పైకెగిరి చేతులతో పట్టుకొనుట నభినయించి)

ఉ. చిక్కితివారగోపికల శ చీరలదొంగిలి పొన్నచెట్టుపై

నెక్కిన కృష్ణ! నవ్విడిచి శ యెందలకేగెద నీవు భక్తుల

దొక్కడగానె పాపముల శ హిమామముసేయనె నీదుభక్త న

న్నక్కటకంబుతో మనుప శ వా! యదువల్లభ నీకు దక్కితిన్.

నన్నురక్షించితినిని యభయంబిచ్చువరకు నీపాదములను విడచువాడను
కాను (నిష్క్రమించును)

చింతా—ఓహో! ఈలీలాశుకుని మహిమ అనంతమైనది కదా! ఇ
కనాభాగ్యమెల్లన్నదో. దేవాగోపాలకృష్ణ!

చ. కలలనుదోచి మోదమును ॥ గల్గజేయుట కాదుతండ్రి! మం
జులతరమందహస పరి ॥ శోభితమా ముఖమండలంబు నా
కలుషమువాపజూపగదె ॥ కంజదళాక్ష! గణింపబోకు నా
కులముచు వృత్తిమున్నిళల ॥ గోపగణంబుల గుబ్బబోవవే.

ఆహా! ఆ గోపగోపీజనంబులు తొలిజన్మంబున నెంతపుణ్యమును జేసిరో!
వారికిని నాకును సామ్యమా ఓలోకినాథా!

మ. కలనోజాగ్రిదన్ధనో ప్థరమతిక్ ॥ గన్గొని నిచ్చుము
గళనామూర్తనిదావిచే సఖుము ద ॥ గి-బయ్యె నాకింకి, బా
పలనంబున్న వె మొక్కమారునిచు ద ॥ లృప్ దూదిగుట్టల్ మహా
నలవేళంబున గాలిపోయెడు క్రియ ॥ న్నాదోషముల్ పాయవే.

ఇదినామాటకాదు. వేదిములే అట్లు ఘోషించున్నవని బుధులు సె
ప్పారు. స్వామీ జగన్నాథ! లీలాశుకునకు సాదర్శనంబిచ్చి నట్టుల
నాకొక్కనా దర్శన బీయవా! తండ్రి!

మ. కలగోచైనను విల్వమౌగధా వినా ॥ గాక్షింపలే దన్యునిక్
గులవృత్తిక్ విడనాడి సాధ్యవలె నే ॥ కోనాథయంచుక్ సదా
గులలోబాతము బట్టిభూపతులు నా ॥ యెన్నె నద్రవ్యంబు ము
గలబోగోసిన నొప్పులేకుకద నీ ॥ కండ్లారనీక్షింపవే.

కాపున సీదర్శనంబు సంగమము. జగదక్షిణా గోపాల కృష్ణ! నాయీ
పాశ్చి కనులకు బాడనూపవా! అట్లైన నిదిగో కనులమూసికొనె
దను. నామనోదృక్కులకైన గనుషము (కన్నులు మూసికొని) ఆహా
పరమేశ్వర! ఎంతచక్కగనుటివి! బహువిశ్వమయ!

చ. నమ్మబువనంబులున్ గిరులు శ్రీ నాకముఖామయ సారసాతలా
 స్పృహమగు వస్తుసంచయము శ్రీ సర్వసరిస్పృహకాదులున్
 బ్రహ్మపడిమానవుల్ దివిజ శ్రీ వర్ణము నీవనితోచుచుండ నో
 సదయ జగత్స్వరూప! నిను శ్రీ సన్నుతిసేయ సమర్థురాలనే.

అహా దేవాదిదేవా! ఆదిమధ్యాంతశూన్య! దాసురాలియెడ గటాక్ష
 ము వచ్చినదా! నీవిశ్వరూప సందర్శనమున ధన్యురాలనైతిని. మహా
 త్మా! అజ్ఞురాలనగుటచే నీరూపమును జూపి బోధింపుమని ప్రార్థించితిని
 కాని యేరూపము నీదికాదు. అట్టివిశ్వమయమైన నీరూపమును నేను
 చూడగలుగుదునా! సర్వప్రపంచము నీలో నడగియున్నది. నీవు అళిల
 ప్రపంచమం దడగియున్నావు. స్వామీ! తొల్లిమాకు లీనురాలైన గం
 డకి భక్తికి మెచ్చి యామెగర్భమున సాలగ్రామరూపములుగ నవత
 రించి యామెను కృతార్థుడేసితివి. మఱియు అవసూతలకు గురుత్వము
 సలిపిన పింగళియను వేశ్యకు దివ్యజ్ఞానంబిచ్చినావు. నన్నిష్టమధ్యరించి
 నావు జగన్నాథా! ఇకి నీజన్మస్థలమైన మధురాసగరమునకు బోయెద
 నుగాక. ఇకినీవిశ్వరూప ముపసంహరింపుము (కన్నులు తెరచిచూచి
 ఆక సమువంక జూచుచు నిష్క్రమించును.)

విల్వమంగళ

అను

చింతామణినాకటము.

హాచమూకిము.

1 రంగము—బృందానందాశ్రమము.

[సులభ, సుశీలప్రవేశించెదరు.]

సులభ—ఓసీ! సుశీలా! చూచితివా! యీకడంద వృక్షమెట్లు పుష్పించిందో?

ఉ. బంగారురంగులీచు వర్షసంహారములమెప్పుడు మరదబొందువుల్
రంగుగనారగించి భ్రమంబుల మత్తిలిస్వేచ్ఛగిస్తీ
యాగిలకలంకరి కల కాయక జరియించుచు వాతలోన దె
ల్విగగి యావోయిదు జరించెమల్ల కి కంటివేచెలీ.

సుశీల—ఔనమ్మా! ఎంతచక్కగ గనిపెట్టినమ్మా! నాకు నూడం
నూడ నబ్బరమగుచున్నది. తాగుబోతుల గిరియిదియే కదా!
సులభ—ఒకతాగుబోతు తనమేకాదు, దుర్వ్యసహబులందు గలిగిన
వారందరి గతులు నిట్లే యూపరు.

ఉ. ఎవ్వనికై నశాని వ్యసంబు నేచ్ఛజనింపగరాదు పుట్టినక
దవ్వగు సంపదల గురులు దారులుబంధులు పౌరవర్గముల్
రవ్వలపాలుసేయుదురు ప్రాక్రిగౌరవమున్న సర్వమున్
దువ్వలుమేయవానికి గతలతలపోయ హుళక్కియే సుమీ.

సుశీల—ఔనమ్మా! మాయన్నగతి నీవు చెప్పినట్లే జరిగినది. వాడొక

బోగముదానిచ్చి మరగి సర్వమును దగులబెట్టినాడు. వానిని మాతండ్రి చెట్టునకు విరచికట్టి కర్డుకోల కాలుపురు వేసినాడు కాని నామ మాతృము మానలేదు. దృవ్యము శూన్యమైనప్పుడు నాటుంటికి రానలదని వేశ్య సరాకిని చగా నచ్చటచ్చట దొంగతనమున సంపాదించి యిచ్చినాడు. ఇప్పటికిని దానితో గాలక్షేపము సేయుచునే యున్నాడు.

సులభ—బౌనది విడమ. కుర్వ్యసంబున దగిలిన వానిని ముల్లిం బ్రహ్మాదులకైన వశముకాదు. పురాకృత కర్మపరిపాకంబున గాని తిరుగగ.

సుకీల—బౌనమ్మా అటులే. మాయన్నో! మేమనుభవించుచుంటిమి. నాకు సర్వము అనుభవమే అమ్మా కాని యీకిదంబ పుష్పములన్న మీకు మిక్కిలి ప్రియముకదా! కారణమేమి ?

సులభ—ఓసీ! ఈపుష్పములు కాయ్యలగు దేవికి మిక్కిలి ప్రియములగుటచే నేను దేవపూజకై వీటిని దప్పక గొంపోవుదును.

విల్వ—(ప్రవేశించి ఆకిసమున జూచుచు) ఓహూగొపాలకృష్ణ! యెట్టివిలాసలజాపుచుంటివి! మహాత్మా !

శ్లో. యద్వేణ శ్రేణిరూపకృత సుషిరముభోగ్యం నాదప్రచిన్నా ।

ఏణాత్మ్యైర్తత్ర శేనత్ప్రి తనిజపతిప్రేమ బద్ధాబధాపు ।

అస్త్యస్తాలకాంతాస్సరద ధరకుచద్వంద్వనాభిప్రదేశాః ।

కామావేశప్రకల్ప్య ప్రకటితపులకాః పాతుపీతాబరీనః॥

ఓహో! జగన్నాథ! నీమురగీగానమహిమ వలన గోపికలు భక్తులయందలి ప్రేమలను విడచి శిఖాబంధములునువీడి కుచములుబ్బ అధరము చలింప నొనరింపించి బులకాంకురిత శరీరలై యెల్లు సీసన్నధికి వచ్చి నానో! ఆహా మహాపురుష. నీయట్టివాడే యెల్లు వల్లవీశ్రీలను మన్న ధామస్త చిత్తులజేయ లోకములోని యస్మదాదుల చరిత్రము లెల్లం

సుచ (యెగుటజూచి) ఓహో! నాప్రియురాలు చింతామశియిక్కడకు
వచ్చినదే ఆహో! యెర్పిదిసములకు జూచిశిని (ముందునకు నడచుచు)
సులభ—కచ్చెలీ! ఈయోగి యెవ్వడో నన్నుగామాతురుడై సహి

పించుచున్నాఁడు. బోధదముగమ్ము (నడచుచున్నారు)

లిల్వ—ఓహో! నాప్రియురాలు నన్ను జూచి పారిపోవుచున్నదే
(నడచుచు)

[మరిల గాముల సులభ, సుశీలప్రవేశింతురు.]

సులభ—పాట! (పోవుచున్నాడేతను వరస)

నన్నుచున్నాడేనాపైని మోహము నాయోగి! నచ్చుచున్నాడే!

నచ్చురిత్ర! గియెయు! జాల మోహమందీ వెంట! నచ్చుచు!

బ్బ—(ప్రవేశించి ఆపాటచును)

ఏమిచున్నాడేయీ! ను నునదనన్ను జూసి! ఏమిచు!

తోగియైస పిచిగూడ! సుఖముకల్గదాచు నాచి! ఏమిచు!

(విష్కొమి మను.)

సులభ—(మరిల బ, ప్రవేశించి.)

కానుముబాగులకుండ్లకి మమెచకుండాతితడు! యీమెను

నన్నెనయ

నచ్చె! కేమిసేతునమ్మానేను! నచ్చుచున్నాడే!

(విష్కొమి మను.)

లిల్వమ—(ప్రవేశించి) ఇతవాడటంచు మిదిని! యెంతకుద

బోవుచుండ!

సుతయైన నన్నుదేరి! చూచుకు డనేమిసేతు! ఏమిచున్నాడే!

(వెళ్లుచు.)

సులభ—చెలువమెచ్చి పంచశరశ్రీరాగిరిసాబుసంగ! కిలుషముచు

దలపకనను

కలయజూచె వేడ్య తోడ! వచ్చుచున్నాడే!

బిల్వమ—అనుసరించు నన్ను నీమె! ఆదరింపకుండబోయె శ్రీరాగము
నమ్మరాదు । నీరుబుగ్గవంటిదెచూ॥ ఏగూచున్నాడే॥

(అనుసరించును.)

సులభ—కామభోజి నరులకెప్పుడు । శరవంబులేమకదా । పేమమీ
రగాను ప

రులచెలగిగూడజూతురయ్యో॥ వచ్చుచున్నా॥

బిల్వ—చింతామణి కాదోయీ । (చిగురుబోసెనన్నుజూచి) పంకమొప్పు
బరచును నన్నింతయైన జూడడయ్యో॥ ఏగూచున్నాడే॥

(అనుసరించును.)

సులభ—కళ్యాణగుణములేనియీ । ఘనునివేషమేలనయ్యో ।
శిల్పమృగము గోరూపము । సరగదాల్చియున్నగతిని॥

వచ్చుచున్నాడే॥

బిల్వ—ఈకళ్యాణినిననయక । యెల్లబ్రతుకు వాడినయ్యో ।
ఆకృష్టనిలీలగాంచి ఆసపడినవాడుగదా॥ యేగుచున్నాడే॥

(నిష్క్రమించును.)

సులభ—(మరః ప్రవేశించి) చెలీ సుశీలా! ఈరణ్యవో సిగ్గులేక
నావెంటబడి వచ్చుచున్నాడు. నీవు పరుగున నింకికిబోయి
నానాఘని బంపుము నాకాయాసము వచ్చుటచే మెల్లగనచ్చె
దను. పురము సమీపించితిమికదా.

సుశీల—అమ్మా! చిత్తము (నిష్క్రమించును.)

సులభ—అమ్మా! పరుగువెట్టలేక నివుల నాయాసము నందితినికదా
నాశివితేశ్వరుడిప్పుడే రాగలడు.

విజయవర్మ—(ప్రవేశించి) ఏమిప్రాణేశ్వరీ! నన్ను వర్తమానించి యిం
దాయాసము ననుభవించుచున్నావు కారణమేమి?

సులభ—జీవితేశ్వరా! అల్లడే యోగింద్రుండైవ్వడో నన్ను గామించి
నావెంటబడి వచ్చుచున్నాడు చూశుడావంక.

విజయ—ప్రియురాల! ఏలయి లీలభయమందెదవు?

చం. మిదుతకు ఎప్పిజంతునొకొకా మిక్కిలి యబ్బురమైన మాటలీ
వశువున జెప్పుచుంటివతి శ వా! భయమింతయులేదునుమ్మి యీ
యెడభగవంతుడే నిను బ శ రీక్షయొనర్పగవచ్చినాడో! యే
జనుడో విమర్శజేసి కడు శ జ్ఞానముచెప్పి మరల్పరాదొకో.

సులభ—నాథా! నేనొంటరి యాటచేతను అతడు మదాంధుడై మా
టలనాలకింపక పైబడునేమోయని భయపడి వచ్చితిని.

విజయ—సరే. అదియు నుచితమే. నీవాచెట్టుచాటుననుండుము. నేను
ముందుగ నాతని విమర్శజేసెదను.

సులభ—(సమీపమున నవలనిలచును)

బిల్వ—(ప్రవేశించును.)

ఉ. ఎందుల కేగియుంటిగో చె శ లీ

విజయ— చెలియవ్వతె యోగివర్మ

బిల్వ—నా జెడముదస్కరించి కడు శ కీవిగబోయినకాంత

విజయ—యోగులూచందము మోహ మం శ దుటప్రశస్తమే! యె
వ్వరుచెప్పిరయ్య

బిల్వ—ఆనందకుమారకృష్ణుడె ఘ శ సంబుగ బోధననర్చెనయెడన్.

విజయ—(తనలో) ఓహో! ఈయోగింద్రుండు శ్రీకృష్ణభక్తుండు. ఆమ
హాత్ముని లీలలగాంచి వ్యామోహమునొంది యుండవచ్చును.
(ప్రకాశముగా.) సాధుచందమా! పరకాంతల నపహరింపు
మని మీకాకృష్ణుండు బోధయొనర్చెనా!

బిల్వ—పరకాంత యెట్లయ్యె. ఆలనామణి నన్నింతవానిగ జేసిన చిం
తామశికదా.

విజయ—కాదు కాదు. అమెనాభార్యసులభ. ఆదేచూడుము (చూపుచు.)
 బిల్వ—(సులభనుజూచి) నీభార్యయే యగుగాక. చింతామణిని బోలి
 యుండి నాహృదయమును ఆకర్షించినది కావున నీమే నాకును
 కూలవతి కావలయును.

విజయ—(తనలో) ఇదేమివిత! ఈమెనాభార్యయని చెప్పుచుండి
 నను తనకు వశపరచుమనుచున్నవాడు ఇదేమి వెల్లివాడా
 కామా ధుడా లేక మానసూవరుల బరీక్షింపవచ్చిన హరియా.
 గీ. అధిక విజ్ఞానశీల నా కే యతివనిపుడు
 హరి పరీక్షింప నీగతి కే సరుగుదెంచి
 యుండ నోపుచులేకున్న కే యోగియేడ
 బతివి సతిగూర్చునుచును కే బలుకు టిడి.

ప్రియురాల! కయభిప్రాయ మేమి?

సులభ—పూజ్యులమాట యెల్లొక్క.

విజయ—మహాత్మా! మీమనోరథము కడేర్చుకొందురుగాక! దయ
 కేయును.

బిల్వ—మ చిది (అదరు నిష్క్రమి చెదరు.)

[2 వ రంగము:—సులభ కే'భవసము.]

(బిల్వమంగళు! శిష్యుడై గూరుచుండును.)

బిల్వ—గీ. తవరకును రాకుంట కేమికితమై
 సన్నువాచింక నీగతి కే బన్నినానొ
 లేక వచ్చినో శిలియదీ కేలీలభ
 భార్యనొరుసకు నర్పించు కే వాడుకలడే.

సులభ—(ప్రవేశించి వృక్షేల జరికిలబడును.)

బిల్వ—ఆ, ఆ, సూదిరాగీ! ఈపర్యంకిమున గూరుచుండుము. భూ
 నిమిద గూర్చుండకుము.

సులభ—యోగిపుంగవా! ఎందువలన.

బిల్వ—ఏమందువా!

చం. అనుపమమూల్యమైన కనక కాంశుక మీతడినేల చిత్తడిన్
బనివడినానిచీకియిట శ్రీ వైధరియింప ననర్హుడగాదా
ననజడభాషి! యోగ్యమగు శ్రీ వస్తువుచూరక పాడుసేతురా
చనువునవచ్చి నాదు సర శ్రీ సన్గయిసేసి ముదంబాసంగుమా.

సులభ—మహాత్మా! విచిత్రముగ జెప్పుచున్నారే!

చం. ఏగమకభావప్రభాతమయి శ్రీ నిర్మలమై భగవంతుగ నైనన్
డిగిన భవన్మనఃబెనిర శ్రీ తంబుచు దుచ్చుపు సౌఖ్యవృత్తికై
తగిలి యమంగళ బలు వృత్తి ధాచెడిపోవగ గట్టుబట్టకా
జగివిడునాచు శంకి బుధ శ్రీ శేఖర! చాకలి లేదె తీర్వగన్.

బిల్వ—(స్మృతితో యోజించి) ఏమంటని మరలచెప్పుము.

సులభ—యోగీంద్రా! చెప్పుటకేమున్నది. సర్వము గొంచెము దూర
దృష్టితో జూచిన మీరెఱింగినదియే. ఈ మాయాప్రపంచ
మున నేవకోటికి రెండు మార్గాములేర్పడి యున్నవి. ధర్మము
అధర్మము, జ్ఞానము అజ్ఞానము, పవలు రాత్రి, కీర్తి అపకీర్తి,
స్వర్గము నరకము, కష్టము సుఖము, విజ్ఞానులు ధర్మసుకృతము
లను జేసి పుణ్యముచు సూపాదించి శాశ్వతమైన యపవర్గసుఖ
మునంబెదరు. అజ్ఞానులు దుష్కర్మజేసి ఘోరనరక కూపంబునం
బడి దుఃఖమనుభవింతురు. మనసు కోరివంటిది. దాని నెటుత్తి
ప్పిన నట్లుసూచించును. సుకృతములకు నలవాటుచేసిన సుక్తి
తములను జేయును. దుష్కృతముల కలవాటుపరచిన జెడుగుల
జేయును. ఈశ్వరుడు ఆత్మరూపేణ ప్రతియుపాధియందున
నుడును. అతనికి భార్య మాయాదేవి. ఆమాయ అతనిననేక
సార్లు ఆవరించి యనేక దుష్కార్యములను జేయుమని చెప్పు

చుండునుకాని ఆమాయకు వశుడుకాక తనంతటదాను నిర్వి
కారుడై ప్రకాశించును. శృతి=వచస్సుపరతే ప్రాప్తయయే
కోమనసాసహః అని భగవద్వాక్యము అనగా మనసునోనే
కీభవించిన వాక్యములచే నడగి మడగి మాయాదేవి బోధనల
కు జెవిన్గొక యెవడువర్తించునో వానికిదప్పక స్వరాజ్యము
లభించును అని చెప్పబడియున్నది కావున విజ్ఞానులు మాయకు
లోబడక సాహంబ్రహ్మ॥ యని పరమేశ్వరిసన్నిభులై మోక్ష
మునుగాంతురు. అజ్ఞానులు ఆవిద్యయను భార్యకు తనజ్జట్టచేతి
కిచ్చి ఆమెయెట్లాడుమనీనట్లాడు జీవిత సంచరించి పాపకర్మ
లకులోనై దుఃఖముల ననుభవించును. మీరుమహాయోగి వేష
మును ధరించి జ్ఞానివలె సంచరించుచున్నారు.

గీ. కావీవలువల దాలించి కంఠముడు

దలసిపూసల దండలు కలసియాడి

యోగులమటంచు జపమాల నోలిదిప్పి

సంతమాతాన ఘనయోగి యగు నెతలంక.

కావున మీమనస్సును మీరు స్వాధీనము చేసికొనక దానిసన్యమార్గ
మున బెట్టి పాపచేసికొనునప్పుడు అత్యల్పమైన యీవత్త్రము పాప
పడిన గొడువయేమిస్వామి. విహికసుఖంబులు నరక కారణంబులని
బుధులు చెప్ప వివరేదా ?

బిల్వ—తల్లీ! మహాహాసాదము. నీవికచూ చెప్పవలసినది యున్న జెప్ప
వేడెదను.

సుల—ఇంక జెప్పటకేమున్నది. వివాహదులు సద్గతులకు సంతానము

కొరకై పుట్టినవేకాని కామేచ్ఛకొరకు బుట్టినవికావు. విజ్ఞానులు

విషయేచ్ఛయందుడగులొనరు. తామునువిజ్ఞానులగుటకు బ్రార్థన.

బిల్వ—ఓహూ తల్లీ !

చా. రవికిరణాభిచేత దివి త్రి రంబులు భావనగాఁగవారిచే

శ్రువుగలట్టి హాకములు త్రి శ్రీఘ్రిముగా హరియునున్న నీ
ప్రవిరుణోధచేత సుల త్రి భాబుగ నాయవివేకమారె, నీ
భువనము లుద్ధరింపటకు త్రి బుద్ధి న శాశిరిపించు తల్లిరో.

సుల—మహాత్మా! అల్పమతిని నన్నట్లు స్తుతింపవలదు.

గోష్ఠ—మంచిది అట్లుచుట నీకుచితమేకాని నిక్కొక్కవస్తువును యా
చింత నచ్చితివి. యాద్యయ్యెనేని చెప్పెదను.

సుల—మహాత్మా! ఈదాసుగాలు మీరేమియడిగినను గుచ్చుటకు
నగపడి నచ్చిందా!

విల్వ—అ, అనకొక కిత్తెరయు మూయు నిప్పి పుము.

సుల—(తనలో) ఎ సులకు జెప్పమా! అనుచున్నెదను (జెచ్చి
గుచ్చును.)

విల్వ—అమ్మా! ఇనె సులకిని యుద్దేశము చెప్పెనవియుము.

చ. శల్లికా నామనోఽటము దారములాడి చిరిగదీరిచే
పిల్ల త్రి చియు న త్రి మేళముజేయుచు సూదిచేత నా
చెల్లులు పూసిపట్టెదను త్రి నిద్రము లెప్పటికైనహంస సా
కల్లగ జేయకొక్క భవ త్రి దీయకొప్పక బ్రాశ్చర్యగాచెదన్.

(అని కిత్తెరమాడల గోరె పుట్టులను బొకాచుకొనును.)

సుధ—అ, అ, మహాత్మా! తామిమనామము (చేతులుఁబట్టి కొనుచు
కన్నుల రక్తముగానును.)

విల్వ—అమ్మా! చన్నువారింపకుము. ఇక నామనోపటాలుబాగుపడినది.
సుధ—యాగీదాగి. ఇతిలన్యాయమునునా! ఈలాధిత్వ దో
షము నాతలపై మోపదలించితివా! ఎంతవనిచేసితివి!

విల్వ—అమ్మా! నిప్రసంగోచింపకుము. నీకిందువలన బుణ్యమేకాని
పాపములేదు.

సీ. ఈపాడునయనంబు కే లే కదానీరూపు

గాంచిమోహించిన కే కారణంబు

ఈమాంస గోలిక కే లే కదా! నీమాంస

భంగంబుసేయగా కే బరుగులి వెను

యీతుచ్చపుంగన్ను కే లే కదా పరదార

గోరించి నరకాన కే గూలద్రోయు

యీచూపులే కదా! కే యెల్ల పాపములకు

ద్రోవమాపించి దుం కే దుడుకుసేయు

గీ. చిట్టిపాపపు నేత్రంబు కే లేలనాకు

గాననీచక్షువుల వెండి కే కంజచేతు

దలచిముక్తివిగా-చెద కే దల్లనీకు

బుణ్యమేకాచి పాపంబు కే పాసగదమ్మా.

సులభ—యోగీంద్రా! మీరింతలోనే త్వరపడి యుల్లుచేయుటచే నా
మనంబున కత్యంతవిచారము కలిగిరదికదా.

బిల్వ—తల్లీనీవు విచారింపకుము.

శా. ఆమాయామయుడైన కృష్ణుడు మ కే దీయంతైన చిత్తంబు నీ

కామవ్యాజముచే బగీక్షసలుపం కే గానొచ్చినిన్ జూపి యీ

వ్యామోహంబుధి ముంచివైచె భవ కే దీయంతైన సదృద్ధిచే

నీమాయాంబుధి దాటినానుకదె కే తల్లీ! జ్ఞానసంపల్లతా.

తల్లీ! నాకికశలవిమ్ము (నమస్కరించి) ఛీ!మోహమా!నాచెంతకికరాకు
ము. అజ్ఞానమా ననుబాసిపొమ్ము. ఓవిషయేచ్ఛలార! మీరెల్లరు విజ్ఞా
నాగ్నిచే భస్మముకండు (తడవుకొనుచు బోవ నెంచును.)

సులభ—మహాత్మా! నేనుతోవను జూపించెదగండు (చేయిపట్టుకొని
తీసుకొనిపోవును.) (అందరు నిష్క్రమింతురు.)

బిల్వమంగళ

అను

చింతామణినాటకము.

షష్ఠాంకము.

1 రాగము:—శ్రీకృష్ణభవనము.

[రుక్మిణీ శ్రీకృష్ణులు ప్రవేశించెదరు.]

రుక్మి—మహాత్మా! మీరుపన్నిన యింద్రజాలములో రుద్రాదులే తగులొంగురు. బిల్వమంగళుడు చిక్కువడుట యొకలెక్కా.

కృష్ణ—రుక్మిణీ! ఒక్కబిల్వమంగళుని మాయాసముద్రమున ముంచుటకనియే తలంచితివా! అంతియేకాదు సులభమనాదని గూడ బరీక్షింపదలచితిని.

రుక్మి—నాథా! సులభమ బరీక్షింతురు కాక దేవర్షినిగూడ బరీక్షింప వలసిన కారణమేమి?

కృష్ణ—ఎందుల కిందువా!

గీ. విష్ణుభక్తులనే ఘన విభవమంది
ప్రభమగణ్యుడనంచు శివగర్వాబుకిలిగె
నందుచేతబీక్ష సేయంగదలచి
యున్నవాడనుసుమ్మి మహాపాతకలాక్షి.

రుక్మి—అట్లులైన నిటనారదుడెడి?

కృష్ణ—ఇప్పుడే రానేయున్నవాడు (చెల్లలోనేదియో చెప్పను.)

నారదుడు—(ప్రవేశించి) పాటపాడుము.

1 భజమానస లోకపతిం । భజభజయగు వంశమణి॥ భజ॥

అఖల పాపసాహరణా! ఆశ్రితజనమాదారం । నిగమనంచ
యాధారం । విస్తులకరుణాలవాలం॥ భజమానస॥

2 భక్తహృదయ సరోహాసం । పాలితబ్రహ్మాండ కోటి॥

భలతాలవిత్రం గోపవహుజనమిత్రం॥ భజమానస॥

3 శ్రీమృగూరివిడిరివి । శ్రీనత్సాకితవక్షం ।

మోక్షదానాధార. గుణమండలమీశం॥ భజమానస॥

జన్మ గోపాలకృష్ణా.

శ్రీకృష్ణ—హేమా! నారదుమునిదురా! రమ్మరిమ్మ.

నార—స్వామి! లోకనాథ! కళ్యాణగుణార్ణవ! అభివాదము సే
యచున్నాను.

కృష్ణ—భవతాంభద్రమస్తు కూర్పుడుము. ముసీదా! నాప్రియురా
లికొక్క సందేహము కలిగినది. ఆపశ్చమునకు సీపుత్తిర
మీయనలయును.

నార—దేవా! నిపు సర్వజ్ఞుడవు. ఆతల్లి లోకమాత. మీకు దెలియని
యంశములుండవు. నేనా మీశ్రక్తుకుత్తిరమిచ్చువాడను. అటు
న పేనులారావి నెడను. ఆనశ్చియును.

రుక్మి—హేమా! వివిధలోకముల దిరుగుచుంటున్న మీశ్రక్తు
గనిదిచేదు. కావున నారాయణభక్తులతో నగ్రేసరుడవ్వడవి
నాకుసం దేహముకలిగినది.

నార—తల్లీ! ఇదియూ మీరడుగుపశ్చము.

గీ. కనులమూసినశ్రీశునే १ కాంక్షువాడ
బలికినను విష్ణునామమే २ పలుకువాడ

14870

